

**LUOMALAISET KAAVOITUKSEN ÄÄRELLÄ**  
**Legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteys kuntakaavoituksessa**

**Tony Sandström**  
**Pro gradu-tutkielma**  
**Valtio-oppi/**  
**Kansalais-**  
**yhteiskunnan**  
**asiantuntijuuden**  
**maisteriohjelma**  
**Yhteiskuntatieteiden**  
**ja filosofian laitos**  
**Jyväskylän yliopisto**  
**kevät 2011**

## **TIIVISTELMÄ**

### **LUOMALAISET KAAVOITUKSEN ÄÄRELLÄ**

#### **Legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteys kuntakaavoituksessa**

Tony Sandström

Valtio-oppi/Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Pertti Lappalainen

Kevät 2011

sivumäärä: 109 sivua + 1 liite

Tutkimuksessa on tarkasteltu sosiaalisten verkostojen ja legitimiteetin yhteyttä kylätasolla koskien kuntakaavoitusta. Tutkimuksessa on selvitetty sosiaalisten verkostojen ja paikallisen kuntakaavoituksen legitimiteetin yhteyttä Luoman kyläsuunnittelun kautta. Luoman kyläsuunnittelu antaa mahdollisuuden tarkastella sosiaalisten verkostojen käyttöä kyläläisiä, kyläyhdistystä ja kuntaa yhdistävänä ilmiönä.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus ja aineisto koostuu aihepiirin teoreettisesta kirjallisuudesta, Luoman kyläyhdistyksen kyläsuunnitelmasta ja kyläkyselystä sekä kylätoimijoiden haastatteluista. Tutkimuksessa yhdistetään legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen teoria Luoman kyläsuunnittelun kanssa. Teoreettisen viitekehyksen tutkimukselle muodostavat Max Weberin ja Robert Dahlin legitimiteetti-käsitykset sekä Manuel Castellsin sosiaalisten verkostojen teoria.

Päähypoteesina tutkimuksessa on näkemys, jonka mukaan kuntalaisten legitimiteetintunne kunnallista päätöksentekoa kohtaan paranee, mikäli kuntalaiset pystyvät itse osallistumaan ja vaikuttamaan päätöksentekoon. Sosiaaliset verkostot ovat tässä näkemyksessä välineitä, jotka mahdollistavat laajan osallistumispohjan kuntalaistoimijoiden kesken, jotka voivat vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon. Hypoteesin mukaan sosiaaliset verkostot voivat paikallistasolla vahvistaa heikkoa legitimiteetintunnetta kunnallista päätöksentekoa kohtaan.

Tutkimus osoittaa, että kuntakaavoituksen vaikuttamistapojen kehittämiseksi on tarvetta. Kyläläiset näkevät omat vaikuttamismahdollisuutensa rajallisina, mikä saa heidät tuntemaan oman asuinalueensa päätöksenteossa ulkopuolisina. Tämä heikentää kyläläisten legitimiteetintunnetta. Kyläläisten huomioonottaminen kaavoitusprosessissa parantaa heidän vaikuttamismahdollisuuksia sekä legitimiteetintunnetta. Luoman tapaus on monelta osalta esimerkkitapaus miten palapelin osat voivat osua kohdalleen, samalla tapaus osoittaa myös puutteita ja ongelmakohtia. Tutkimuksen tapauksen kautta piiryy kuva, joka näyttää sosiaalisten verkostojen puutteita ja hyveitä legitimiteetin parantamisessa. Samalla vahvistuu näkemys siitä, että sosiaalisten verkostojen ja legitimiteetin välillä on olemassa yhteys.

**Avainsanat:** Kylätoiminta, kyläsuunnittelu, kuntakaavoitus, legitimiteetti, sosiaaliset verkostot

# SISÄLLYS

|                                                |    |
|------------------------------------------------|----|
| 1 JOHDANTO                                     | 1  |
| 1.1 Tutkimuskysymykset                         | 3  |
| 1.2 Tutkimuksen rakenne                        | 3  |
| 2 METODI- JA AINEISTOVALINNAT                  | 5  |
| 2.1 Metodi                                     | 5  |
| 2.2 Aineisto                                   | 7  |
| 3 PERUSKÄSITTEET                               | 9  |
| 3.1 Kylätoiminta                               | 9  |
| 3.2 Kyläyhdistys                               | 15 |
| 3.3 Kuntakaavoitus                             | 18 |
| 4 LEGITIMITEETTI                               | 26 |
| 4.1 Viitekehyksen lähtökohta                   | 26 |
| 4.2 Legitimiteetti käsitteenä                  | 26 |
| 4.3 Weberin legitimiteetin käsite              | 28 |
| 4.4 Byrokraattinen järjestelmä                 | 31 |
| 4.5 Dahlin legitimiteetin käsite               | 34 |
| 5 SOSIAALISET VERKOSTOT                        | 37 |
| 5.1 Castellsin sosiaalisten verkostojen teoria | 37 |
| 5.2 Identiteetit Castellsin verkostoteoriassa  | 42 |
| 5.3 Viitekehyksen yhtenäistäminen              | 45 |
| 6 LUOMAN KYLÄSUUNNITTELU                       | 47 |
| 6.1 Luoman kyläsuunnittelun esittäminen        | 47 |
| 6.2 Luoman Kyläyhdistys ry.                    | 51 |
| 6.3 Kyläsuunnitelma                            | 53 |
| 6.4 Tapauksen olosuhteet                       | 57 |
| 6.5 Tapaus ja legitimiteetti                   | 60 |

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.6 Luoman kyläverkosto                                             | 63  |
| 7 LUOMAN TAPAUSET TEOREETTISESSA VIITEKEHYKSESSÄ                    | 70  |
| 7.1 Luoman kylätoiminta perinteisenä kylätoimintana                 | 70  |
| 7.2 Luoman kyläsuunnittelu ja legitimitetti                         | 72  |
| 7.3 Luoman kyläsuunnittelu ja Weberin<br>byrokraattinen järjestelmä | 76  |
| 7.4 Luoman kyläsuunnittelun sosiaalinen verkosto                    | 80  |
| 7.5 Luoman kylätoiminnan identiteetti                               | 86  |
| 7.6 Luoman kyläsuunnittelun esille tuomaa<br>pohdintaa              | 87  |
| 8 LUOMAN TAPAUKSESTA OPITTUA                                        | 92  |
| 8.1 Kyläsuunnittelun vaikutus legitimitettiin                       | 92  |
| 8.2 Kylän ääni kuuluviin                                            | 100 |
| LÄHTEET                                                             | 103 |
| LIITTEET                                                            |     |
| Liite 1 Haastattelurunko                                            |     |

# 1 JOHDANTO

Kuntalaiset näkevät omat vaikuttamismahdollisuuksiensa kunnallisessa maankäytön suunnittelussa heikkoina(ks. esim. Arola 2002; Bäcklund(toim.) 2008; Hirvonen & Wallin 2002). Ratkaisuksi ongelmaan on ehdotettu muun muassa suoraa demokratiaa paikallistasolla, joustavampaa hallintokulttuuria ja vastuullisempaa päätöksentekoa. Tässä tutkimuksessa eri toimijoiden yhteistyö paikallisen tason maankäytön suunnittelussa on keskiössä. Tarkastelussa on, miten demokratiavajetta on mahdollista paikata ja päätösten legitimitettä parantaa sosiaalisten verkostojen avulla. Sosiaalisilla verkostoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä löyhiä kahden tai useamman toimijan jatkuvaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistyötä. Kuntalaiset näkevät omat vaikuttamismahdollisuudet useimmiten huonoiksi. Viranomaisten ja kansalaistoimijoiden yhteistyön mahdollisuus on positiivinen lisäys kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksiin. Kansalaistoiminnassa on kyse ihmisten vapaaehtoisesta toiminnasta, jonkin tärkeäksi tuntemansa asian puolesta. Kylätoiminta on Suomessa aktiivista ja kylätoiminnan toimintatavat ja -muodot kehittyvät koko ajan. Oman kyläsuunnitelman teko ja sen markkinoiminen kunnalle ennen kaavoitusprosessin alkua on yksi tapa vaikuttaa. Tätä tapaa tarkastellaan tässä tutkimuksessa Luoman kyläyhdistyksen laatiman kyläsuunnitelman pohjalta.

Tutkimuksessa tarkastellaan yhtä tapausta, jossa kylätoimijat ovat ottaneet asiakseen kerätä tietoa ja tehdä suunnitelma omasta kylästään. Tutkittavaksi tapaukseksi olen valinnut Luoman kyläyhdistyksen ja tämän yhdistyksen kyläsuunnitelman teon. Kyläläiset aktivoituivat saatuaan tietää kunnan suunnitelmista tehdä kylää kattava osayleiskaava. Kyläläiset halusivat vaikuttaa kaavoitussuunnitelmaan ennen suunnittelun varsinaista alkua. Tällä tavoin kyläläiset halusivat olla alusta alkaen prosessissa tiiviisti mukana. Tämä eroaa tavallisesta kaavoitusprosessista siten, että tavanomaisesti viranomaiset järjestävät kaavoitusprosessin ollessa käynnissä joitakin kuulemistilaisuuksia asianomaisille. Kyseinen tapaus on kiinnostava, koska kyläläiset ovat ryhtyneet ajamaan mielipiteitään ja etujaan kaavoituskysymyksessä kaavoitusprosessin perinteisistä tavoista poiketen. Kyläsuunnitelman teko ja varsinkin sen teon ajankohta ovat sikäli mielenkiintoisia, kun kyläläiset ovat tehneet kyläsuunnitelmansa ennen kaavoitusprosessin alkua eikä sen aikana. Tämä heijastaa tahtoa vaikuttaa laajemmin oman kylän kaavoitukseen.

Kansalaistoiminnan vaikutus kunnallishallintoon on kansalaistoimijoiden itsensä mielestä vähäistä(esim. Arola 2002). Samalla kansalaistoimintaan on viime vuosina panostettu valtiovallan puolelta enemmän kuin aikaisemmin. Tästä on esimerkkinä vuonna 2000 voimaan astunut uudistettu perustuslaki, jossa kansalaisilla on aikaisempaa enemmän vaikutusmahdollisuuksia juuri kunnallisessa päätöksenteossa. Myös Vanhasen I hallituksen aloittama kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma on herättänyt keskustelua kansalaisvaikuttamisesta ja - toiminnasta sekä valtiovallan rakenteista ja niiden toimivuudesta kansalaistoiminnan näkökulmasta. Kettusen(2004, 65) tutkimuksen tulokset osoittavat kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien kasvaneen ja monipuolistuneen 2000-luvun alussa. Laaja, vuonna 2006 oikeusministeriön julkaisema Suomen demokratiaindikaattorit(Borg(toim.) 2006) on laaja katsaus demokratian eri näkökulmiin. Julkaisu keskittyy äänestämiseen, mutta valottaa myös muita osallistumiskeinoja. Tämä osoittaa kiinnostusta yhä laajempaan kansalaistoimintaan.

Yhä enemmän on alettu keskittyä myös muihin demokratian osiin, kuin vain äänestämiseen. Myös kansalaistoiminnan tutkimus on aktivoitunut verrattuna aikaisempaan. Samalla kansalaistoiminta on suurten muutosten kohteena. Taloudelliset ongelmat ja taloudellinen epävarmuus, sosiaalisen median vaikutus kansalaistoimintaan sekä uudenlaisten organisointimuotojen yleistymisen vaikuttavat koko kansalaistoiminnan kenttään(Stranius 2009, 140-143, 160-162). Nämä muutokset tekevät kansalaistoiminnasta kiinnostavan tutkimusalueen. Tässä tutkielmassa keskitytään uudenlaisen organisaatiomuodon vaikutukseen kunnallisen kaavoituksen legitimeettiin kylätoiminnassa. Tarkastelen tutkimusaihetta legitimeetin ja sosiaalisten verkostojen sekä näiden yhteyden kannalta. Täten on tarpeellista löytää molemmille käsitteille tukeva teoreettinen viitekehys, jonka tässä tutkimuksessa tarjoavat legitimeetille Dahlin ja Weberin teoriat ja sosiaalisten verkostojen osalta Manuel Castellsin teoria.

## 1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimusaiheena on legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteys. Tätä yhteyttä tutkin Luoman tapauksen avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on selventää sitä, miten kyläläisten vaikuttamistapa ja mukanaolo sosiaalisissa verkostoissa vaikuttaa kuntakaavoituksen legitimizeettiin kyläläisten keskuudessa.

Tutkimuksen keskiössä on kolme kysymystä:

1. Miten organisointi sosiaalisiin verkostoihin on Luoman tapauksessa vaikuttanut legitimizeettiin?
2. Onko sosiaalisilla verkostoilla ja paikallisen kaavoituksen legitimizeetillä yhteyttä ja minkälainen tämä yhteys on?
3. Onko sosiaalinen verkosto sopiva organisaatiomuoto yhdistämään kuntalaisia ja kunnan virkamiehiä sekä luottamushenkilöitä?

Tutkimuskysymysten avulla avautuu sosiaalisten verkostojen ja legitimizeetin mahdollinen yhteys. Tutkimus käsittelee paikallistason kaavoitusta, mutta antaa samalla suuntaviivoja legitimizeetin ja sosiaalisten verkostojen yleisestä yhteydestä.

Tutkimuskysymykset avaavat aiempaan tutkimukseen verrattuna uusia näkökulmia. Legitimizeetti ja luottamus ovat tutkittuja teemoja paikallisessa kontekstissa, mutta sosiaalisten verkostojen tuominen tutkimukseen mukaan ja paikallisuuden rajaaminen kylätasoon on aiempaan tutkimukseen verrattuna uutta.

## 1.2 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen toisessa luvussa käyn läpi tutkimuksen kannalta tärkeät ilmiöt, kylätoiminnan, kyläyhdistykset sekä Suomen vallitsevan kuntakaavoitusmenetelmän. Nämä ovat tutkimuksen kannalta tärkeitä selventämään kylätoiminnan ja kuntakaavoituksen periaatteita. Kolmannessa luvussa luon tutkimukselle teoreettisen viitekehyksen tarkastelemalla Robert Dahlin ja Max Weberin legitimizeetti-käsitteitä. Luvussa käsittelen molempien legitimizeetti-käsitteitä ja Weberin byrokraattista järjestelmää. Neljännessä luvussa käsittelen Manuel Castellsin sosiaalisten verkostojen

teoriaa, johon kuuluu olennaisena osana identiteettien asema verkostoissa. Viidennessä luvussa aloitan Luoman tapauksen tutkimisen. Aloitan esittämällä Luoman kyläsuunnittelun ja tapauksen olosuhteita ja prosessia. Kuudennessa luvussa tutkin esimerkkitapausta tarkemmin teoreettisen viitekehyksen suomin näkökulmin. Viimeisessä luvussa käyn läpi sen, mitä on tutkimuksella oivallettu, onko tutkimuskysymyksiin saatu vastauksia, ja mitä konkreettisia soveltamistapoja nämä tulokset luovat.

## 2 METODI- JA AINEISTOVALINNAT

### 2.1 Metodi

Tämä tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineistona käytän tieteellistä tutkimusta, yhdistysten omia dokumentteja ja prosessiin perehtyneiden henkilöiden haastatteluja. Teoreettisena lähtökohtana toimivat Manuel Castellsin verkostoyhteiskuntateoria sekä Robert Dahlin ja Max Weberin legitimizeettikäsitteet. Teoriat luovat yhdessä pohjan, jonka päälle tutkimusta rakennetaan. Pääasiallinen aineisto keskittyy tutkimuksen keskiössä olevaan kyläverkostoon. Tämä on osaltaan vaikuttanut sekä aineiston ja tutkimusmetodin valintaan. Saadakseni tietoa kyläverkostosta, ovat eri menetit nousseet keskiöön. Kirjallisuustutkimuksen lisäksi tutkimus koostuu haastatteluista, sekä kyläyhdistyksen omien dokumenttien tutkimisesta. Oma kokemus ja ennakkotieto kyseisestä tapauksesta ovat myös olleet keskeisessä roolissa tutkimuksen teossa. Kyseessä on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksen avulla pystytään selvittämään ilmiötä tarkemmin, kuin laajemmalla otannalla. Laajalla otannalla tulosten varmuus ja paikkansapitävyys on korkeampi, kuin tapaustutkimuksen kohdalla. Tämä tapaustutkimus käsittelee uudenlaista ilmiötä, joten tutkimuksen tarkoitus on uuden ilmiön tutkiminen eikä vanhan ilmiön todentaminen. Tässä suhteessa kvalitatiivinen tutkimus on kvantitatiivista parempi vaihtoehto, kvantitatiivisen tutkimuksen keskittyessä jo olemassa olevan tiedon vahvistamiseen, ei uuden löytämiseen (Eneroth 1986, 18-36). (Gerring 2007, 37-43)

Tutkimuksessa on käytetty tapauksen kohdalla kahta eri kvalitatiivista tiedonkeruumenetelmää Enerothin luokittelun mukaan: haastattelua sekä osallistuvaa tarkkailua. Haastattelu on kyseisessä luokittelussa ilmiön ymmärtämistä toimijan kautta, tutkijan hallitsemassa tilanteessa. Saman luokittelun mukaan osallistuva tarkkailu on tutkijan keräämää tietoa osallistuessaan tutkittavaan toimintaan. Enerothin mukaan osallistuvan tarkkailun myötä tutkija saa kerättyä tietoisia ja tiedostamattomia merkityksiä. (Eneroth 1986, 96-118)

Tutkimuksessa tarkastelen Luoman tapauksen sosiaalisia verkostoja ja kvalitatiivinen tutkimus on tässä tapauksessa nähtävä kvantitatiivista tutkimusta sopivampana. Ensinnäkin

kyseinen tapaus on skaalaltaan pieni, mikä vaikeuttaisi luotettavan kvantitatiivisen datan keruun. Toisaalta sosiaalisia verkostoja ja legitimizeetintunnetta on vaikea mitata tai arvioida. Täten kvalitatiivinen tutkimus antaa tarvittavan syvyyden aiheeseen ja paremmat mahdollisuudet tarkastella ilmiötä. Haastatteluilla ja kirjallisilla lähteillä rakennetaan kuva tapauksen sosiaalisista verkostoista ja legitimizeetin roolista tapauksessa. Osa tutkimuksen aineistosta on kyläkyselyn tuloksia, mitkä ovat numeraalisessa muodossa, mutta tutkimuksen pääpaino on kvalitatiivisessa tutkimusperinteessä. Tutkimus ei ole puhtaasti kausaalisuhdetutkimus, mutta pääpainon ollessa legitimizeetin ja sosiaalisten verkostojen yhteydessä, on tutkimus nähtävä syy-seuraus-suhde tutkimuksena. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksella on suhdetta koskeva hypoteesi, jota tutkija yrittää todistaa oikeaksi tai vääräksi. Tässä tutkimuksessa hypoteesina on sosiaalisten verkostojen legitimizeettiä vahvistava vaikutus.(Gerring 2007, 71-74)

Kirjallisuuden ja kylätoimijoiden omien dokumenttien lisäksi olen haastatellut viittä kylätoimijaa. Kyseiset henkilöt ovat olleet kyläsuunnittelussa eri rooleissa ja ovat tällä tavoin pystyneet valottamaan kyläsuunnittelua eri näkökohdista. Tässä tutkimuksessa haastattelut ovat toimineet muuta aineistoa täydentävänä aineistona. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, jotta haastatteluista rakentuisi luonnollinen kokonaisuus kyläsuunnittelun ympärille sallien samalla haastateltavien omien näkökulmien esiintuomisen. Teemahaastatteluissa korostettiin toimijoiden omaa roolia ja näkemystä kyläsuunnitteluprosessista. Käytännön syistä yksi haastattelu oli kahden henkilön yhteishaastattelu, muut haastattelut olivat yksittäishaastatteluja. Haastattelut toteutettiin tutkimusprosessin myöhäisessä vaiheessa, mikä antoi mahdollisuuden luoda haastatteluista muuta aineistoa täydentävän aineiston. Haastatteluiden avulla pystyin luomaan monipuolisemman kuvan kyläsuunnittelusta, kuin pitäytymällä vain kirjallisessa aineistossa.

Oma, läheinen rooli tapauksen kyläsuunnittelussa oli vaihteittain ongelmallinen. Toisaalta oma osallistuminen prosessiin oli kartuttanut tietoa tapauksesta ja yhteydet eri toimijoihin olivat olemassa. Tutkijan objektiivisuutta miettiessä, on oma rooli ollut ongelmallinen. Aikani kyläyhdistyksen palkattuna työntekijänä kyläsuunnitteluprosessissa on varmasti luonut vahvoja mielipiteitä asiaan liittyen. Samalla olen tutkimuksen aikana huomannut,

että läheisyys tutkimusaiheeseen luo mahdollisuuden koetella omia ennakkonäkemyksiä ja tarkastella tapausta uusin silmin. Kuten Holme & Solvang toteavat, on kvalitatiivisessa tutkimuksessa kyse minä- hän suhteesta tutkimusaiheeseen, kvantitatiivisessa tutkimuksessa suhteen ollessa minä- se. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tutkijan henkilö tunnistettavissa ja tutkimusote on henkilökohtaisempi (1997, 78-83).

## **2.2 Aineisto**

Kylätutkimukseen liittyvää tutkimusta on paljon, mutta tutkimuskysymyksiin suoraan liittyvää kirjallisuutta on huomattavasti vähemmän. Kylä- ja asukastoimintaa on tutkittu paljon kentän toimijoiden ansiosta. Suomen Kuntaliitto ry. ja Suomen Kylätoiminta ry., sekä erinäiset pienemmät järjestöt ovat tuottaneet paljon julkaisuja aiheeseen liittyen. Erityisesti suomalaisesta näkökulmasta löytyy aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, muun muassa yhdyskunta- ja kaupunkisuunnittelun, sekä kunta- ja lähidemokratian kohdalla. Myös ympäristöministeriö tuottaa aihealueeseen paljon aineistoa, joka tuo valtionhallinnon näkökulmaa kaavoitukseen ja siihen vaikuttamiseen esiin. Tähän tutkimukseen olen valinnut monipuolista aineistoa, jotta eri toimijoiden näkökulmat tulevat esille. Erityisesti valtionhallinnon kannalta tämä on ollut helppoa, sillä ympäristö- ja oikeusministeriöllä on runsaasti aihealueeseen liittyviä julkaisuja ja tutkimuksia. Yksittäisten kyläyhdistysten ja kylien kohdalla on olemassa suuri kirjo erilaisia kylähistoriikkeja, mutta kovin montaa tapaustutkimusta yksittäisistä kyläyhdistyksistä ei ole olemassa.

Tutkimuksen keskiössä oleva Luoman kyläsuunnittelun tapaus valottuu kylätoimijoiden omien aineistojen kautta. Kyläyhdistyksen julkaisema 54 sivun kyläsuunnitelma on ollut tutkimuksen kannalta tärkeä. Itse kyläsuunnitelman ohella aineistona kyläsuunnittelun kohdalla on käytetty kyläyhdistyksen teettämän kyläkyselyn vastauksia ja viiden kylätoimijan haastatteluita. Kylätoimijoiden haastattelujen kohdalla valikoin kaksi kyläsuunnitelmalle keskeistä henkilöä sekä kolme kylätoiminnassa passiivisempaa henkilöä, jotta näkökulma kyläsuunnitelmasta ei nojaisi pelkästään kyläaktiivien tuottamaan materiaaliin. Kylän historiaa on valottanut Hans Brennerin kylähistoriikki Bobäck: en bygdekrönika från Kyrkslätt (2003).

Teoreettisena lähtökohtana on käytetty Manuel Castellsin verkostoyhteiskuntateoriaa, jota Castells on esittänyt teoksissaan *The Information Age: Economy, Society and Culture .Volume I: The Rise of the Network Society*(1996) ja *The Information Age: Economy, Society and Culture .Volume II: The Power of Identity*(1997). Käsittellessäni demokratiaa ja legitimizeettiä tukeudun Dahlin ja Weberin teorioihin, jotka on tuotu esiin Robert Dahlin teoksissa *Democracy and Its Critics*(1989), *On Democracy*(1998) ja *Size and Democracy*(Dahl & Tufte 1973) sekä Max Weberin näkemyksiin, jotka tulevat esiin teoksissa *Sociological Writings* (Weber 1994), *From Max Weber* (Weber 1948) ja *Max Weber - The Theory of Social and Economic Organization*(Weber 1947). Weberin kohdalla kaikki kolme teosta on käännetty ja toimitettu Weberin kuoleman jälkeen, mutta nähdään tässä primäärisinä lähteinä. Koska teoreettinen viitekehys muovaa tutkimusta, on teoreettiseksi pohjaksi valittu tunnettuja teorioita, joiden hyvät sekä huonot puolet ovat tunnettuja ja tiedossa. Samalla tähän tutkimukseen on ollut tarve valita laajoja teorioita monipuolisen teoriapohjan mahdollistamiseksi.

## 3 PERUSKÄSITTEET

### 3.1 Kylätoiminta

Kylätoiminta on paikallista toimintaa, jonka päätoimijat ovat kyläläisiä. Suomessa kylätoiminta otti suuren harppauksen eteenpäin 1970-luvulla. Valtakunnallinen kylätoiminnan tutkimusprojekti aloitettiin vuonna 1976, jonka yhteydessä perustettiin kylätoimikuntia 20 kokeilukuntaan(Rimmi 1988, 27-33). Kylätoimikunnat olivat 1970- ja 1980-luvuilla keskeisimmässä asemassa, nykyään tavallisin organisaatiomuoto kylätoiminnalle on rekisteröityneet kyläyhdistykset. Rekisteröityjä kyläyhdistyksiä tai vastaavia asukasyhdistyksiä on Suomessa noin 3000(Suomen Kylätoiminta ry.). Kylätoiminta on hyvin moninaista ja Rimmi sekä Hyryläinen näkevät kylätoiminnan yhdistävänä tekijänä paikallisen toiminnan. Kylätoiminta voi olla painottunut hyvinkin erilailla eri kylissä. Kylätoiminta oli 1970- ja 1980-luvuilla keskittynyt vapaa-ajan toimintaan ja viime vuosikymmeninä painopiste on siirtynyt hiljalleen edunvalvontaan ja yleiseen talkootyöhön. Kylätoimintaa harjoittavilla yhdistyksillä on usein hyvin laaja toimintakenttä ja toiminnan painopisteet määrittyvät kylän ja jäsenistön tarpeista. Kylätoiminta tuottaa ja perustuu kylän alueelliseen identiteettiin. Alueellinen identiteetti määrittää toiminnan laadun(Castells 1997, 60-67). (Hyryläinen 1994, 198; Rimmi 1988, 27-33).

Kylätoiminta on kansalaistoimintaa. Kansalaistoimintana kylätoiminta on hyvin tyypillistä perustuen vapaaehtoisuuteen, laajaan toimintakenttään, omien etujen ja toiminnan edistämiseen. Kylätoiminta on laajana eriytyneenä kansalaistoimintana uutta, mutta kansalaistoiminta kylissä on vanha ilmiö. Suurin muutos 1970-luvun jälkeisinä vuosina on kylätoiminnan eriytyminen omaksi kansalaistoiminnan muodoksi ja kylätoiminnan kasvu. Ennen tätä muutosta kylätoiminta oli osa muuta paikallistoimintaa, esimerkiksi paikallisen liikuntaseuran tai vapaapalokunnan yhteydessä. Viime vuosikymmeninä kasvanut kylätoiminta on toimintaa, jonka keskiössä on tietyn kylän ajankohtaiset kysymykset. Kylätoiminnan ollessa laaja-alaista, on pääpaino kylätoiminnassa määrittynyt paikallisista olosuhteista. Käytännössä kylätoiminnan luonne on riippuvainen kylän tilanteesta ja muusta kansalaistoiminnasta kylässä. Erityiset ongelmat tai kysymykset nostavat kylätoiminnan aktiivisuutta kylässä, esimerkiksi kyläkoulun lakkauttamisen uhka nostaa

kylätoiminnan aktiivisuutta tai aiheuttaa reaktion, joka johtaa kylätoiminnan aloittamiseen. Toisaalta hyvinvoivassa kylässä kylätoiminnan tarve voi olla pieni. (Hyyryläinen 1994, 197-207)

Kylätoiminta on toimintaa, jolla on mahdollisuudet vahvistaa lähidemokratiaa kuntatasolla. Kylätoiminta on toimintana hyvin rajattu maantieteellisesti ja toiminnan identiteetti sekä merkitys kuvastava tätä rajattua maantieteellistä aluetta (Castells 1997, 60-67). Tästä syystä kylätoiminnasta muodostuu tietyn kylän edun puolestapuhuja. Kylätoiminnalla ajetaan kyläläisten etuja toisella tapaa, kuin äänestämällä kunnallisvaaleissa kerran neljässä vuodessa. Kylätoiminta antaa konkreettisen toimintatavan yrittää vaikuttaa oman kylän tulevaisuuteen puolustaen ja ajaen kylän ja kyläläisten etuja ongelmatilanteissa. Lähidemokratian kannalta aktiivinen kylätoiminta edesauttaa parantamaan kyläläisten tietoa ja hallintaa oman kylän tilanteesta.

Kuten jokaisen kansalaistoiminnan muodon kohdalla, on myös kylätoiminnan vaikuttavuutta vaikeaa arvioida. Tulosarviointi on vaikeaa, kylätoiminnan vaikutuksen erottamisen muusta yhteiskunnallisesta toiminnasta on vaikeaa. Tämä johtuu kylätoiminnan muodosta, tai pikemmin sen puutteesta. Koska kylätoiminta voi ottaa monia muotoja ja sen toiminta ei ole rajoittunut tiettyyn malliin, on sen tarkkaa osallisuutta eri prosesseissa vaikeaa arvioida. Ongelmallisena esimerkkinä on tilanne jossa kylätoiminnassa aktiivinen henkilö on kunnallisessa lautakunnassa ja siellä äänestää kylän edun mukaisesti, onko tämä kunnallispolitiikka vai kylätoimintaa?

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa usein käytetty prosessiarviointi on toimiva arviointimetodi vain tietyissä kylätoiminnan muodoissa. Prosessiarviointi on arviointimetodi, joka on keskittynyt erityisesti eri projektien käytännön arviointiin. Prosessiarvioinnissa keskiössä on prosessi eikä tulos. Prosessiarviointi edellyttää projektilta selvää muotoa ja dokumentointia. Kylätoiminnassa prosessiarviointi on hankala metodi siten, että vain laajimmat projektit täyttävät ne kriteerit, joita vaaditaan prosessiarviointiin. Kylätoiminta koostuu harvoin tarkoin rakennetuista prosesseista.

Sari Niemen vertailevassa tutkimuksessa (2008) vertailukohteena on pohjoismainen kylätoiminta. Niemi tutkii kylätoimintaa keskusjärjestöjen toiminnan kautta. Suomen kohdalla tarkastelun alla on Suomen Kylätoiminta ry. Niemi hahmottaa tutkimuksessaan neljä eri kategoriaa keskeiselle kansalliselle kylätoimijalle. Nämä neljä kategoriaa ovat kouluttaja, konsultti, sovittelija ja kumppani. Niemi kategorioi Suomen kylätoiminnan kouluttajaksi. Tämän hän perustelee laajalla tiedonvälitystoiminnalla ja kylätoimintakoulutuksella. Suomen kylätoiminnan edunvalvontatoiminta on heikkoa. Kylätoiminta on Suomessa edunvalvonnallisesti paikallista, valtakunnallista vahvaa edunvalvontaa ei kylätoiminnassa ole. Niemen tutkimuksessa selviää, että pohjoismaisessa vertailussa suomalainen kylätoiminta on verrattain uutta, mutta aktiivista ja laajaa. (Niemi 2008, 81-86)

Kylätoiminnan perustuessa yksittäisten kylien etujen valvomiseen, on keskitetyn kylätoiminnan puuttuminen luonnollista. Suomen kylätoiminta ry ja vastaavanlaiset verkostot ja kattojärjestöt tuottavat merkityksiä ja ohjeita toiminnalle. Nämä toimijat eivät luo kylätoiminnan peruserätyksiä, tai pysty ohjaamaan laajemmin kylätoiminnan kehitystä. Tämä luo mielenkiintoisen tilanteen tutkimukselle, jossa kylätoiminnalla on tiettyjä yhtenäisiä linjauksia, mutta paikallisella tasolla kylätoiminnan muoto, tarkoitus, organisointi ja toimintatavat eroavat toisistaan. Tietyn kylän kylätoiminnasta ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä koko kylätoiminnan linjasta tai tilasta. Tiettyjä suuntauksia ja trendejä on kylätoiminnassa, mutta nämä eivät määritä koko Suomen kylätoimintaa. Keskitetyn vahvan kylätoiminnan puuttuessa on huomattava minkälainen rooli Suomen kylätoiminnalla ja alueellisilla kylätoimintayhdistyksillä ja -liitoilla on. Niemen tarkastelussa näiden yhdistysten ja liittojen pääasiallinen rooli on opastava ja tiedottava. Suuremmat järjestöt pystyvät palkkaamaan henkilöstöä, joka ammattitaitoisesti pystyy neuvomaan jäsenyhdistyksiään eri projektien ja toiminnan kanssa. Näillä keskus- ja aluejärjestöillä on myös koordinoiva rooli. Nämä järjestöt järjestävät erilaisia seminaareja ja työpajoja, joihin eri kyläyhdistykset kokoontuvat yhteen tietyn teeman pariin. (Hyyryläinen 1994, 69-72; Niemi 2008, 77-86)

Suomalainen kylätoiminta eroaa muiden pohjoismaiden kylätoiminnasta muodollisen organisaatiomuodon takia. Suomessa kansalaistoiminnassa rekisteröidyillä yhdistyksillä on perinteisesti vahva asema kansalaisyhteiskunnassa, mikä heijastuu kylätoimintaan. Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa järjestön tai ryhmittymän oikeudellinen asema on täysin riippuvainen rekisteröinnistä. Tämä muodollinen rekisteröinti tekee suomalaisen kylätoiminnan laajuuden arvioimisen helpommaksi ja kylätoiminnan säädetymmäksi. Suomalainen kylätoiminta koostu myös muista toimijoista kuin kyläyhdistyksistä, esimerkiksi rekisteröimättömistä kylätoimikunnista, tilapäisistä kyläverkostoista ja alueellisista lautakunnista.(Niemi 2008, 77)

Kylätoiminnan arviointi on pitkälti tutkijoiden vastuulla. Tämä on seurausta kylätoiminnan resurssien puutteesta. Yksittäisillä kylätoimijoilla on harvoin riittävästi asiantuntemusta tai taloudellisia resursseja suorittaakseen toimintansa arviointia. Monessa tapauksessa toiminnan ollessa pienimuotoista on arviointien teettämisen tarkoituksenmukaisuus kyseenalaista. Arviointitutkimuksen vähyys koskien kylätoimintaa jättää monta kysymystä avonaiseksi. Luotettavaa tietoa kylätoiminnan paikallisesta ja valtakunnallisesta vaikutuksesta on hyvin vähän ja on vaikeaa vetää johtopäätöksiä siitä, miten paljon kylätoiminta vaikuttaa käytännön päätöksiin koskien kyliä. Toisaalta erilaisia historiikkeja ja vastaavanlaisia teoksia on olemassa runsaasti koskien eri kyliä ja kylätoimintaa.

Kylätoiminta on poliittista, mutta Hyyryläisen kuvailema kylätoiminta ei ole osa suomalaista puoluepolitiikkaa. Kylätoiminnan tavoite on tietyn kylän edun edistäminen. Tämä tavoite kerää ympärilleen kokoonpanon erilaisia henkilöitä ja ajatuksia. Tämä johtaa siihen, että kylätoiminnassa harvemmin on tilaa puoluepolitiikalle. Kylätoiminnassa on paljon erilaisia näkemyksiä, mutta kylätoiminnan keskittyessä tietyn kylän etuihin, vähentää tämä puoluepolitiikan vaikuttavuutta kylätoiminnassa. Kylätoimijat tulevat kosketuksiin puoluepolitiikan kanssa kylätoiminnan toimiessa poliittisilla kentillä. Hyyryläinen ei koe, että kylätoimijoilla olisi tarve ryhtyä puoluepoliittisiksi. On tosin liian optimistista sanoa, että puoluepolitiikan puuttuminen kylätoiminnassa olisi merkki siitä, että kaikki tietyn kylän asukkaat olisivat samaa mieltä kylää koskevissa kysymyksissä. Kysymyksessä on enemmän se, että mielipide-eroja syntyy, mutta nämä mielipide-erot

eivät noudata puoluepolitiikan rajoja. Tämän vuoksi näissä kysymyksissä ei tuoda esille puoluepoliittista agenda. (Hyyryläinen 1992, 81-97)

Puoluepolitiikan puuttuminen kylätoiminnassa asetta mielenkiintoisia kysymyksiä koskien niitä henkilöitä, jotka ovat aktiivisesti mukana kunnallispolitiikassa ja kylätoiminnassa. Lähtökohdaksi on otettava, että tämänkaltaiset henkilöt jakavat tietyn puolueen perusarvot ja yrittävät toteuttaa näitä arvoja kunnallispolitiikassa ja kylätoiminnassa. Ongelmaksi nouseva ero kylätoiminnan ja kunnallispolitiikan välillä on juuri puoluepolitiikan puuttuminen kylätoiminnassa. Kunnallispolitiikan seurattessa poliittisten puolueitten valtasuhteita, on kylätoiminnan suunnan määrittäminen vaikeampaa. Kunnan kehityksen osalta on olemassa monenlaista indikaattoria ja tutkimustapaa. Tämänkaltaisia indikaattoreita ei ole kylätoiminnassa. Yksittäisen kylän toimijoiden toimet on arvioitavissa kylän edun ja hyödyn näkökulmasta.

Hyyryläinen korostaa yhteishengen merkitystä kylätoiminnassa. Hyyryläisen ajattelutavassa kylätoiminta on toimintaa, jossa yhteishengen rakentaminen on tärkeää. Yhteishenki sekä edesauttaa toimintaa, että rakentuu toiminnan seurauksena. Yhteishenki on verrattavissa viime vuosikymmenten suosittuun käsitteeseen, luottamukseen. Yhteishenki ja luottamus ovat käsitteellisesti Hyyryläisellä läheiset. Yhteishenki sisältää käsitteenä myös hyvin samankaltaisia piirteitä kuin Castellsin paikallinen identiteetti. Hyyryläisen kuvailema yhteishenki on samalla resurssi kuten luottamus, ja samalla myös toiminnan pohja ja motivointi, kuten identiteetti. Yhteishenkeä Hyyryläinen kuvaa talkooperinteen kautta. Yhteishengellä tarkoitetaan Hyyryläisen näkemyksessä jotain, joka saa aikaan ja ylläpitää vapaaehtoista toimintaa tietyn alueen ja sen asukkaiden hyväksi. (Hyyryläinen 1992, 23-30)

Peltosalmen ja Siisiäisen yhdistysten luokittelumalli tukee omalta osaltaan Hyyryläisen näkemystä moninaisesta kylätoiminnasta. Peltosalmi ja Siisiäinen ovat laatineet toimialaan perustuvan luokittelumallin yhdistyksistä. Heidän luokittelumallissaan on yhdeksän eri luokkaa. Kylätoiminnan osalta oleellisemmat luokat ovat toinen luokka eli ammattiin ja elinkeinoon liittyvät yhdistykset sekä neljäs luokka, joka sisältää kulttuurialan yhdistykset.

Toiseen luokkaan kuuluu asumiseen liittyvät edunvalvontayhdistykset, kuten asukasyhdistykset. Neljänteen luokkaan kuuluu ympäristöyhdistykset, joihin Peltosalmi ja Siisiäinen lukevat kylä- ja kotiseutuyhdistykset. Moni kyläyhdistys kuuluisi toiseen luokkaan edunvalvontatehtävänsä vuoksi sen sijaan, että ne luettaisiin kulttuuriyhdistyksiksi. Peltosalmen ja Siisiäisen luokittelumallin on oiva tapa luokitella yhdistyksiä, mutta samalla osoittaa, kuinka vaikeaa on luokitella kansalaisyhdistyksiä. Tämä tulee ilmi varsinkin kyläyhdistysten kohdalla, niiden monimuotoisuuden ja heterogeenisyyden vuoksi. (Peltosalmi & Siisiäinen 2001, 5-33)

Kylätoimintaa organisoidaan niin rekisteröidyissä yhdistyksissä, kuin myös rekisteröimättömissä ryhmittymissä. Kylätoiminnan rakenteelliset erot eri kylissä johtavat kylätoiminnan organisoitumisen monimuotoisuuteen. Tämä vuoksi kylätoimintaa kuvatessa ei voida esittää yhtä vallitsevaa kylätoiminnan organisoitumismuotoa. Organisoitu toimintamuoto on käytössä niissä tapauksissa, joissa kylätoiminta on laajaa ja tarvitsee taloudellisia resursseja. Suomessa rekisteröimättömillä yhteenliittymillä ei ole taloudellista toimintaoikeutta. Täten voidakseen käyttää, kerätä ja säästää taloudellisia resursseja, on yhteenliittymän rekisteröidyttävä oikeuskelpoiseksi yhdistykseksi. Mikäli kylätoimintaa harjoitetaan pienimuotoisesti, ilman taloudellisten resurssien tarvetta, on rekisteröimätön organisoitumuoto sopiva. Kylätoiminnan organisaatiomuodoksi viime vuosina suosituksi nousseen rekisteröidyn yhdistyksen rinnalla on paljon erilaisia lyhemmin organisoituja yhteenliittymiä. Kylätoiminnassa myös osuuskunnilla on ollut historiallisesti tärkeä asema, mutta nykyään osuuskuntia käytetään kylätoiminnassa harvakseltaan ja useimmiten taloudellisesti vaativien projektien yhteydessä, esimerkkinä vesiverkoston laajentamista varten luodut osuuskunnat. (Rimmi 1988, 15-40)

Aila-Leena Matthiesin malli markkinoiden, julkisen sektorin, kodin ja kolmannen sektorin suhteista on monessa eri asiayhteydessä käytetty. Matthiesin malli sopii myös tähän tutkimukseen kuvaamaan kylätoiminnan asemaa yhteiskunnassa. Kyseessä on kolmikantainen malli, jossa markkinat, julkinen sektori ja kodit muodostavat omat kulmat ja näiden väliin jäävä ilmiö on Matthiesin mallissa epävirallinen sektori, tai kansalaisyhteiskunta, kuten ilmiötä nykyään kutsutaan yleisemmin. Matthiesin mallissa kansalaisyhteiskunta sitoo yhteiskunnan kolmea kulmaa yhteen ja toimii välittävänä

ilmiönä. Kylätoiminnan Matthies on sijoittanut lähelle koteja ja näin kylätoiminta välittää kotien merkityksiä kuten solidaarisuutta, luottamusta, vastavuoroisuutta, moraalisia siteitä ja emotionaalista valtaa. Matthiesin malli kuvaa hyvin kylätoiminnan sijoittumista yhteiskunnassa. Kylätoiminta on osa kansalaisyhteiskuntaa, mutta kylätoiminnan luonteen takia, sillä on vahvat siteet kotien ja henkilökohtaisen arkipäivän kanssa. Tämä verrattuna siihen, että Matthies ei ole asettanut kylätoimintaa markkinoiden tai julkisen sektorin lähetyville. Matthiesin malli korostaa kylätoiminnan läheisyyttä koteihin. Tämä tuo mukanaan myös vahvoja tunteita koskien kylätoimintaa. Monet identifioivat kylänsä kotinsa kanssa. Tällöin kylä nähdään hyvin tärkeänä paikkana, ei vain asuinalueena. Kylillä on usein hyvin tunnepitoinen merkitys, mikä korostuu Castellsin paikallisissa identiteeteissä (Castells 1997, 60-67). (Matthies 1994, 20-23)

### **3.2 Kyläyhdistys**

Kyläyhdistys on rekisteröity yhdistys, joka harjoittaa kylätoimintaa. Kyläyhdistys toimii yleensä yhdessä kylässä, mutta voi toimia myös useammassa kylässä tai tietyssä kylänosassa. Yhdistyksen toiminta-alue määrittyy toiminnan laadusta, luonteesta ja ympäristöstä. Kyläyhdistykset voivat myös muodostaa kyläyhdistysten yhteenliittymiä, eräänlaisia kyläyhdistysten kuntakohtaisia kattojärjestöjä. Kyläyhdistys mielletään useasti maalaiskuntien ilmiöksi. Tämä on Rimmin mielestä harhakuvitelma, vaikkakin kylätoiminta on syntynyt maalaiskunnissa. Kylätoiminnalla on eri nimitykset kaupungeissa, mutta kyläyhdistykset ja eri asuinalueyhdistykset kaupungeissa harjoittavat samanlaista toimintaa samantyyppisillä arvoilla. Täten myös käsitys, että kylätoiminta on osa maaseutupolitiikkaa, on ontuva. Kaikki kylätoimijat eivät ole osa maaseutupolitiikkaa, eivätkä näe itseään osana maaseutua. Kyläyhdistyksellä on usein vain osa kyläläisistä jäseninään, mutta näkevät edustavansa koko kylää, sitä koskevissa kysymyksissä. Kyläyhdistykset ovat ottaneet osakseen edunvalvojan roolin, joka ei rajoitu jäsenistöön. Edunvalvonta ja muu toiminta rajoittuu alueellisesti. Tämä on kyläyhdistysten kulmakivi, toiminta perustuu tiettyyn alueeseen, sen toimintaan ja sen asukkaisiin. Toiminta määrittyy ympäristönsä kautta, esimerkiksi yhdessä kyläyhdistyksessä edunvalvonta voi olla hyvinkin esille nostettu toiminta, toisen kyläyhdistyksen keskittyessä vapaa-ajan toimintaan kolmannen keskittyessä palvelujen tarjoamiseen, kylätalkkarin, kyläkaupan tai kimpakyytien muodossa. Kyläyhdistyksen toiminnan ollessa maantieteellisesti rajattua,

on toiminnan monimuotoisuus ymmärrettävä paikallisen identiteetin konkretisoitumisena. Paikallisen identiteetin määrittäessä kylän, kyläläisten ja kylän ympäristön yhdistelmästä, on ymmärrettävä miten suuri ero eri kyläyhdistysten toiminnan välillä voi olla. Kyläyhdistysten ollessa hyvinkin erilaisia toiminnassaan on samankaltaisuuksia etsittävä tarkoituseristä. Kyläyhdistysten suurin ja tärkein yhdistävä tekijä on paikallisen, identiteetin konkretisoiminen toiminnan kautta. (Rimmi 1988 15-50, 65-78)

Kyläyhdistystoiminta on Suomessa kasvanut erityisesti 1970-luvulta lähtien (Hyryläinen 1994, 24-30). Kylätoiminnan kasvaessa yhä useampi kylätoimikunta rekisteröityi kyläyhdistykseksi. Nykyään kylätoiminnassa rekisteröitynyt kyläyhdistys on keskeinen organisaatiomuoto. Kyläyhdistysten kattojärjestönä toimii Suomen Kylätoiminta ry. Suomessa on myös muita valtakunnallisia järjestöjä, joissa kylätoiminnalla on keskeinen asema, muun muassa Maaseudun Sivistysliitto ja Suomen Kotiseutuliitto. Valtakunnalliset ja alueelliset kylätoimintaan keskittyneet yhdistykset tarjoavat kyläyhdistyksille pääsääntöisesti apua ja tietoa projekteihin ja kylätoimintaan liittyen. Näiden järjestöjen suora rahallinen tuki on pieni. Kyseiset järjestöt on nähtävä pikemminkin avustavina järjestöinä, jotka pystyvät tarjoamaan asiantuntevaa apua jäsenyhdistyksilleen. Kylätoiminnalla on vahva edustus kansalaistoiminnassa ja erinäisten kyläyhdistysten määrä on suuri, noin 3000 rekisteröityä kyläyhdistystä (Suomen Kylätoiminta ry.).

Salmikangas näkee kyläyhdistykset nuorena, mutta kasvavana ilmiönä Suomen yhdistyslaitoksessa (2004, 45-48). Salmikangas huomioi myös kylä- ja asukasyhdistysten tarpeellisuuden. Hänen mielestä legitimititeetikriisin tuoma kunnan ja kuntalaisten välisen kuilun kasvaminen luo tarvetta kylä- ja asukasyhdistystoiminnalle. Salmikangas esittelee kolmannelle sektorille monta eri tehtävää, joista kyläyhdistykset saavat osansa (2004, 49-55). Salmikangas näkee hyvinvointivaltion murroksen heijastuvan suoraan yhdistyslaitokseen. Tämän mukaan valtion sisällä tapahtuvat muutokset koskettavat myös kansalaistoimijoita. Kyläyhdistysten kohdalla tämä näyttäytyy kuntien roolien muutoksen kohdalla. Kyläyhdistykset reagoivat kunnissa tapahtuviin muutoksiin ja ovat osa laajempaa yhteiskunnallista muutosta. (Salmikangas 2004, 52-56)

Kyläyhdistysten päätoimintaan kuuluu nykyään yhä yleisemmin kyläläisten edunvalvonta. Edunvalvonta on jonkin tietyn ryhmän etujen valvomista, ulkoisten häiriöiden ja muutosten minimoiminen ja kontrolloiminen. Kyläyhdistysten edunvalvonta on pääasiallisesti painottunut edunvalvontaan kuntatasolla. Tämä merkitsee sitä, että kyläyhdistykset pyrkivät täyttämään edunvalvontatehtävänsä yhteistyössä kunnan kanssa. Yksittäistä kylää koskevat muutokset ja suunnitelmat ovat vain poikkeustapauksissa muiden, kuin kunnan vastuulla. Kunnalla on vastuu kunta-alueidensa kehittämisestä. Tämä merkitsee sitä, että kyläyhdistykset ovat edunvalvontatehtävänsä liittyen pääasiallisesti yhteydessä kuntaan. Kunnalla tarkoitan tässä kunnassa virkasuhteessa olevia virkamiehiä ja kunnallisia luottamushenkilöitä. Kyläyhdistysten toimintaperiaatteet ja kylän piirteet määrittävät usein keihin kyläyhdistys kohdistaa toimensa edunvalvontaan liittyen, ja keihin kyläyhdistys on yhteydessä kunnan puolelta koskien ajankohtaisia kysymyksiä. Kylätoimijoiden suhteet oman kuntansa päätöksenvalmistelijoihin ja -tekijöihin ovat tärkeitä. Kylätoimijat voivat myös hyödyntää edunvalvontaansa liittyen paikallista mediaa. Moni kyläyhdistys on alkanut tehdä omaa kylälehteään, ilmestyen usein muutaman kerran vuodessa, joko perinteisessä muodossa tai verkkolehtenä.

Kyläyhdistyksillä voi olla hyvinkin paljon taloudellisia resursseja, esimerkiksi kylätalon muodossa. Resurssien määrä vaikuttaa toiminnan muotoon ja vaikuttaa myös toiminnan jatkuvuuteen. Kyläyhdistykset ovat pitkälti omarahoitteisia. Suurin osa kyläyhdistyksistä kerää varansa jäsenmaksuina ja eri tapahtumien pääsymaksuilla ja myyjäisillä. Kyläyhdistys voi muiden yhdistysten tapaan hakea rahoitusta erinäisiltä rahoittajilta, esimerkiksi kunnilta tai säätiöiltä. Kyseisen tutkimuksen tapaus, eli Luoman kyläsuunnitelma, on Kulturfondetin rahoittama projekti ja Luoman kyläyhdistys on myös saanut kunnalta suoraa taloudellista tukea. Muilta toiminnoilta Luoman kyläyhdistys on omarahoitteinen jäsenmaksuineen ja erinäisine tapahtumamaksuineen. Tämä on johtanut siihen, että kylätoiminta on itsenäistä toimintaa. Harva kyläyhdistys tai kylätoimikunta on täysin riippuvainen kunnan, yrityksen tai muun organisaation tuesta. Samalla tämä taloudellinen ominaisuus on johtanut siihen, että kylätoiminta perustuu pitkälti talkootoimintaan. Talkootoiminnalla on Suomessa pitkät perinteet ja talkootoiminnalla on ollut, ja on myös vastaavaisuudessa tärkeä rooli kyläyhdistyksissä. Taloudellisten

resurssien niukkuus kylätoiminnassa määrittää osaltaan kyläyhdistysten mahdollisia toimintamuotoja ja päämääriä. Yksittäinen kyläyhdistys ei voi suunnitella toimintaansa huomioimatta taloudellisia realiteetteja. Talkootoiminnalla, vähäisiä resursseja vaativalla toiminnalla ja ylipäättänsä vapaaehtoisuudella on hyvin tärkeä asema kyläyhdistyksissä. (Hyyryläinen 1994, 134-148)

Kyläyhdistyksille tärkeä talkootyö edustaa perinteistä kansalaistoimintamuotoa. Talkootyö lisää kylän yhteishenkeä ja luottamusta kylän kesken. Talkootyö ei tuota ainoastaan materiaalista hyötyä, mutta myös sosiaalisia resursseja. Kyläyhdistyksiä tarkastellessa, on annettava riittävä huomio kylätoiminnan sosiaaliselle puolelle. Kylätoiminta on monelle oiva tapa luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita naapureihinsa. Kylätoiminnan sosiaalinen puoli tulee esiin vahvasti vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa. Talkootyö voi kyläyhdistyksessä olla melkein mitä vain teiden penkereiden puhdistamisesta yleisen uimarannan kunnostamiseen. Kylätoiminnan talkootyöllä edistetään kylän ja kyläläisten hyvinvointia usein pienin askarein. Tämä talkootyö on merkittävä taloudellinen panostus kylätoimijalle, esimerkiksi kyläyhdistyksellä on harvoin riittävästi resursseja kerhotalonsa remontointiin, mutta talkootyön avulla remontointi on taloudellisesti huokeampaa. (Hyyryläinen 1994, 134-148)

### **3.3 Kuntakaavoitus**

Suomessa maankäyttö suunnitellaan kaavoitusmenetelmin. Suomessa on käytössä kolme eri kaavoitustasoa, maakuntakaava-, yleiskaava- ja asemakaavataso. Maakuntakaava laaditaan maakunnan liitossa ja hyväksytään maakuntavaltuustossa ja vahvistetaan ympäristöministeriössä. Yleis- ja asemakaavat laaditaan ja hyväksytään kunnissa. Kaavoitus on hierarkkinen, tarkoittaen että ylempi kaavataso ohjaa alempaa kaavatasoa. Maakuntakaava on ylin kaava, joka ohjaa yleiskaavaa, joka osaltaan ohjaa asemakaavaa. Tämä tarkoittaa, että asemakaava ei voi olla ristiriidassa yleiskaavan kanssa ja yleiskaavan on oltava maakuntakaavan mukainen. Suomessa kaavoitus on muihin maihin verrattuna alistettu ammattilaisten käsiin (Puustinen 2004, 58-60). Suomessa on myös paljon alueita, joilla ei ole tarkkaa kaavaa. Tämä tarkoittaa kunnassa sitä, että tietylle alueelle ei ole tehty asemakaavaa. Osayleiskaava on yleiskaavan osa, jossa tarkastellaan kunnan osa-alueita

tarkemmin. Osayleiskaavoista on tullut tavallisia työkaluja kuntien kaavoituksessa. (Maankäyttö- ja rakennuslaki, 4§-7§)

Kunnissa yleis- ja asemakaavat laaditaan ammattilaisten voimin. Kunnanvaltuusto hyväksyy kaavat kunnan virkamiesten ehdotusten mukaisesti. Täten kuntien kaavoituksesta on tullut ammattimaista. Kuntien poliittisilla päättäjillä on valta hyväksyä tai hylätä kaavat, mutta itse kaavojen laatiminen ja suunnittelu on virkamiesten käsissä. Kuntalaisilla ja kaavaosallisilla on laissa osoitetut mahdollisuudet vaikuttaa kaavoitukseen ja ilmaista mielipiteitään kaavoituksesta. (Puustinen 2004, 66-74)

Maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Eri kunnat voivat myös laatia yhteisiä yleiskaavoja. Pääasiassa loma-asutuksen järjestämiseksi ranta-alueelle laadittavaa asemakaavaa kutsutaan ranta-asemakaavaksi. Ranta-asemakaavan laatimisesta voi huolehtia myös maanomistaja. Ranta-asemakaavankin käsittely ja hyväksyminen kuuluu kunnalle. Maakuntakaavan ja kuntien yhteisen oikeusvaikutteisen yleiskaavan vahvistaa ympäristöministeriö. Kunnilla on pääsääntöisesti kaavoitusvastuu, poikkeustapauksissa vastuu on muulla toimijalla kuin kunnalla.

Kaavoitusprosessi on yksinkertaistetusti seuraava: Kaava tulee vireille, kaavoitusprosessi aloitetaan. Viranomaiset laativat osallistumis- ja arviointisuunnitelman, joka lähetetään asianomaisille, jotka voivat kommentoida suunnitelmaa. Kaavoittajat laativat kaavaluonnoksen, josta järjestetään asukaskokous niille, joita kaavoitus koskettaa. Tämän jälkeen kaavaluonnos on yleisesti nähtävillä ja siihen voi vaikuttaa mielipiteillään. Tämän jälkeen kaavoittajat laativat kaavaehdotuksen, josta järjestetään asukaskokous. Kokouksen jälkeen kaavaehdotus on yleisesti nähtävillä. Tämän jälkeen kunnanvaltuusto hyväksyy kaavaehdotuksen. Kaavan hyväksymisen jälkeen on valitusmahdollisuus. Valitusmahdollisuuden umpeuduttua tai valitusten käsittelyn jälkeen kaava on lainvoimainen. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 62§-67§)

Suomen kunnissa on paljon yhdistyksiä ja toimikuntia, joiden tavoitteena on tietyn alueen hyvinvointi ja sen asukkaiden hyvinvointi. Kunnilla on hyvin vähän alueelliseen hyvinvointiin perustuvia toimikunta tai neuvostoja. Täten on luonnollista, että kuntalaisten on itse pidettävä huoli omista eduistaan ja asuinympäristöstään. Asuinympäristöön liittyvät kysymykset ovat esillä juuri kaavoitusprosessissa. Tämä johtaa siihen, että asuinympäristöönsä keskittyvät kansalaistoimijat keskittävät toimintaansa juuri kaavoitukseen vaikuttamiseen. (Pikkala 2006, 38-40)

*• Sisällön määrittäminen ennen osallistumista on vastoin kaavaproessin interaktiivista luonnetta, vastoin uusia suunnitteluperiaatteita, vastoin maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteena olevaa ideaa vuorovaikutteisesta suunnittelusta sekä vastoin osallistumista koskevaa perusoikeutta. Mikäli maankäyttösopimuksessa asetetaan jo varhain tarkkoja ja ehdottomia kaavoitustyötä sitovia lähtökohtia, kuten rakennusoikeutta tai käyttötarkoitusta koskevia ehtoja, tuollainen sopimus on virheellinen ja kysymyksessä on kunnallisen viranomaisen toimivallan ylitys (KuntaL 90 §). • (Mäkinen 2000, 297)*

Lainsäädännön mukaisesti on niillä kuntalaisilla, joita kaavoitus koskee, oltava mahdollisuus vaikuttaa kaavoitusratkaisuun. Yllä oleva lainaus kiteyttää kaavoitukseen vaikuttamisen idean. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kuntalaisilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa kaavoitukseen koko prosessin ajan, alusta loppuun. Vaikutusmahdollisuuksia ovat muun muassa aloitteiden tekeminen, osallistuminen keskusteluun, muistutuksen jättäminen kaavan ollessa nähtävillä tai valituksen tekeminen. 1970-luvulla syntynyt aktiivinen kylätoiminta on osaltaan ottanut paikkansa kaavoitukseen vaikuttamisessa muun kansalaistoiminnan ohella. Yhä useammin kylätoimikunnat ja -yhdistykset antavat lausuntoja, tekevät valituksia ja muilla keinoin yrittävät vaikuttaa kaavoitusprosessiin. Kylätoimikuntien ja -yhdistysten apuvälineiksi tähän on muodostunut kyläsuunnitelmat. Kyläsuunnitelmiin voidaan sisällyttää hyvinkin tarkkoja varjokaavoituksia, joilla yritetään vaikuttaa kuntakaavoituksen lopputulokseen (Välisalo 2007, 4-7).

Maankäyttö- ja kaavoitusprosessit ovat Suomessa ne kunnanhallinnon alueet, joissa kuntalaisilla on vahvat laissa säädetyt mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon. Tämän

mahdollistaa laissa määrätty etenemiskaava, jossa kunnan on esitettävä kaavoitussuunnitelmia ja asetettava ne kuntalaisten arvioitavaksi. Laki asettaa kaavoitusprosessin läpinäkyvyyden korkealla. Tämä on nähtävissä siten, että maankäyttö- ja rakennusasetus määrää kaavoituksien olevan nähtävissä prosessin eri vaiheiden aikana. (Maankäyttö- ja rakennusasetus 30§-32a§)

Kunnissa kaavoituksen valmistelu ja toteutus on virkamiesten vastuulla, päätöksenteon ollessa luottamushenkilöiden vastuulla. Kunnissa usein yhdyskuntatekniikan tai -suunnittelun nimellä kulkeva lautakunta on luottamushenkilöiden toimielin, jonka vastuulla kaavoituksesta päättäminen on. Kirkkonummella yhdyskuntatekniikan lautakunta on luottamushenkilöiden elin kaavoitussuunnittelussa. Yhdyskuntatekniikan lautakunta päättää kaavoitusprosessin aloittamisesta, hyväksyy kaavoitusluonnoksen ja -ehdotuksen sekä lopulta hyväksyy kaavoituksen, jonka jälkeen kaavoitus siirtyy kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston käsittelyyn.(kirkkonummi.fi)

Kaavan esillä olo tarkoittaa sitä, että kaavan on oltava julkisesti nähtävissä vähintään 30 päivän ajan ja kunnan on järjestettävä tilaisuus, jossa kuntalaiset ja muut osalliset voivat ilmaista mielipiteensä kaavoituksesta. Kunnan on ilmoitettava perusteltu kannanotto mielipiteensä ilmaiselle.(Maankäyttö- ja rakennuslaki 65§)

*♠Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.♠  
(Maankäyttö- ja rakennuslaki 1§)*

Yllä oleva lainaus osoittaa maankäyttö- ja rakennuslaissa esiintyvän osallistumisen ja vuorovaikuttamisen idean. Laissa mainitaan useaan otteeseen kaavoituksen olevan aihealue, johon osallisilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa. Samalla laki on hämärä siinä kohdin, miten tämä idea konkretisoituu. Laissa nähdään, että jokaisella on oltava oikeus vaikuttaa kaavoitukseen ja täten olla osa suunnittelua. Tämä takaa teoriassa kuntalaisen aseman kaavoitusprosessissa. Maankäyttö- ja rakennusasetus konkretisoi lain joitakin

kohtia, mutta jättää, kuten lakikin paljon konkretisoimatta. Koska lain konkretisoituminen on ongelmallinen, on kaavoituksesta ja osallistumisesta virinnyt keskustelua 2000-luvulla.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään, että kuntien on kerran vuodessa järjestettävä kaavoituskatsaus, jossa käydään läpi vireillä olevat ja lähiaikoina vireille tulevat kaavoitusasiat (Maankäyttö- ja rakennuslaki 7§). Kunta on velvoitettu pitämään kaavat ajan tasalla ja uudistaa kaavoja tarpeen vaatiessa. Kyseisenlaiset vaatimukset koskien kunnan tiedottamista kaavoituskysymyksissä auttavat kuntalaisia hahmottamaan kunnan suunniteltua tulevaisuutta. Koska lain määräämänä kunnalla on velvollisuus tiedottaa kaavoitusasioista laajalti, on ymmärrettävää, että kiinnostus kaavoituskysymyksiin on noussut samaan aikaan, kun tiedottamista ja osallistumisen mahdollisuutta on vahvistettu. Kysymyksiksi nousevat, missä määrin tavalliset kuntalaiset pystyvät käsittelemään ja ymmärtämään kaavoitusluonnoksia ja - ehdotuksia. Pystyykö yksittäinen kuntalainen omaksumaan ammattitaitoa vaativia suunnitelmia? Erinäiset kuntalaisten muodostamat ryhmittymät, pääsääntöisesti asukas- ja kyläyhdistykset, tarjoavat helpotusta kyseiseen ongelmaan. Yhdistykset kokoavat yhteen kuntalaisia, joilla on eri taustat ja koulutus. Tämä merkitsee sitä, että on mahdollisuus, että jäsenistössä on kaavoitussuunnitelmia ymmärtäviä henkilöitä. Mikäli näin ei ole, pystyy yhdistys järjestämään koulusta asiasta tai muutoin hankkimaan selvennystä kaavoitusasioihin, tavoilla, joita yksittäisen henkilön on vaikea toteuttaa.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään luvussa kahdeksan, että asianosaisilla, joilla tarkoitetaan henkilöitä, joita kaavoitus saattaa huomattavasti vaikuttaa, on mahdollisuus vaikuttaa kaavan valmisteluun ja ilmaista mielipiteitään kaavasta. Laissa ei säädetä miten kunnan on järjestettävä tämä mahdollisuus, vain että kyseinen mahdollisuus on järjestettävä osallisille. Tämä johtaa hämäryyteen siitä, miten vaikuttaminen ja mielipiteiden ilmaiseminen on määriteltä. Käsitteiden määrittelemisen puute johtaa siihen, että konkreettiset toimet voivat teoriassa vaihdella kuntien kesken. Samalla vaihtelee kunnittain myös se, miten osalliset huomioidaan kaavoituksessa. Käytännössä Suomen kunnissa on vallitseva tapa, että kuulemistilaisuuksissa järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä ja mielipiteitä. Kunnat ovat myös panostaneet kaavoituksesta tiedottamiseen. Kuntien tiedottaminen on lainalaista. Maankäyttö- ja rakennuslain ohella tiedottamista ja

riittävää julkisuutta säädetään kuntien osalta muun muassa kuntalaissa, hallintolaissa ja laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta(Rantakokko(toim.) 2009, 16-17). Tämä antaa viitekehyksen siitä, miten kaavoituksen osalliset voivat vaikuttaa kaavoituksen valmisteluun. Osallinen voi olla yksityinen henkilö, yritys, muu kunta tai yhdistys. Luoman tapauksessa kyseessä ovat sekä yhdistys, että yksityiset henkilöt. Luoman kyläverkoston tavoitteena on ollut vaikuttaa viiteraamin ulkopuolella olevin keinoin kaavoituksen valmisteluun. Kyläverkosto ei ole odottanut kuulemistilaisuuksia. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 62§-67§)

Kaavoitusasioissa on luonnollista, että osapuolet ovat kyläyhdistys ja kunta tai kuntalainen ja kunta. Kunta on Suomessa se viranomainen, jolla on vastuu kuntakaavoituksesta. Yleis- ja osayleiskaavat sekä asemakaavat ovat kuntien tärkeimmät työkalut kaavoituksessa. Kunta edustaa julkista puolta kaavoituksessa. Kyläyhdistys ja kylätoimijat ovat parhaimmassa tapauksessa täydentävä elementti kaavoituksessa. Erinäiset kuntalaisryhmät täydentävät kokemuksillaan kunnan kuntakaavoitusta. Kunnan ja kuntalaisryhmien välinen lähtökohtainen vastakkainasettelu asettaa ongelmia näiden kahden väliselle yhteistyölle kaavoitusprosessissa. Osapuolet ottavat tietyt niille mielletyt roolit. Varsinainen vuorovaikutus määräytyy käyttäytymistradition mukaisesti.(Nieminen 2004, 28-29)

Kaavoituksessa edetään Leino mielestä liian usein lainsäädännön minimivaatimuksia hipoen. Leino näkee, että kuntalaisia kuullaan ja osallistetaan siinä määrin, kuin laki siitä määrää, mutta sisällöllinen keskustelu kaavoituksesta kuntalaisten ja viranomaisten välillä jää vähäiseksi. Tämä johtaa päätösten legitimitietin horjumiseen. Kunta seuraa laissa säädettyä kaavoitusmenetelmää, mutta tämä ei riittävästi huomioi kuntalaisten mielipiteitä ja osallisuutta. Tästä nähdään, että kuntalaisten mielestä nykyinen lainsäädäntö ei anna riittäviä vaikutusmahdollisuuksia kaavoitukseen. (Leino 2006, 145-146)

Kuntien noudattaessa lakia, on kysyttävä huomioiko laki riittävästi kuntalaisia kaavoitusasioissa. Arolan (2002) tutkimuksessa nousee vahvasti esiin kuntalaisten tyytymättömyys kaavoituskysymyksiin vaikuttamiseen. Toisaalta kaavoittajat ja luottamushenkilöt näkevät kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet riittävinä. Tässä on

huomattavissa suuri mielipide-ero. Kunta pidättäytyy lain määäämissä minivaatimuksissa kaavoitusprosessin vuorovaikuttavuudessa, kuntalaisten vaatiessa enemmän vaikuttamismahdollisuuksia. Viranomaiset näkevät kuntalaisten mielipiteet liian hajanaisina voidakseen ottaa huomioon kaikki mielipiteet. Viranomaisilla ja kuntalaisilla on myös eri prioriteetit, minkä takia kuntalaisten mielestä hyvin tärkeä asia voi olla kuntakaavoittajien mielestä merkityksetön yksityiskohta.

Arola korostaa tutkimuksessaan ristiriitaisuutta. Arola huomioi, että ristiriidat eri toimijoiden välillä johtavat ongelmiin. Nämä ristiriidat ovat osa lainmukaista kaavoitusprosessia, jossa eri toimijoiden erilaiset asemat ja eri merkitykset kohtaavat ja asettuvat vastakkain. Arola ei löydä selvää ratkaisua ongelmalle, mutta vuorovaikutuksen tihentäminen kansalaisten ja viranomaisten välillä voi helpottaa ongelmaa. Arola on tutkimuksessaan tarkastellut maankäyttö- ja rakennuslaissa tehtyjä muutoksia vuosituhaten vaihteessa. Uusissa käytännöissä on heti havaittu ongelmakohtia kuntalaisten, kaavoitusviranomaisten sekä luottamushenkilöiden vuorovaikutuksessa. Arolan kyselytuloksissa on huomattavaa, että osallistumisen vaikutus maankäytön päätöksentekoon on täysin tai melko riittävää 92 % kaavoittajien mielestä, 89 % luottamushenkilöiden mielestä ja 36 % asukasyhdistysten mielestä (Arola 2002, 74-75). Tämä on huomattava ero mielipiteissä, mikä on varmasti johtanut ongelmiin ja vastakkainasetteluihin maankäytön suunnittelussa. Suurin osa kaavoittajista ja luottamushenkilöistä ei haluaisi edistää kuntalaisten osallistumisen korostamista, asukasyhdistysten ollessa täysin eri mieltä. Koska asukasyhdistykset näkevät viralliset toimet ja prosessit riittämättöminä osallistumisen kannalta, ovat asukasyhdistykset ottaneet muita keinoja käyttöön. Hirvosen ja Wallinin tutkimuksessa(2002, 22-24) käy ilmi, miten kansalaisjärjestöt näkevät vaikuttamistapojensa muuttuneen maankäyttö- ja kaavoituskysymyksissä. Vaikuttamistapojen muutos on Hirvosen ja Wallinin tutkimuksen tulosten valossa kiihtymässä. Vaikuttamismahdollisuudet vaativat paljon järjestöiltä, erityisesti tiedottamisen seuraamisesta ja tiedon etsimisestä. (Arola 2002, 42-46; Hirvonen & Wallin 2002, 22-24)

Ympäristöministeriön julkaisema esite kyläkaavoituksesta nostaa esille yhteistyön kaavoituksessa kunnan ja kuntalaisten välillä. Kyläsuunnittelu ja kyläkaavoitus on tämän

mukaan sidottavissa yhteen. Samalla esitteessä tulee ilmi jo todettu asia rakennus- ja maankäyttölaista, kyläläisten osallisuudesta ja vaikuttamisesta ei löydy yhtenäistä linjaa tai konkreettisia määräyksiä laissa paitsi kaavoituksesta tiedottamisen kohdalla. Esite osoittaa miten ympäristöministeriöstä yritetään vaikuttaa siihen, että kunnissa kaavoituksessa huomioitaisiin kuntalaiset. Rakennus- ja maankäyttölaki ei anna montaa konkreettista määräystä kuntalaisten vaikuttamisesta kaavoitukseen, mikä osaltaan on luonut erilaisia käytäntöjä kunnittain. (Ympäristöministeriö 2009, 18-22)

## **4 LEGITIMITEETTI**

### **4.1 Viitekehyksen lähtökohta**

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimivat kaksi eri käsitettä. Ensimmäinen käsite on legitimizeetti, jota käsitellen tässä luvussa Max Weberin ja Robert Dahlin näkökulmasta. Toinen käsite on sosiaalinen verkosto, jota käsitellen viidennessä luvussa Manuel Castellsin teorian avulla. Tarkoituksena on luoda teoreettinen viitekehys, joka yhdistää nämä molemmat käsitteet tavalla, joka antaa mahdollisuuden tarkastella legitimizeetin ja sosiaalisten verkostojen mahdollista yhteyttä.

Molemmat käsitteet ovat ajankohtaisia ja pitkälle tutkittuja sekä keskusteltuja. Molempien käsitteiden kohdalla ei myöskään löydy täydellistä kuvausta tai yksimielistä näkökulmaa käsitteiden luonteesta. Täten olen valinnut molempien käsitteiden kohdalta tunnetuimmat teoriat ja jättänyt käsitteiden problematisoinnin sivummalle. Tässä tutkimuksessa kyseiset käsitteet toimivat tutkimuksen pohjana ja apuvälineinä. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole tutkia käsitteitä sinänsä, täten on motivoitua jättää syvempi käsitteiden problematisointi muualle.

### **4.2 Legitimizeetti käsitteenä**

Legitimizeetistä käsitteenä ei ole yksimielistä kuvausta. Yleensä legitimizeetillä nähdään tietyn järjestelmän luottamus pohja hallittavien joukossa. Tämä tarkoittaa sitä, että järjestelmän on onnistuakseen tehtävässään saatava riittävä legitimi pohja toiminnalleen. Joissakin yhteyksissä legitimizeetti ja luottamus nähdään samoina asioina, Weber ja Dahl näkevät nämä kaksi käsitettä samankaltaisina, mutta ei samoina asioina. Legitimizeetillä tarkoitetaan tässä suhdetta tai ilmapiiriä, joka vallitsee järjestelmän tai päätöksentekijöiden ja kansalaisten välillä. Riittävän legitimi pohja nähdään ehtona toimivalle demokraattiselle järjestelmälle. Käsitellessäni legitimizeettiä tukeudun Robert Dahlin ja Max Weberin teorioihin legitimizeetistä. Erityisesti Weber on laajalti tunnettu klassisista legitimizeetin kategorioista. Weber ja Dahl on valittu heidän teorioidensa tunnettavuuden sekä laaja-alaisuuden takia. Molempien teoriat ovat myös laajalti keskusteltuja, joten teorioiden

heikkoudet ovat tunnettuja ja ongelmat ovat huomioitavissa. (Dahl 1989, 250-258; Weber 1947, 124)

Legitimiteetti on käsite, joka nousee kyläsuunnitelmaa tarkastellessa esiin. Kyläsuunnitelman tekoa perustellaan legitiimiin sanankäntein (Luoman kyläyhdistys 2009). On syytä määritellä legitimiteetin käsitettä ymmärtääkseen käsitteen relevanttius kyläsuunnitelmassa. Legitimiteetti kuuluu suureen joukkoon valtiotieteellisiin käsitteisiin, jotka on määritelty laajasti ja kiistanalaisestikin. Legitimiteetille ei löydy yhtä tyhjentävää määritelmää. Varteenotettava määritelmä, jota käytän tässä pohjana, on Robert Dahlin määritelmä legitimiteetistä. Dahl näkee legitimiteetin poliittisen järjestelmän pohjana, jonka päälle valtiota tai vastaava järjestelmää rakennetaan. Mikäli tämä pohja murenee tai heikentyy, on itse järjestelmä vaarassa. Legitimiteetti on ehdoton vaatimus toimivalle poliittiselle järjestelmälle. Legitimiteetti esiintyy järjestelmän jokaisella tasolla. Legitimiteetti nähdään kansalaisten luottamuksena järjestelmään, miten kansalaiset näkevät järjestelmän toimivan kansalaisten etujen eteen. Etenkin edustuksellisissa demokratiassa legitimiteetillä on vahva asema. Tämä näkyy siinä, miten viime vuosina on laajasti puhuttu legitimiteettikriisistä edustuksellisissa demokratioissa. Tämä legitimiteettikriisi näyttäytyy kansalaisten epäluottamuksena järjestelmää kohtaan ja vähentyneestä kiinnostuksesta käyttää äänioikeutta. (Dahl 1989, 250-258)

Legitimiteettikriisistä puhuttaessa parannuskeinoiksi on nostettu suora vaikuttaminen ja desentralisointi. Näillä toimenpiteillä kansalaiset saisivat keskeisemmän aseman päätöksenteossa ja kokisivat vaikuttavansa. Ongelmana viime vuosikymmeninä on ollut se, että eri eturyhmittymiä on kasvanut esiin ja kaikki ovat odottaneet vaikuttavansa päätöksentekoon. Kun näin ei ole tapahtunut, ovat osalliset menettäneet uskonsa poliittiseen järjestelmään, koska eivät koe voivansa vaikuttaa päätöksentekoon. Kansalaiset näkevät päätöksenteon olevan asia, johon heillä ei ole vaikutusvaltaa. Tämän vuoksi on nostettu keskustelussa esiin tapoja, joilla pystyttäisiin korjaamaan tätä ongelmaa. Suoraa vaikuttamista on esitetty täydentävänä työkaluna, joka vahvistaisi legitimiteettiä.

### 4.3 Weberin legitimiteetin käsite

Max Weberin kohdalla on tähän tarkoitukseen valittu tutkittavaksi *Sociological Writings* ja *The Theory of Social and Economic Organization* sekä *From Max Weber - Essays in Sociology*. Weberin legitimiteettikäsite on tunnettu ja yleisesti käytössä, siksi käytän Weberin näkemystä yhtenä pohjana tutkiessani legitimiteettikäsitettä. Weber on tunnettu myös byrokraattisen järjestelmän kuvaajana. Weberillä legitimiteetti ja byrokraattinen järjestelmä ovat hyvin läheisiä käsitteitä, eikä kumpaakaan voi täysin ymmärtää ilman toista (Weber 1994, 95-107). Weberin idea byrokraattisesta järjestelmästä nousee myös esiin teoreettiseen raamiin, ei vähintään siksi, että Suomen kuntahallintoa kuvataan usein byrokraattiseksi järjestelmäksi.

Weberin teoriassa legitimiteetti ja auktoriteetti ovat monelta osin toisistaan riippuvaisia. Legitimiteetti on Weberin teorioissa tuki hallinnolle ja syy alistua hallinnon alaiseksi (Weber 1947, 124). Weber esittää kolme eri kategoriaa legitimiille auktoriteetille ja neljää eri tyyppiä järjestelmän legitimiille pohjalle (Weber 1947, 130-131, 325-335). Nämä kaksi eri kategoriatyyppiä ovat Weberillä kaksi eri asiaa, mutta hänen kolme legitimiin auktoriteetin kategoriaa ovat tunnetuimpia ideaalityyppejä legitimiteettikäsitteen ympärillä. Yrittäessä määritellä legitimiteettiä, nousevat juuri nämä Weberin kolme legitimiin auktoriteetin kategoriaa esille ja niitä kutsutaan usein Weberin kolmeksi legitimiteetin tyypiksi (Weber 1994, 31; Weber 1947, 325-335). Auktoriteetti on Weberillä valtaa käyttävän henkilön tai organisaation vallankäytön pohja. Weberillä vallankäyttö nojaa auktoriteettiin ja auktoriteetti on taasen riippuvainen legitimiteetistä. (Weber 1947, 56-57)

Weberin kolme legitimiin auktoriteetin eri kategoriaa ovat rationaalinen, perinteisiin pohjautuva ja karismaattiseen johtajuuteen pohjautuva legitimiteetin kategoria. Weberin näkemyksessä auktoriteetti on ohjeiden ja määräysten noudattamisen todennäköisyys. Todennäköisyys ohjeiden ja sääntöjen noudattamiseen on korkeampi, jos legitimi pohja on vahva. Weberillä auktoriteetti ilman legitimiteettiä johtaa päätösvallan horjumiseen. Saadakseen kansalaiset tottelemaan tiettyä auktoriteettia, on auktoriteetilla oltava kansalaisten keskuudessa legitimi asema. (Weber 1947, 124-127, 325-335)

Rationaalinen, tai laillinen, legitimizeetin pohja perustuu näkemykseen, jossa lakien ja sääntöjen noudattaminen on keskiössä. Weberin rationaalinen legitimizeetti perustuu prosessien laillisuuteen ja yleiseen hyväksyntään. Tähän kuuluu myös lakien ja sääntöjen mukainen auktoriteettisen vallan muille jakaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että valtaa voidaan jakaa muille, mikäli tämä tapahtuu lakien ja säännösten mukaisesti. Rationaalisen legitimizeetin pohja on vallassa oleva käsitys useimmissa länsimaissa. Byrokraattinen järjestelmä pohjautuu rationaalisen auktoriteetin legitimizeetille. Rationaalinen legitimizeetti perustuu Weberillä pelkästään järjen käyttöön ja siihen, miten auktoriteetin antamisessa on menetelty. Rationaalinen legitimizeetti johtaa Weberin tulkinnassa järjestelmään, joka perustuu ammattimaiseen hallintoon, joka valvoo lakien täyttymistä ja toimii annettujen lakien ja säädösten mukaisesti. (Weber 1947, 329-341)

Perinteisiin perustuva legitimizeetin pohja perustuu näkemykseen, jossa perinteet ohjaavat legitimizeettiä. Tässä näkemyksessä jokin on legitiimiä, koska sitä on aina tehty samalla tavalla. Perinteisiin perustuva legitimizeetti on luonteeltaan konservatiivista, perinteet ja vanhat säädökset ohjaavat arkipäivää. Weberin näkemyksessä perinteisiin pohjautuva legitimizeetti on tunnepohjaista. Tämä merkitsee sitä, että pysytään vanhoissa tavoissa, koska nämä tavat koetaan turvallisina ja koeteltuina. Perinteisiin perustuvissa järjestelmissä valtaa pitää henkilö, joka saa valtansa perinteiden kautta, esimerkiksi uskonnollisten ryhmien johtajat tai heimopäälliköt. Tämänkaltaisen järjestelmä on Weberillä usein desentralisoitu ja ilman vahvoja yhteiskunnallisia organisaatioita tai hallintoa. (Weber 1947, 341-358)

Karismaattisen legitimizeetin pohja perustuu yksinomaan tietyn henkilön karismaattisuuden ympärille. Tällöin jokin on legitiimiä, koska kaikki mitä tietty karismaattinen henkilö tekee, on legitiimiä. Karismaattisuus voi pohjautua tietyn henkilön luonteenpiirteisiin, henkilön taustaan tai puhetaitoihin. Weberin teoriassa karismaattinen legitimizeetti on tunnepohjaista. Karismaattinen legitimizeetti luovuttaa kaiken auktoriteetin tiettyssä kysymyksessä yhdelle hengelle tai kyseisen henkilön edustamalle organisaatiolle. Weberin karismaattinen legitimizeetti johtaa rutinoitumiseen. Tällöin karismaattisen

henkilön ympärille rakentuu organisaatio, joka jakaa henkilön vaikutusvaltaa. Organisaatio, esimerkiksi puolue, nähdään legitiiminä, koska se edustaa karismaattista henkilöä. Weberillä auktoriteetti siirtyy rutinoitumisen johdosta yksittäiseltä henkilöltä tietylle organisaatiolle.(Weber 1947, 358-373)

Weberi huomauttaa, ettei mikään näistä kolmesta muodosta ole esiintynyt historiassa puhtaassa muodossaan. Weber pitää luokittelujaan teoreettisina työkaluina, joilla legitimitietin pohjaa ja syntyä tutkitaan. Weberin rationaalinen auktoriteetti perustuu persoonattomaan legitimitettiin. Tämä tarkoittaa sitä, että legitimitetti perustuu lakiin ja sääntöihin eikä yksittäisten ihmisten henkilösuhteisiin. Vastakohtana on karismaattinen auktoriteetti, joka on puhtaasti persoonallinen muoto. Karismaattinen muoto perustuu yksinomaan yksittäisten ihmisten välisiin henkilösuhteisiin. Perinteisiin perustuva legitimitetti voi olla sekä persoonatonta, että persoonallista. (Weber 1947, 328-329)

Näistä kolmesta legitimitietin pohjasta Weber keskittyy pitkälti karismaattisen ja perinteisen legitimitietin vaihtumiseen rationaaliseen legitimitettiin. Samalla Weber osoittaa kuinka demokratisoituminen ja harvainvallan hiipuminen on näivettänyt karismaattisen legitimitietin asemaa. Karismaattisen auktoriteetin tilalle Weber nostaa rationaalisen legitimitietin. Rationaalinen legitimitetti ja sen tuoma byrokraattinen järjestelmä ovat vieläkin ajankohtaisia. Yhteiskunnan muotoutuminen byrokraattiseksi yhteiskunnaksi tapahtui aikaisin, mutta yhteiskunnat esittävät vielä tänäänkin vahvoja byrokraattisia piirteitä. (Weber 1994,32-36; Weber 1947, 359-363)

Weberin neljä legitiimiä pohjaa järjestelmälle ovat perinteiden mukainen legitiimi pohja, tunnepohjainen legitiimi pohja, rationaalinen legitiimi pohja ja laillinen legitiimi pohja. Nämä neljä kategoriaa seuraavat pitkälti Weberin kolmea kategoriaa legitiimille auktoriteetille. Suurimpana erona on karismaattisen auktoriteetin näkemisen osana suurempaa kategoriaa, tunnepohjaisen legitimitietin kategoriaa. Rationaalinen legitimitetti on tässä yhteydessä pilkottu kahteen osaan, osaan jossa tarkastellaan rationaalisesti legitimitettiä ilman tunnepohjaa ja osaan, jossa tarkastellaan legitimitettiä pelkästään lainopillisesta näkökulmasta. Koska nämä Weberin neljä kategoriaa menevät

pitkälti päällekkäin jo esiteltyjen kolmen kategorian kanssa, ja koska aiemmin esitetyt kategoriat ovat Weberin teorioista tunnetuimpia ja käsitellyimpiä, olen keskittynyt Weberin kolmeen legitimititeettikategoriaan. (Weber 1947, 126-135)

#### **4.4 Byrokraattinen järjestelmä**

Weber on tunnetusti keskittynyt byrokraattisen järjestelmän rakenteeseen (Weber 1994, 59-107; Weber 1947, 329-341; Weber 1948, 196-245). Weberin näkemyksessä byrokraattinen järjestelmä on onnistuessaan tehokkain hallinnollinen järjestelmä. Byrokraattinen järjestelmä on Weberin silmin paras järjestelmä modernille kapitalismille. Byrokraattinen järjestelmä nostaa esille samoja tehokkuuden kriteerejä kuin kapitalismi. Weberin esittelemä byrokraattinen järjestelmä on ideaalimalli, joka ei ole toteutunut käytännössä, mutta joka toimii oivana tapana havainnollistaa byrokraattisia puolia näyttävien järjestelmien hyviä ja huonoja puolia. Weber kytkee rationaalisen legitimitetin ja byrokraattisen järjestelmän yhteen. Byrokraattinen järjestelmä on Weberillä tulos rationaalisen legitimitetin leviämisestä ja vakiintumisesta (Weber 1947, 329-358).

Weberin kuvailema byrokraattinen järjestelmä on persoonaton. Tämä tarkoittaa sitä, ettei yksilö pysty vaikuttamaan järjestelmän toimintaan. Byrokraattinen järjestelmä ei ole riippuvainen yksittäisistä yksilöistä, eikä järjestelmää voida helposti purkaa. Byrokraattinen järjestelmä perustuu tarkoin tehtyjen ohjeiden ja sääntöjen pohjalle. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisten virkamiesten on seurattava näitä ohjeita ja sääntöjä. Byrokraattinen järjestelmä perustuu ammattivirkamiehiin. Vaatimuksena virkamiehen toimenkuvaan on sopiva koulutus ja ammattitaito. (Weber 1948, 196-204)

Weberin teoriassa demokratia ja byrokraattinen järjestelmä sopivat osittain yhteen. Byrokratia tasapäistää kansalaiset, kaikki ovat samanarvoisia byrokraattisen järjestelmän silmissä. Tässä mielessä Weberin byrokratia ja demokratia ovat nivoutuneet yhteen. Yksilöillä ei ole voimaa tai mahdollisuutta muuttaa byrokraattista järjestelmää. Weberiä mukaillen kansalaisten ainoa tapa vaikuttaa byrokraattisen järjestelmän toimintatapaan ja -muotoon on yleisen mielipiteen kautta. Yksittäiset henkilöt eivät voi liiemmin vaikuttaa

järjestelmään, eikä järjestelmä ota huomioon yksittäisiä tapauksia. Byrokraattinen järjestelmä on huono ottamaan huomioon erityistapauksia, järjestelmän luonteeseen kuuluu, että kaikkia tapauksia kohdellaan samalla tavalla. (Weber 1947, 329-358; Weber 1948, 196-204)

Byrokraattinen järjestelmä on Weberin teoriassa tehokkain järjestelmä byrokratian tarkoin säännellyn luonteen takia. Järjestelmän keskiössä ovat ohjeet ja säännöt, joita virkamiehet noudattavat kaikissa tapauksissa. Virastot ja virkamiehet keskitetään erikoistumaan tiettyyn tehtävään tai tehtäväalueeseen, mikä Weberin näkemyksessä tehostaa toimintaa. Weberin ideaalissa byrokraattisessa järjestelmässä yksittäiset virkamiehet ja virastot ovat vain ison koneiston pieniä vaihdettavia osia.(Weber 1994, 59-68; 1948, 196-204)

Byrokraattinen järjestelmä on vaikea purkaa sen laajan luonteen takia. Byrokratia leviää koko yhteiskuntaan ja tarvitaan radikaaleja muutoksia purkaakseen byrokraattista järjestelmää. Byrokraattinen järjestelmä ei purkaudu vaikka järjestelmän johtohahmot poistuisivat, järjestelmä on suunniteltu kestämiin muutokset. Järjestelmän riippumattomuus yksilöistä antaa järjestelmälle hyvät mahdollisuudet kestä ajan tuomat mullistukset ja muutokset. Tämä näkyy myös siinä, että eriasteisia byrokraattisia järjestelmiä on ollut kautta historian, ja kyseiset järjestelmät ovat usein olleet pitkäikäisiä.(Weber 1994, 59-75; Weber 1948, 196-204)

Byrokraattinen järjestelmä perustuu yhdenvertaisuuteen. Jokainen kansalainen saa saman kohtelun byrokraattisen koneiston käsissä ja koneiston eri virkamiehet ovat järjestelmälle vain yksittäisiä koneiston osia. Tämä byrokratian konemaisuus on byrokratian ydin. Konemaisuus estää järjestelmän hyväksikäyttöä. Tämä on yksi byrokraattisen järjestelmän legitimitietin kulmakivistä. Kaikki saavat samaa kohtelua ammattivirkamiehiltä, jotka noudattavat sääntöjä ja lakeja, jotka on demokraattisessa valtiossa säädetty demokraattisin tavoin, esimerkiksi parlamenttien toimesta.(Weber 1948, 196-204)

Byrokraattisen järjestelmän legitimizeetti perustuu säännöstöön, jota järjestelmä noudattaa. Weberillä itse järjestelmää on vaikeaa muuttaa tai purkaa, mutta säännöston osalta muuttaminen on helpompaa. Säännöston, ja samalla byrokraattisen järjestelmän, legitimizeetti perustuu tapaan jolla säännöstö luodaan. Tällöin Weberin kolmea legitimizeetin pohjaa ovat käytännöllisiä tässä suhteessa, mikäli jokin kolmesta legitimizeetin pohjasta on riittävän vahva säännöston tueksi, ovat säännöstö ja järjestelmä nähtävä legitimeiksi.(Weber 1948, 196-204)

Säännöston legitimizeetti takaa byrokraattiselle järjestelmälle legitimizeetin, mikäli järjestelmä toteuttaa ja noudattaa säännöstöä. Byrokraattinen järjestelmä ei itsessään ole määräävässä asemassa koskien omaa legitimizeettiaan. Byrokraattisen järjestelmän tarkoitus on orjallisesti noudattaa säännöstöä, siihen mitään lisäämättä, tai siitä mitään poistamatta.(Weber 1947, 329-337)

Mikäli byrokraattinen järjestelmä toimii tarkoituksenmukaisesti, on legitimizeetin aspektia tutkittava vallitsevasta säännöstöstä, ei järjestelmästä. Tämä pitää paikkansa vain, mikäli kyseessä on aidosti byrokraattinen järjestelmä. Järjestelmän on orjallisesti noudatettava säännöstöä sitä muuttamatta. Säännöston legitimizeetti on riippuvainen tavasta, jolla säännöstö on luotu. Tässä Weberin kolme legitimizeetin pohjaa tulevat ajankohtaisiksi. Säännöston legitimeisyyttä motivoidaan kolmella tavalla: a) säännöstöt ovat luotu rationaalisella tavalla, esimerkiksi parlamentissa tai kansanäänestyksessä, b) säännöstöt ovat luotu perinteisiin nojautuvalla tavalla tai c) säännöstöt ovat laatineet joku, joka omaa kansan silmissä suuren karismaattisen arvon.

## 4.5 Dahlin legitimiteetin käsite

Robert Dahlin teoksista kaksi, *On Democracy* sekä *Democracy and its Critics*, ovat tarkastellussa tämän teoreettisen raamin sisällä, myös Dahlin ja Tuften teos *Size and Democracy* toimii apuna tarkastellessa Dahlin näkemystä legitimiteetistä. Dahl on tehnyt itseään tunnetuksi demokratia-teorioillaan. Demokratiaan Dahl linkittää legitimiteetin.

Dahl on saavuttanut suurta suosiota teoksillaan, jotka ovat keskittyneet poliittisten järjestelmien demokratisoitumiseen ja demokraattisuuteen. Dahlin teoksissa ja teorioissa legitimiteetillä on keskeinen rooli. Legitimiteetillä Dahl tarkoittaa kansalaisten uskoa ja luottamusta päätöksentekijöihin ja poliittiseen järjestelmään (Dahl 1989, 109-118). Dahlin mukaan länsimaiset edustukselliset demokratiat ovat pystyneet luomaan instituutioita, jotka hajauttavat julkista valtaa. Ongelmana on tämän prosessin keskeen jääminen, mikä johtaa vallan keskittymiseen harvoihin käsiin (Dahl 1998, 113). Dahlin mukaan ongelma on siinä, ettei kansalaisia ole saatu aktivoitua päätöksentekoon. Tämä on johtanut siihen, että poliittisten instituutioiden ja kansalaisten välillä ei ole luonnollista yhteyttä (Dahl 1989, 30). Dahl näkee demokraattisten järjestelmien pohjautuvan legitimiteettiin, jonka puute johtaa poliittisen järjestelmän kriisiin. (Dahl 1998, 37-38; Dahl 1989, 106-118, 250-258)

Dahlin näkemyksessä demokraattisilla prosesseilla on vaatimuksia onnistuakseen (1989, 108-118). Nämä vaatimukset täyttyvät pitkälti kansalaistoiminnassa. Dahlin näkemys on, että valtion ulkopuoliset yhteenliittymät, esimerkiksi kansalaisjärjestöt, voivat parantaa demokraattista järjestelmää omalla toiminnallaan. (Dahl 1998, 84-94, 98; Dahl 1989, 227). Dahlin pluralistisessa käsityksessä kansalaisten aktiivisuus järjestöissä ja erilaisissa yhteenliittymissä tuo eri intressejä päätöksentekoon. Aktiivisella järjestötoiminnalla yhä useampi kansalainen saa äänensä kuuluviin päätöksenteossa (Dahl 1998, 84-94; Dahl 1989, 295).

Dahlia mukaillen, yksittäisessä kunnassa yhä useampi mielipide tulee esiin päätöksentekoon, mikäli paikallinen kansalaistoiminta on aktiivista. Kylä- ja asukastoiminnan ollessa paikallisesti aktiivista, on seurauksena päätöksentekoon

vaikuttamisen mahdollisuuden kasvu. Aktiivinen paikallinen kansalaistoiminta ei sinällään johda muutoksiin päätöksentekoon. Tämä on Dahlin esittämä edustuksellisen demokratian ongelma, jossa päätöksenteko on ajautunut pienen eliitin käsiin (Dahl 1989, 28-30, 225-231).

Dahlin teoksien yksi pääkysymys koskee demokraattisen yksikön ongelmaa. Kyse on siitä, koska tietty yhteenliittymä on oikeutettu itsehallintoon tai itsenäiseen päätöksentekoon (Dahl 1998, 48-61; Dahl 1989, 193-200; Dahl & Tufte 1973, 128-136). Dahl keskittyy tässä valtio-tason ongelma-kohtiin, mutta sama ajattelutapa on toimiva paikallisessa kontekstissa, varsinkin Suomessa, jossa kunnilla on suuri rooli yhteiskunnissa. Tässä yhdistyy edustavuuden ja legitimitetin ongelma, koska tietty osa kuntalaisista tai kyläläisistä voi sanoa edustavansa oikeutetusti muuta kuntaa tai kylää? Dahl ei anna suoraa vastausta kyseisenlaisiin kysymyksiin. Dahlin mukaan demokratian ja legitimitetin kannalta pienemmät yksiköt ovat usein parempia kuin suuret demokraattiset yksiköt, toisaalta toimivuuden kannalta suuremmat yksiköt ovat pieniä parempia (Dahl 1989, 215-220; Dahl & Tufte 1973, 137-142). Täten on oikeutettua, että kunnan sisällä kyläläiset harjoittavat kylätoimintaa ja yrittävät harjoittaa tiettyntyyppistä päätöksentekoon vaikuttamista paikallisella tasolla. Kunnan sisäinen kylätoiminta ja kansalaisaktiivisuus ovat oikeutettuja Dahlin teoriassa. Tämä varsinkin jos poliittinen yksikkö on niin suuri, ettei yksittäisellä kuntalaisella muuten ole kosketusta kunnalliseen päätöksentekoon.

Dahlin kuvailemassa demokratiassa kansalaisilla on suuri merkitys aktiivisina vaikuttajina eri yhteenliittymissä. Kansalaistoiminta on Dahlilla toimivan modernin demokratian ja legitimitetin perusta (1998, 35-44, 84-94, 98; 1989, 108-109). Nykyisten länsimaisten demokratioiden osittainen epäonnistuminen on Dahlin teoriassa seurausta huonosti toteutetusta järjestelmästä, jossa tavallisen kansalaisen toimintaa ei huomioida ja kannusteta (1998, 185-188).

Dahl näkee nykyisten demokraattisten teorioiden ja demokraattisten järjestelmien epäonnistuvan yrittäessä sisällyttää kaikki kansalaiset järjestelmään tai teoriaan (1989, 115-118). Tämän tutkimuksen kannalta nämä aspektit Dahlin teoriassa ovat kiinnostavia. Kun

huomioidaan Dahlin mielipide siitä, että kansalaisilla on huonot mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon, on luonnollinen korjausliike parempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien luominen. Tämän korjausliikkeen tulisi kattaa koko yhteiskunta ollakseen tehokas. Omaan asumisympäristöönsä vaikuttaminen nousee tässä erääksi ongelmakohdaksi ja ratkaisuvaihtoehdoksi. Kuntalaiset näkevät omat vaikuttamismahdollisuudet vähäisiksi, mikä on ongelma, ratkaisu voi olla paikallisen kylätoiminnan tukeminen ja kehittäminen. Luoman kyläsuunnitelma on askel uudentyyppiseen paikalliseen vaikuttamiseen. Mikäli kyseisenlaista toimintaa edistetään, paranevat kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet. Täten kylätoiminta ja tämä tutkimus liittyvät olennaisesti Dahlin esittämään problematiikkaan.

## 5 SOSIAALISET VERKOSTOT

Sosiaaliset verkostot ovat saaneet vahvan aseman yhteiskuntatieteissä. Yhteiskunnallisten muutosten myötä perinteiset hierarkkiset hallintomuodot ovat väistymässä joustavina ja innovatiivisina pidettyjen hallintamuotojen tieltä. Tässä muutosaallossa verkostot ovat saaneet vahvan aseman, mikä on osaltaan vaikuttanut verkostotutkimuksen suosioon. (Heiskala 2000, 54-63)

### 5.1 Castellsin sosiaalisten verkostojen teoria

Verkostotutkimus on ollut hyvinkin vilkasta. Tästä johtuen eri verkostoteorioita on paljon ja teorit vaihtelevat paljon sisällöltään ja laajuudeltaan (Heiskala 2000, 70-74). Verkostotutkijoista tunnetuimpia on Manuel Castells (Anttiroiko 1999, 110-111; Eriksson 2005, 306). Castells ei keskity pelkästään perinteisiin sosiaalisiin verkostoihin. Castellsin teoria on laaja ja sisältää näkemyksiä sosiaalisista, taloudellisista ja tietopohjaisista verkostoista. Tarkastelen Castellsin teoriaa sosiaalisista verkostoista teosten *The Information Age: Economy, Society and Culture .Volume I: The Rise of the Network Society* ja *The Information Age: Economy, Society and Culture .Volume II: The Power of Identity* kautta. *The Rise of the Network Society* käsittelee verkostoja ja yhteiskunnan yhä suurempaa riippuvuutta verkostoista. *The Power of Identity* käsittelee identiteetin asemaa verkostoituneessa yhteiskunnassa. Tässä tutkimuksessa *The Rise of the Network Society* ja Castellsin siinä esittämät teorit ovat keskeisessä asemassa ja *The Power of Identity* tuo lisävaloa siihen, miten identiteetit, erityisesti paikallisidentiteetit, vaikuttavat verkostoihin. Castellsin verkostoteoria on laaja ja kattaa niin yksilöiden verkostoitumista, kapitalistisen järjestelmän muutosta, kuin myös tietoyhteiskunnan merkitystä verkostoihin. Castellsin kokonaisvaltainen teoria verkostoyhteiskunnasta antaa mahdollisuuden tarkastella verkostoja hyvinkin erilaisista näkökulmista keskittyen jokaisen tapauksen keskeisempään näkökulmaan.

Verkosto on ilmiö, jossa kaksi tai useampi toimija ovat yhteydessä toisiinsa. Nämä yhteydet voivat esiintyä eri muodoissa, mutta ollakseen verkosto on toimijoitten oltava yhdistetty toisiinsa. Verkostot, joissa toimijat ovat ihmisiä tai organisaatioita, kutsutaan

sosiaalisiksi verkostoiksi. Sosiaaliset verkostot voivat olla yksinkertaisia, esimerkiksi perheen kesken, tai hyvinkin monimutkaisia, esimerkiksi valtioiden väliset suhteet. Sosiaalisen verkoston käsite kattaa hyvin moninaisen ja suuren määrän erilaisia verkostoja. Sosiaaliset verkostot ovat Castellsin silmin välttämätön osa ihmisten elämää. Viime vuosikymmeninä on verkostojen asemaa alettu korostaa ja verkostotutkimuksen määrä on noussut tämän mielenkiinnon mukana.(Castells 1996, 1-25, 469-478)

*“A network is a set of interconnected nodes. A node is the point at which a curve intersects itself. What a node is, concretely speaking, depends on the kind of concrete network of which we speak.” (Castells 1996, 470)*

Yllä oleva lainaus kiteyttää Castellsin näkemyksen sosiaalisten verkostojen rakenteesta. Castellsin teoriassa verkostojen pääosa ovat solmut, eli toimijat, joiden välinen toiminta ja siteet luovat verkostot. Castells korostaa toimija monimuotoisuuden. Toimijan konkreettinen muoto ja verkoston muoto ja rakenne ovat toisistaan riippuvaisia. Toimijat määrittävät verkoston ja samalla verkoston luonne määrittää mahdollisten toimijoiden luonteen. Sosiaalisissa verkostoissa toimijat ovat eri henkilöitä tai organisaatioita. Tutkimuksen tapauksessa toimijat ovat kylätoimijoita, kunnan virkamiehiä ja luottamushenkilöitä. Toimijoiden ja siteiden luonteet ovat riippuvaisia verkoston luonteesta. Sosiaalisessa verkostossa, joka kattaa esimerkiksi perheen, ovat toimijat perheenjäseniä ja siteet ovat perhesiteitä. Siteiden ja toimijoiden eri luonteiden määrä on Castellsin teoriassa loppumaton(Castells 1996, 470-473). Koska toimijoiden, siteiden ja verkostojen luonteita ei voida sovittaa yksiselitteisesti kategorioihin, tarkoittaa tämä verkostoteorialle sitä, että teorian on oltava laajahko ja yleistävä. Castellsin verkostoteoriaa on kritisoitu syvyyden puutteesta. Castellsin teoriaa on nähty liian laajana ja pintapuolisena. Teoriaa on puolusteltu aiheen laajuudella ja sillä, että kokonaisvaltaista verkostoteoriaa ei voida kehittää ilman, että teoriasta tulee joissain määrin pintapuolinen (Heiskala 2000, 67-70).

*“The topology defined by networks determines the distance(or intensity and frequency of interaction) between two points(or social positions) is shorter(or more frequent, or more intense) if both points are nodes in a network than if they do not belong to the same network.” (Castells 1996, 470)*

Castellsin teoriassa verkostojen toimijoiden läheisyys ja niiden siteiden intensiivisyys on monen aspektin summa. Toimijat ovat aina lähempänä toisiaan, mikäli ovat samassa verkostossa, verrattuna tilanteeseen, jossa toimijat ovat eri verkostoissa, mikä näkyy Castellsin yllä olevassa lainauksessa. Castellsin teoria mahdollistaa toimijoiden siteet muihin verkostoihin ja niiden toimijoihin. Castells korostaa toimijoiden läheisyyden olevan merkittävä tekijä näiden vuorovaikutuksessa. Mikäli toimijat ovat samassa verkostossa, jakavat ne verkoston sisäisen identiteetin ja sen merkitykset. Tällöin kommunikointi verkoston sisällä helpottuu. Verkostojen välillä voi olla suuria eroavaisuuksia identiteetin ja käytettyjen merkitysten suhteen, mikä hankaloittaa eri verkostojen kommunikointia. Tämä on Castellsin teoriassa määräävä tekijä, se miten helposti toimijat pystyvät kommunikoimaan toistensa kanssa ja luomaan siteitä toisiinsa, määrittää verkoston toimivuuden, verkoston yhteistyömahdollisuudet ja verkoston suhteet ympäristöönsä. Castellsin esittämät näkemykset toimijoiden siteiden läheisyydestä merkitsee sitä, että verkostojen sisäinen kommunikointi ja toiminta on lähtökohtaisesta tehokkaampaa, kuin verkostojen välinen kommunikointi ja toiminta. (Castells 1996, 470)

*“A network-based social structure is a highly dynamic, open system, susceptible to innovating without threatening its balance.” (Castells 1996, 470)*

Verkostojen avoimuus on hyvin keskeinen tekijä Castellsin verkostoteoriassa, kuten yllä oleva lainaus osoittaa. Verkostot eivät hänen teoriassa ole suljettuja ja aikaan tai paikkaan lukittuja ilmiöitä. Verkostot ovat eläviä ilmiöitä, jotka muuttuvat ympäristöstä riippuen. Verkostot ovat avoimia ja dynaamisia sekä alttiita muutoksille ja innovaatioille. Sosiaaliset verkostot ovat samalla valmiita vastaanottamaan innovaatioita ilman, että verkostojen toiminta olisi uhattuna. Castellsin teoriassa verkosto pystyy vastaanottamaan lukemattoman määrän toimijoita ja luomaan lukemattoman määrän siteitä toisiin verkostoihin. Käytännössä jokaisella verkostolla on raja, jonka jälkeen verkoston toiminta

ja vuorovaikutus hankaloituu ja verkosto alkaa pirstoutua moneksi pieneksi verkostoksi. Teoreettisena lähtökohtana on avoimuus ja sitä seuraava julkisuus, joustavuus ja läpinäkyvyys. Castellsin teoriassa sosiaaliset verkostot ovat paitsi avoimia ja joustavia, myös läpinäkyviä ilmiöinä jotka aktiivisesti suorittavat tiedonvaihtoa ympäristönsä kanssa. (Castells 1996, 470)

Castells korostaa verkostojen heterogeenisyyttä. Mikään verkosto ei ole toisensa kopio. Samankaltaisuuksia on havaittavissa samantyyppisten verkostojen kesken, mutta Castells ei näe, että sosiaalisten verkostojen kesken löytyisi montaa lainalaisuutta verkostojen toiminnasta. Verkostot eroavat kooltaan, intensiivisyydeltään, ympäristösuhteiltaan ja elinajaltaan. Verkostot ovat moninaisia ja on virheellistä lähteä yhden verkostomallin lähtökohdasta liikkeelle. Jokaisella verkostolla on omat syynsä olemassaololleen. Tämä syy heijastuu toiminnassa ja ohjaa verkoston toimintaa ja elinkaarta. Samoja merkityksiä jakavat verkostot ovat paitsi samankaltaisia, myös alttiita vuorovaikutussuhteisiin toistensa kanssa. Tämä johtaa samankaltaisten verkostojen keskittymisiin, joissa kommunikaatio perustuu samankaltaisten merkitysten jakamiseen. Tämä on myös johdettavissa toisinpäin, verkostot, joiden merkitykset eroavat toisistaan huomattavasti, harvemmin jakavat yhteisiä siteitä toistensa kanssa. (Castells 1996, 469-478)

Castellsin teoriassa verkostojen sisällä jotkut toimijat ovat toisia toimijoita aktiivisempia ja verkostonoituneempia. Tämän vuoksi verkoston eri toimijoilla on myös erilaiset mahdollisuudet käyttää valtaa ja toimia verkoston sisällä. Castellsin(1996,470) teoria huomioi toimijat, joilla on muita enemmän sidoksia. Castellsin teoriassa nämä toimijat muodostavat valtakeskittymiä. Tämä merkitsee sitä, että tietyt toimijat voivat ohjata verkostonsa toimintaa hyvinkin vapaasti, toisten toimijoiden ollessa voimattomampia muuttamaan verkostonsa toimintaa.

Castellsin teoriassa jokaisella toimijalla ei ole samankaltaisia siteitä. Joillakin toimijoilla on vastaanottajan tai lähettäjän asema, joillakin sekä vastaanottajan että lähettäjän asema. Tämä johtaa toimijoiden eriarvoistumiseen verkostojen sisällä, joka osaltaan vahvistaa valtakeskittymien syntyä verkostojen sisällä. Suunnattu suhde on suhde, jossa

vuorovaikutuksen suunta on määrätty. Suuntaamattomassa suhteessa ei ole määrättyä suuntaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että suuntaamattomassa suhteessa vuorovaikutus on molemminpuolista, eikä sitä ole ennalta määritetty. Suunnatussa suhteessa suhde on yleensä määrätty ennen vuorovaikutussuhteen alkua. Tämä merkitsee sitä, että suunnatussa sidostyyppissä on dominoiva sekä alistuva osapuoli. Suunnattu sidostyyppi on stabiili, eikä suunnan vaihtaminen tai sidostyyppin muuttaminen ole yleistä. Tämä vaatisi toimijoiden välisen toiminnan muuttamista siten, että toiminta tukisi muutettua sidostyyppiä. Ero suunnatun ja suuntaamattoman sidostyyppin välillä on suuri verkoston toimintaa ajatellen. Suuntaamattomassa sidostyyppissä verkostoille ominaiset ominaisuudet kuten avoimuus ja vuorovaikutus ovat keskeisessä asemassa. Suunnatussa sidostyyppissä avoimuuden ja vuorovaikuttavuuden käsitteet ovat heikommassa asemassa. Suuntaamattomat sidostyypit ovat tavallinen osa löyhemmin muodostettuja sosiaalisia verkostoja, suunnattujen sidostyyppien ollessa tavallisempia institutionaalisimmissa sosiaalisissa verkostoissa, joissa verkoston toimintaa ohjataan ulkoapäin voimakkaasti.(Castells 1996, 337, 371; Mattila & Uusikylä 1999, 12-14)

Castellsin näkee verkostot muodoltaan hajaannutettuina ja desentralisoituina. Castellsin verkostoteoria hylkää ajatuksen, että verkostoilla voisi olla yksi keskipiste. Hänen teoriassa verkostoihin ei synny pysyviä valtakeskiöitä. Verkoston sisäinen vaikutusvalta on Castellsilla liikkuvaa. Teoria näkee verkoston mahdollisuuden nostaa erinäisiä toimijoita verkostossa keskeisempään asemaan, mutta samalla hylkää ajatuksen siitä, että verkostoilla voisi olla vain yksi hallitseva keskiö.(Castells 1996, 190-192, 382) Castellsin verkostossa sisäinen valta- ja resurssikamppailu voi olla hyvinkin vilkasta, mikä Castellsin näkökulmasta parantaa verkoston tehokkuutta ja estää verkoston jähmettymistä ja täydellistä institutionalisoitumista (Castells 1996,382).

Valtion legitimititeetikriisin vuoksi julkinen puoli on desentralisoinut valtaa ja vastuuta. Tämä tarkoittaa Castellsilla sitä, että paikallinen tai alueellinen viranomainen voi ottaa vallan ja vastuun vastaan, tai että alueellinen tai paikallinen viranomainen jakaa vallan ja vastuun sosiaalisten verkostojen kanssa. Jälkimmäinen vaihtoehto täyttää legitimitetin tyhjiötä, ensimmäisen vaihtoehdon lisätessä legitimitetin tyhjiötä. Castells ei tarkemmin käsittele sosiaalisen verkoston vaatimuksia, jotta verkostolla olisi legitimitettiin parantava

vaikutus, mutta muut teoreetikot (mm. Sörensén & Torfing 2007, 111-168) näkevät verkostojen avoimuuden, julkisuuden ja läpinäkyvyyden parantavan päätöksenteon legitimitettä. (Castells 1997, 272)

## **5.2 Identiteetit Castellsin verkostoteoriassa**

Castells esittää identiteetin olevan yksi ihmisen tärkeimmistä voimavaroista. Verkot rakentuvat identiteettien ympärille ja niiden varaan Castellsin teoriassa. Verkot voivat olla identiteetiltään esimerkiksi uskonnollisia, nationalistisia tai alueellisia. Identiteetin avulla ihminen pystyy orientoimaan elämässään. Koska verkoilla on tärkeä asema ihmisten elämässä, on luonnollista, että identiteetti ja verkot sulautuvat suurilta osilta yhteen. Identiteetti on usein verkon perusta ja syy minkä takia henkilö on tietyn verkon osa. Uskonnollinen henkilö, joka on aktiivinen uskontonsa kysymyksissä, on verkostoitunut uskonnollisesti esimerkiksi seurakuntansa kautta ja alueelliset verkot, kuten kyläyhdistykset saavat voimansa henkilöiden identifioituessa omaan asuinalueensa. (Castells 1996, 1-8; 1997, 4-9)

Castellsin verkostoteoriassa identiteetit antavat yksilöille tarkoitusta ja kokemuksia. Nämä muovaavat yksilöiden elämää. Castellsin teoriassa eri identiteetit ovat perustana verkoille. Täten verkot ja identiteetti ovat vuorovaikutussuhteessa, jossa molemmat täydentävät toinen toistaan. Castellsilla on pluralistinen identiteettinäkemys. Tässä näkemyksessä yksilöllä voi olla monta identiteettikuluvuutta, ilman että nämä identiteetit ovat ristiriidassa toistensa kanssa. Eri identiteetit antavat pohjan eri verkoissa toimimisessa. Identiteetin sisältö ja tarkoitus rakentuu siitä, kuka on identiteetin rakentumisen takana ja miksi. Castells erottaa toisistaan kolme identiteetinrakentumisen muotoa. Ensimmäinen identiteettityyppi on legitimitoiva identiteettityyppi, toinen on vastustava identiteettityyppi ja kolmas on projekti-identiteettityyppi. (Castells 1997, 5-12)

Legimitoiva identiteetti on ylhäältä päin rakennettu identiteetti. Yhteiskunnalliset instituutiot rakentavat identiteettejä, jotka vahvistavat kansalaisten yhteenkuuluvuutta kyseiseen yhteiskuntaan. Legimitoiva identiteettityyppi on dominoivan osapuolen

rakennuttama niin, että heikompi osapuoli tuntisi yhteenkuuluvuutta dominoivan osapuolen kanssa. Dominoiva osapuoli hakee legitimitietin parantamista identiteetin kautta. Kyseessä voi olla esimerkiksi nationalistinen identiteetti. Castellsin teoriassa legitimitoivan identiteetin rakentuminen johtaa kansalaisyhteiskunnan syntyyn. Legitimitoivat identiteetit johtavat rakenteisiin, jotka toimivat välittäjinä valtion ja sen kansalaisten välillä. Castells näkee tämän identiteettityypin olevan vaiheessa, jossa se hiipuu. Tätä tukee Castellsin näkemys yksittäisten valtioiden merkityksen vähenemisestä. Valtioiden valta hiipuu ja niiden tarve ja mahdollisuus rakentaa identiteettiä eri toimijoille häviää. Tämä johtaa Castellsin näkemyksessä kansalaisyhteiskunnan pirstaloitumiseen ja häviämiseen.(Castells 1997, 5-12)

Vastustavan identiteettityypin rakentavat toimijat, jotka ovat uhatussa asemassa dominoivaa toimijaa kohden. Tämä tarkoittaa, että vastustavan identiteettityypin rakentajat ovat usein vähemmistö, jota systemaattisesti yritetään vähätellä ja syrjäyttää. Vastustava identiteettityyppi rakentuu vastustamisen ympärillä. Vastustaminen on tässä tapauksessa sellaisten merkitysten vastustaminen, joita toimijat eivät itse ymmärrä tai jaa. Tämä identiteettityyppi on kasvamassa suurimmaksi identiteettityypiksi. Castellsin teoriassa tämä on seurausta siitä, että yhteiskunnasta tulee yhä kaoottisempaa ja valtakeskeisempää. Tämä johtaa uusiin merkityksiin, joita monet toimijat eivät ymmärrä tai hyväksy ja täten suojautuvat näitä vastaan vastustamalla. Vastustamalla toimijat yrittävät luoda suojasataman, ylläpitää status quota, eivätkä yritä rakentaa uutta. Vastustamalla rakentuu isoituja yhteisöjä. Nämä yhteisöt ovat tarkasti rajattuja historiallisesti, maantieteellisesti tai kulttuurisesti. Täten he, jotka ovat syrjäytetty valtataistelusta yhteiskunnassa, luovat oman yhteisön, jonka avulla he yrittävät korottaa tai säilyttää asemaansa. (Castells 1997, 5-12)

Projekti-identiteetti on sosiaalisten liikkeiden luoma identiteettityyppi. Projekti-identiteetillä yritetään muodostaa uutta yhteiskunnallista asemaa toimijoille. Kyseinen identiteettityyppi on projektimainen ja sillä on selkeät rajat ja päämäärät. Esimerkkinä kyseisestä identiteettityypistä toimii feministinen identiteetti, joka kytkeytyy naisasialiikkeeseen. Castells näkee projekti-identiteetin positiivisimpana näistä kolmesta

identiteettityypistä. Projekti-identiteetti tuottaa Castellsin teoriassa positiivisia yhteiskunnallisia muutoksia ja pureutuu ajankohtaisiin kysymyksiin. (Castells 1997, 5-12)

Castellsin alueelliset identiteetit ovat vastareaktio pitkälle kehittyneelle yksilöitymiselle ja atomistisuudelle. Castells korostaa alueellisen identiteetin yhteisöllisyyden aspektia. Tietyn alueen asukkaat organisoituvat ja löytävät yhteisiä puolusteltavia intressejä tuottaen uusia alueellisia merkityksiä, joita he jakavat yhteisöllisesti. Castellsin tutkimukset antavat ymmärtää, että alueellisilla liikkeillä ja identiteeteillä voi olla kolme erilaista päätavoitetta. Yksi tavoitevaihtoehto on asumiseen liittyvien tekijöiden kohotus ja yhteinen kulutus, toinen vaihtoehto on alueellisen kulttuurisen identiteetin saaminen tunnustetuksi ja kolmas vaihtoehto on paikallisen poliittisen autonomian tavoittelu ja kansalaisaktiivisuus. Nämä tavoitteet eivät ole toisiaan poissulkevia. Kyseiset tavoitteet ovat pohjana paikalliselle identiteetille ja sille pohjautuville verkostoille. Alueelliset verkostot tavoittelevat Castellsin teoriassa jotakin näistä kolmesta tavoitteesta. Castells näkee, että alueellisen liikkeen tai verkoston olemassaolo sinänsä on jo tarkoitusta tuottava, vaikka tavoitteita ei täytettäisi. Tämä tuotettu tarkoitus ei koske vain liikkeen tai verkoston jäseniä, uusi tuotettu tarkoitus koskee koko alueellista yhteisöä. (Castells 1997, 60-67)

Castellsin teoria verkostosta ja identiteettistä on, että ne ovat keskenään ristiriitaisia. Identiteetti on pohja verkostoille ja antaa merkityksen verkostoille. Samalla verkostot uhkaavat identiteettiä ja verkostot murentavat identiteettiä. On huomattava, että vaikka kyseiset käsitteet ovat keskenään ristiriitaisia, ovat ne myös erottamattomia. Identiteetin ja verkoston vastakkainasettelu on huomattavissa globaalien verkostojen ja paikallisten identiteettien ristiriidoissa. Identiteetit, jotka perustuvat paikalliseen tai alueelliseen kulttuuriin ja merkityksiin ovat uhattuja kansainvälistymisen ja yhä globaalimpien verkostojen takia. Tämän takia paikalliset identiteetit ja niiden verkostot ovat usein vastustavaa identiteettityyppiä. (Castells 1997, 60-67, 354-362; Anttiroiko 1999, 113-114)

### 5.3 Viitekehyksen yhtenäistäminen

Tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kiperin kohta on legitimiteetin ja sosiaalisen verkoston käsitteiden yhtymäkohta. Missä ja miten nämä kaksi käsitettä yhdistyvät ja miten luoda työkalu, jolla tarkastella legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteyttä. Tämän tutkimuksen ja sen teoreettisen viitekehyksen kannalta tärkein yhtymäkohta on legitimiteetin mahdollinen parantaminen sosiaalisten verkostojen kautta. Tässä perusolettamuksena on, että sosiaalisten verkostojen kautta vastuu ja päätöksenteko hajautuvat useamman toimijan kesken. Tällä tavalla päätöksenteko ja vastuu jakautuvat useamman toimijan ja kansalaisen kesken, mikä Dahlin legitimiteetin käsitteen mukaisesti on jo sinänsä legitimiteettiä parantavaa (Dahl 1989, 225-231). Tietyn ongelman luo sosiaalisten verkostojen heterogeenisuus. Verkostoja on olemassa niin monessa variaatiossa, että yhden pätevän sosiaalisen verkoston mallin tai ideaalityypin rakentaminen on vaikeaa, ellei turhaa. Dahl ja Weber edustavat molemmat ajatusmaailmaa, jossa vastuun jakaminen ja ihmisten osallistaminen sitouttaa kansalaiset päätöksentekoon tavalla, joka tekee päätöksentekoprosessista kansalaisten silmissä hyväksyttävän.

Dahlin, Weberin ja Castellsin teoriat sopivat hyvin yhteen, mikäli tarkastellaan legitimiteettiä ja sosiaalisten verkostojen mahdollista yhteyttä. Castellsin laaja teoria pystyy antamaan määritelmän sosiaalisista verkostoista, joka tukee legitimiteetti-käsitettä verkostojen identiteetin kautta. Castellsin sosiaalisilla verkostoilla on oltava tarpeeksi laaja kannatus kohderyhmässään ollakseen toimiva ja pystyäkseen motivoimaan toimintaansa. Castellsin määritelmässä sosiaalista verkostoista nousevat myös avoimuus ja joustavuus keskeisiksi teemoiksi. Tämä on myös nähtävissä toisin päin, sekä Dahl että Weber korostavat kansalaisten omaa aktiivisuutta ja osallisuutta, ja Dahl korostaa myös osallistumisen joustavuutta ja monimuotoisuutta.

Castellsin verkostoteoria on oivallinen teoriakehys, koska teoria pystyy selventämään sosiaalisten verkostojen rakennetta ja dynamiikkaa. Castellsin teorian avulla tapauksen sosiaalinen verkosto avautuu ja verkoston toimintaa ohjaavat toimijat ja olosuhteet paljastuvat. Castellsin näkemys identiteeteistä pystyy selventämään syitä sosiaalisten verkostojen toimintaan ja täten pystyy valottamaan tämän tutkimuksen tapauksen syitä

toiminnalleen. Lähtökohtana on Dahlin ja Weberin näkemys legitimiteetistä ja Weberin näkemys byrokraattisesta legitimiteetistä. Castellsin verkostoteoria antaa mahdollisuuden tarkastella, miten Dahlin ja Weberin näkemykset ovat täydennettävissä vapaammalla organisaatiomuodolla, jossa avoimuus ja liikkuvuus ovat avainsanoja. Tapausta tutkitaan kartoittamalla sosiaalisen verkoston käyttöä tapauksessa ja miten tämä organisaatiomuoto toimijoiden mielestä vaikuttaa päätöksenteon legitimiteettiin. Kuten todettu, legitimiteetti on perusteeltaan luottamuksetunne, jota ei voida mitata kvantitatiivisesti. Tutkimalla pelkästään sosiaalisia verkostoja tai legitimiteettiä saadaan samankaltaisista tapauksista paljon irti, mutta yhdistämällä sosiaaliset verkostot ja legitimiteetti selkeytyvät näiden kahden käsitteen mahdolliset yhteiset kosketuspinnat.

## 6 LUOMAN KYLÄSUUNNITTELU

Tutkimuksen edellisissä luvuissa on käsitelty kylätoiminnan perusteita sekä legitimitietin ja sosiaalisten verkostojen käsitteitä. Tässä tutkimuksen luvussa on tarkoitus esittää ja tutkia empiiristä aineistoa. Luvussa käsitellään Luoman kylätoiminnan tapausta kylätoiminnan, kyläsuunnittelun, kyläverkoston sekä legitimitietin kannalta. Keskeisessä asemassa tässä luvussa ovat kylätoimijoiden kanssa tehdyt haastattelut sekä kyläyhdistyksen kyläsuunnitelma.

Castellsin teorian identiteetit ovat tässä tutkimuksessa kohderyhmää rajaava aspekti. Tällä tarkoitan sitä, että kylätoiminnassa sosiaalisen verkoston pääkohderyhmän tunnistaa yhteisestä identiteetistä. Verkosto muovautuu yhteisen kyläidentiteetin mukaiseksi ja houkuttaa tätä identiteettiä jakavia verkostoon. Tutkimuksen aikana on noussut kysymys esiin siitä, minkä ryhmän legitimitietin tunnetta kunnallista kaavoitusta kohtaan on tarkasteltu tapauksessa? Laaja vastaus tähän kysymykseen on kyläläiset. Rajatumpi vastaus on kytköksissä Castellsin identiteetteihin. Legitimitietin tunnetta on mietitty niiden näkökulmasta, jotka jakavat kylän yhteistä identiteettiä. Tämä on tässä tapauksessa paras tapa identifioida kyläläiset. Koska kylällä itsellään ei ole maantieteellisesti tarkkoja rajoja, on vaikeata rajata kyläläisiä maantieteellisesti. Kyläkyselyn vastauksissa kävi ilmi, että kyselyä oli jaettu alueille, joissa asukkaat eivät nähneet olevansa Luoman kyläläisiä. Täten on parasta määritellä kyläläinen kylään identifioitumisen kautta. Mikäli asukas tuntee olevansa luomalainen, kylänsä asukas, joka jakaa kyläläistensä kanssa samoja merkityksiä koskien kyläänsä, on hän kyläläinen. Mikäli asukas ei koe olevansa luomalainen, eikä identifioitu kylän kanssa, ei häntä voi nähdä kyläläisenä. Kyläläisen määritelmä määrittyy tässä tutkimuksessa henkilön omista tuntemuksista.

### 6.1 Luoman kyläsuunnittelun esittäminen

Luoman kyläsuunnittelu sai alkunsa monen eri tekijän summasta ja näitä tekijöitä on syytä valottaa luodakseen mahdollisuus tarkastella tapausta teoreettisen viitekehyksen kautta. Luoman kylää koskien Kirkkonummen kunnalla ei ole tällä hetkellä voimassa olevaa asemakaavaa tai osayleiskaavaa, täten kylää koskeva kaavoitus on yleiskaavatasoa. Kunta

tiedottaa tasaisin väliajoin kaavoitussuunnitelmistaan ja tulevista suunnitelmistaan. Kyläläiset reagoivat kunnan suunnitelmiin aloittaa Luoman kylän kattavan osayleiskaavaprosessin vuonna 2012. Tavanomaisessa prosessissa kunta aloittaa kaavoitusprosessin ja kaavan osalliset saavat prosessin aikana mahdollisuuksia vaikuttaa kaavoitukseen. Luomassa tätä ei nähty riittävänä. Tämä johti osaltaan siihen, että kyläyhteisö alkoi tehdä kyläsuunnitelmaa, joka saataisiin valmiiksi ennen kaavoitusprosessin alkamista. Kyläsuunnitelmalla on monta tarkoitusta, toimia kyläyhdistyksen suuntaohjeena, kartoittaa kylää ja kyläläisiä ja toimia eräänlaisena vaihtoehtoisena kaavoituspohjana osayleiskaavalle. Kyläsuunnitelma ajoitettiin siten, että se saatiin valmiiksi ennen osayleiskaavan prosessin aloittamista kunnan taholta, jotta kyläläisillä olisi mahdollisuus vaikuttaa kaavoitusprosessin valmisteluun ja suunniteluun. (Luoman kyläyhdistys 2009)

Luoma on noin 1100 asukkaan kylä. Luoman kohdalla asukkaiden lukumäärä on ongelmallinen kysymys, sillä kylillä harvoin on tarkkoja rajoja. Luoman osalta kyläsuunnitelmaa varten kylätoimijat tekivät rajauksen, jossa Luoman kylään nähdään kuuluvan ne alueet, jotka kuuluivat entisen Luoman postikonttorin piiriin. Tarkkaa lukumäärää kyläläisistä ei ole, mutta useimmat arviot osuvat 1100 henkilön paikkeille jaettuna reiluun 400 asuntokuntaan. Kyläkysely mitoitettiin tämän luvun mukaisesti. Tämän vuoksi Luoman kylän asukkaiden lukumäärä on nähtävä arviona, eikä absoluuttisena faktana, sillä kyläläisten määrää on riippuvainen siitä, miten kylä määritetään. Kylä on pinta-alaltaan kyläyhdistyksen rajauksessa 580 hehtaaria. Tästä noin 5 % on asemakaava-aluetta. Suuri osa kylästä ja sen asukkaista on asemakaavan ulkopuolella. Asemakaavan ulkopuolinen alue kuuluu Kirkkonummen kunnan yleiskaava 2020 piiriin. Kyseinen yleiskaava kuvaa hyvin ylimalkaisesti Luoman kylän maankäyttöä. Yleiskaavassa Luoman maankäyttö määritetään ensisijaisesti kyläkeskus-, pientalo- ja maatalouskäyttöön. Luomaa on pientalovaltainen omakotialue. Kyläkyselyyn vastanneista 91,8 % ilmoitti asuvansa omakotitalossa. Kyselyn tuloksia analysoidessa tuli ilmi, että suurin osa heistä, jotka Luomassa asuvat pari- tai kerrostaloissa eivät vastanneet kyselyyn. Tämän vuoksi kylätoimijat ovat arvioineet, että kyläläisistä noin 70 % asuu omakotitaloissa. Luomassa ei sijaitse kovin monta työpaikkaa tai palvelua, lähinnä koulu ja päiväkot. Tämä tekee Luomasta pääasiallisesti asumisalueen. Luomalaiset näkevät tämän

takia asumiseen liittyvät kysymykset tärkeinä, samoin kuin liikenneyhteydet lähellä oleviin työpaikka- ja palvelukeskuksiin. (Luoman kyläyhdistys 2009)

Taulukko 1. Väestönkasvun prosenttimääräiset ennusteet tietyillä alueilla verrattuna vuoden 2010 väestönmäärään.(Tilastokeskus)

| Väestönkehitys          | 2020    | 2030     | 2040     |
|-------------------------|---------|----------|----------|
| Koko maa                | +4,8 %  | +8,8 %   | +11,2 %  |
| Uudenmaan maakunta      | +9,5 %  | +17,0 %  | +22,4 %  |
| Etelä-Karjalan maakunta | -1,2 %  | -1,9 %   | -3,0 %   |
| Lapin maakunta          | -0,4 %  | +/-0,0 % | +/-0,0 % |
| Kirkkonummi             | +19,2 % | +32,9 %  | +41,1 %  |
| Espoo                   | +12,6 % | +21,9 %  | +28,2 %  |

Kuten taulukko 1 näyttää, odotetaan Kirkkonummen ja Uudenmaan väestönmäärien kasvavan lähivuosikymmeninä muuta maata huomattavasti vahvemmin. Vuonna 2008 Kirkkonummen väkiluvun muutos oli +2,8 %, koko maan väkiluvun keskimääräisen muutoksen ollessa +0,5 % (Tilastokeskus). Väestönkasvu Kirkkonummella oli 1980-luvulla keskimäärin 2,7 % vuodessa ja 1990-luvulla keskimäärin 1,7 % vuodessa. 2000-luvun alussa väestömäärä on kasvanut runsaalla 650 asukkaalla(2,2 %) vuosittain (Kirkkonummen kunta 2009). Näiden lukujen valossa on ymmärrettävää, että kuntaan kohdistuu rakennuspaineita ja vanhojen taajamien täytyessä on löydettävä uusia alueita, joihin voi kohdistaa uudisrakentamista ja väestönkasvua. Toisaalta kuten Laakson toimittamassa tutkimuksessa selviää, on Kirkkonummen kunnan todellinen muuttoliike monen faktorin summa, eikä tätä voi varmasti ennustaa(Laakso(toim.) 2005,37).

Kunnalle voimakas muuttoliike ei ole ainoastaan positiivinen asia. Kunta joutuu tasapainoilemaan eri intressien välillä ja joutuu luottamaan epävarmoihin väestöennustuksiin suunnitellessaan palvelujaan. Tämä tuo myös ongelmia kunnan eri alueiden keskinäiselle tasapainolle(Laakso(toim.) 2005, 65-72). Kirkkonummella Sundsbergin asuntoalue, joka sijaitsee muutaman kilometrin päässä Luomasta, on hyvä esimerkki keskitetystä asuntoalueesta. Sundsberg rakennettiin 2000-luvun alussa nopealla aikataululla ja nykyään asuntoalueella on yli 400 asuntoa ja asukkaita yli 1000(<http://www.sundsberg.com>). Kirkkonummen väestönkasvu on 2000-luvun

ensimmäisinä viitenä vuotena keskittynyt keskusta-alueelle, Masalaan ja Veikkolaan. Masalan vahva kasvu herättää huomiota myös naapurikylässä(ks. taulukko 3). Luoma ei kuulu Kirkkonummen kuntakeskukseen, johon on suunniteltu lähivuosien suurin väestönkasvu. Luoman rakennuspaineita nostavat kuitenkin läheisyys Espooseen ja kosketus Espoonlahteen. Taulukko 1 näyttää, miten myös Espoon väestönmäärän odotetaan kasvavan vahvasti. Kyläläiset olettavat rakennuspaineiden kasvavan, vaikka kylä ei kuulu kuntakeskukseen.

Luoman kylän erityispiirteet ovat muovanneet Luoman kylätoimintaa uudentyyppiseen kylätoimintaan. Luomassa on vahvat perinteet talkoo-, vapaa-ajan- ja kulttuuritoiminnasta, mutta viime vuosina kansalaistoiminta kylässä on keskittynyt edunvalvontaan. Tämä on kiinnostava muutos sikäli, kun tämä muutos heijastaa laajempaa yhteiskunnallista muutosta(Hyyryläinen 1994, 58-64). Tämä kansalaistoiminnan muutos näyttäytyy eri toiminnoissa eri tavoin ja Luoman kylätoiminnassa tämä muutos näkyy pitkälti toimintatapojen ja -muotojen uudistumisena. Luoman kylätoiminta ei edusta kylätoiminnan valtavirtaa, maantieteellisten, historiallisten ja sosioekonomisten aspektien vuoksi. Nämä eroavaisuudet ovat muovanneet luomalaisesta kylätoiminnasta erilaista, kuin esimerkiksi Itä-Suomessa esiintyvän kylätoiminnan. Kylätoiminnan monimuotoisuus on huomioitava sikäli, että Luoma ei ole ainutlaatuinen tapaus. Luoman kylätoiminnan piirteet ovat kuitenkin sellaisia, jotka heijastavat jyrkempää kylätoiminnan muutosta vapaa-ajan ja yhteishengen toiminnasta edunvalvontatoimintaan. Luoman kylätoiminta heijastaa sitä huolta, mitä kyläläisillä on koskien kylänsä tulevaisuutta. Tämä huoli on suurempi, kuin kyläläisten tarve vapaa-ajantoiminnalle. Luoman sijainti suuressa kunnassa tuo mukanaan aktiivisen vapaa-ajanjärjestötoiminnan ja suuren valinnanmahdollisuuden eri vapaa-ajanmahdollisuuksien kesken, joten luomalaiset hakevat vapaa-ajantoimintaa muilta toimijoilta muualta kunnasta. Tämä tarkoittaa, että Luoman kyläyhdistykselle jää toiminnaksi se mitä muut yhdistykset muualla kunnassa eivät voi tarjota, luomalaista kylätoimintaa.

## 6.2 Luoman Kyläyhdistys ry.

Luoman kyläyhdistys on kyläyhdistys perinteisessä mielessä, yhdistys ilmoittaa toiminnakseen kyläläisten etujen ja viihtyvyyden edistämisen. Yhdistyksen toimintaskaala on leveä, yhdistys järjestää erilaisia kulttuuri- ja vapaa-aikataapahtumia sekä konkreettisia kylän parannustoimia, kuten yleisen uimarannan saneerausta. Viime vuosina kyläyhdistyksen perustoiminnaksi on muotoutunut edunvalvonta, josta esimerkkinä on kyläsuunnitelmaprosessin aloittaminen. Yhdistyksellä ei ole omia toimitiloja. Kyläyhdistys tekee yhteistyötä muiden kirkkonummelaisten yhdistysten kanssa, esimerkiksi Luoman VPK:n kanssa. Kyläyhdistyksellä oli vuonna 2010 259 jäsentä. Huomioitavaa on, että vuonna 2009 jäsenmäärä kasvoi 60 jäsenellä, mikä on jäsenmäärän verrattuna suuri lisäys (Kirkkonummen kunta 2010). Jäsenmäärän lisäys johtuu kyläsuunnitteluprosessista ja aktiivisesta kylätoiminnasta. Ilman kyläläisten hyväksyntää yhdistys ei kasvaisi näin voimakkaasti. Vuosina 2008-2010 voimakkaasti kasvanut jäsenmäärä näyttää, että Luoman kyläyhdistyksen aktiivinen edunvalvontatoiminta on saanut vastakaikua kyläläisiltä. Luoman kyläyhdistyksen jäsenet kattavat 20-25% Luoman asukkaista, mikä on Luoman kokoisessa kylässä kiitettävä osuus. (Luoman kyläyhdistys 2009; Kirkkonummen kunta 2010)

Luomassa on yhdistystoiminta ollut vilkasta 1900-luvulta lähtien. Yhdistystoiminta on myös vahvasti muokannut Luoman kylää. Palvelutarjonnalle 1980-luvun loppupuoli ja 1990-luvun alkupuoli toivat mukanaan paljon heikennyksiä kylälle. Tällöin lakkautettiin Luoman omat postipalvelut ja kauppa, pankkipalvelut oli lakkautettu jo 1975. Nykyään Luoman kylässä ainoat julkiset palvelut ovat ruotsinkielinen koulu ja päiväkotiryhmä. Kyläkyselyyn vastanneista 33 % kokivat kunnallisten palveluiden olevan riittämättömiä kylässä ja sen läheisyydessä. Luoman VPK perustettiin 1947 ja on nykyään aktiivinen toiminnassaan ja näkyvällä paikalla Luomassa. Kylässä 1900-luvulla varsinkin Masaby Undgdomsförening, MUF, oli aktiivinen liikuntatoiminnalla. Vuonna 1963 perustetun Masalan Kisan toiminta-alue kattaa myös Luoman, minkä vuoksi luomalaisilla ei ainakaan liikunnallisesta toiminnasta ole puutetta. Tällä taustalla Luomassa on vahvat kansalaistoiminnan perinteet. (Brenner 2003; Kirkkonummi.fi; Kyläkyselyn vastaukset)

Luomassa toimivien yhdistysten myötä Luoman kansalaistoiminta on monipuolista ja kattavaa kylätasolla. Luoman osalta itse kyläyhdistys on nuori, vasta 2000-luvun taitteessa perustettu kyläyhdistys, mutta kylätoiminta on ollut vahvaa muiden yhdistysten toiminnassa. Tämä on hyvä esimerkki kylätoiminnan eriytymisestä omaksi kansalaistoiminnan haaraksi 1970-luvun loppupuoliskon jälkeen(Hyyryläinen 1994, 58-69). Kylätoiminta on yhä useammalla paikkakunnalla ottanut oman muotonsa, eikä sisälly enää muiden yhdistysten toimintaan. Luoman kylätoiminta on myös hyvä esimerkki siitä, miten myöhään kylätoiminta omana kansalaistoiminnan muotona on levinnyt perinteiseltä maaseudulta muuhun Suomeen. Luomassa vuosituhanen vaihteessa tapahtunut kylätoiminnan eriytyminen omaksi kansalaistoiminnan muodoksi oli arkipäivää 1970-luvun lopulta lähtien Itä- ja Pohjois-Suomessa(Hyyryläinen 1994, 60-69,79). Luoman osalta on huomattava, että kyläyhdistyksen toiminta ei rajoitu edunvalvontaan, mutta on viime vuosina keskittynyt edunvalvontaan. Yhdistys ei järjestä säännöllisesti vapaa-ajan toimintaa, vaan on profiloitunut erinäisten juhlien ja pyhien yhteydessä järjestämiensä tapahtumien kautta.(Brenner 2003; Luoman kyläyhdistys 2009)

Luoman kyläyhdistys ei eroa Suomen kansalaisjärjestöjen keskiarvosta jäsenten osalta. Luoman kyläyhdistyksessä aktiivisina toimivat erityisesti keski-ikäiset ja sitä vanhemmat henkilöt. Etenkin yhdistyksen hallitus seuraa yleistä kansalaisjärjestöjen linjaa, hallitusta dominoivat keski-ikäiset ja koulutetut miehet. Kyläsuunnitelman osalta itse suunnitelmassa todetaan suunnitelman heikkoudeksi edustavuuden ongelman. Suunnittelutyöryhmä oli miesvoittoinen ja keski-ikältään korkea. Kyläsuunnitelmassa harmitellaan sitä, ettei saatu aktiivisemmin nuoria miehiä ja naisia suunnitteluprosessiin. Myös haastateltu Luoman kyläyhdistyksen puheenjohtaja piti asiaa ongelmallisena. Tämä ei ole harvinaista kansalaisjärjestöissä. Yleisenä ongelmana on saada ja sitouttaa nuoria jäseniä toimintaan. Kansalaisjärjestöjen aktiiviset jäsenet eivät edusta kansalaisia ikänsä, koulutuksensa, varallisuutensa ja sukupuolensa osalta. Tämä on huomattavaa, etenkin kansalaisjärjestöjen johtoelimissä. Tämä johtuu Straniuksen mukaan kansalaisjärjestöjen rakenteesta ja rakenteiden ja nuorien välisestä kuilusta(2009, 158-164).(Luoman kyläyhdistys 2009, 42-43; Kyläkyselyn vastaukset)

## 6.3 Kyläsuunnitelma

Luoman kyläsuunnitelma on herättänyt mielenkiintoa niin kunnassa, kuin sen ulkopuolella. Kyläsuunnitelmaa ja suunnitteluprosessia on esitelty muun muassa Kokonaisvaltainen Kyläsuunnittelu-seminaarissa(Maaseutuverkostoyksikkö ja *Kylä välittää* - hanke, Varsinais-Suomen Kylät ry:n ja Länsi-Uudenmaan Kylät ry:n järjestämä tilaisuus). Kyläsuunnitelma on suunnitteluprosessin yksi konkreettinen tulos. Kyläsuunnitelma on kyläläisten tuottama dokumentti, siitä minkälainen Luoman tulevaisuuden pitäisi olla. Luoman kyläsuunnitelma noudattaa kyläsuunnitelmien yleistä linjaa siten, että kylän sisäistä prosessia on korostettu, kuten myös yhteistyötä kunnan kanssa(Leppänen(toim.) 2002, 27-31). Pääpaino Luoman kyläsuunnitelmassa on perinteisten maisemien kunnioittaminen ja liikenneyhteyksien säilyttäminen ja parantaminen. Kyläsuunnitelma on konservatiivinen, kyläsuunnitelmassa ei ole suuria muutosehdotuksia. Kyläsuunnitelman painopiste on vallitsevan tilan säilyttämisessä, mikä näkyy myös taulukossa 2, jossa esitellään joitakin kyläkyselyn vastauksia.(Luoman kyläyhdistys 2009, 26-28)

Taulukko 2. Kyläkyselyn vastauksia koskien Luoman kylän nykytilaa.(Kyläkyselyn vastaukset)

|                       | Nykyinen<br>asumisväljyys<br>tulisi säilyttää | Asumisympäristö<br>on liian<br>maalaismainen | Kylän ääni kuuluu<br>hyvin<br>kunnallisessa<br>päättöksenteossa |
|-----------------------|-----------------------------------------------|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Samaa mieltä          | 67 %                                          | 1 %                                          | 2 %                                                             |
| Osittain samaa mieltä | 22 %                                          | 1 %                                          | 16 %                                                            |
| EOS                   | 5 %                                           | 6 %                                          | 48 %                                                            |
| Osittain muuta mieltä | 4 %                                           | 17 %                                         | 23 %                                                            |
| Kokonaan muuta mieltä | 2 %                                           | 75 %                                         | 11 %                                                            |
| N                     | 147                                           | 146                                          | 141                                                             |

Kyläkysely, joka toimii pohjana kyläsuunnitelmalle, jaettiin kaikille Luoman asukkaille. Kyläkyselyn vastausprosentti oli noin 40 %. Kyläkyselyn lisäksi kyläsuunnitelma pohjautuu kyläkokouksissa tehtyyn työhön(Luoman kyläyhdistys 2009, 4-5). Nämä kokoukset olivat avoimia kaikille kyläläisille. Kyläsuunnitelma nähdään kyläläisten mielipiteiden konkretisoitumisena. Koska 40-50% kyläläisistä osallistui kyläsuunnitelman tekoon kyselyn tai kokousten kautta, näkevät suunnitelman tekijät sen heijastavan

kyläläisten tahtoa. Täten he pystyvät omasta mielestään argumentoimaan siten, että mikäli kunta toimii täysin kyläsuunnitelman vastaisesti, toimii se täysin kyläläisten mielipiteen vastaisesti. Haastatellut kyläsuunnittelun aktiivit pitivät kyläläisten aktiivisuutta hyvänä saavutuksena. On mietittävä, onko 40-50% osallistuminen riittävän edustava. Edustavuus on sikäli mielenkiintoinen ongelma, sillä ei ole olemassa absoluuttista rajaa, joka jakaisi osallistumisen mukaisesti edustaviin ja ei-edustaviin projekteihin. Suurehkossa kylässä 40-50% on hyvä tulos osallistumiselle, mutta toisaalta kyseessä ei ole yli puoltakaan kyläläisistä. Kyläsuunnitelmaan osallistuneet kyläläiset ovat kylässä vähemmistössä, verrattuna kyläsuunnitelmaan osallistumattomiin.

Edustavuutta miettiessä kyseisessä projektissa on huomioitava, että mahdollisuus osallistumiselle on annettu jokaiselle kyläläiselle. Kyläkysely jaettiin kaikkiin luomalaisiin koteihin ja kyläkokouksista tiedotettiin kylässä laajasti. On samalla nähtävä että he, jotka osallistuivat, antoivat hyvin samanlaisia mielipiteitä. Monessa avainkysymyksessä kyläkyselyn tulokset ovat hyvin yhtenäisiä. Harvassa kysymyksessä vastaukset olivat rikkonaisia. Tämä vahvistaa osaltaan kyläkyselyn tulosten edustavuutta, koska vastausten joukko oli hyvin samankaltainen, eli vastanneiden kyläläisten mielipiteet koskien kylän tulevaisuutta olivat hyvin samankaltaisia. Mikäli vastaukset olisivat eronneet toisistaan huomattavasti, olisi 40 % vastausprosentti ollut ongelmallinen. Tällöin vastaamatta jättäneet olisivat voineet muuttaa tuloksia hyvinkin paljon. Samankaltaiset vastaukset ja tulokset edellyttäisivät, että 60 % kyläläisistä, eli he jotka eivät vastanneet kyselyyn, olisivat kaikki yhtenäisesti eri mieltä muiden kanssa, jotta nykyisiä tuloksia voitaisiin kyseenalaistaa. Kyselyyn vastaamatta jättäneet voivat olla eri mieltä tulosten kanssa, mutta tilastollisesti nähden nykyinen vastausmäärä ja - osuus on riittävä, jotta kyselyn tulokset toimivat legitiiminä lähtökohtana puhuttaessa kyläläisten mielipiteistä.(Kyläkyselyn vastaukset)

Kansalaisjärjestöjen osalta on kysyttävä, miten edustava järjestö on omassa toiminnassa. Kylätoimijan on oltava jäsentensä ja heidän mielipiteidensä kohdin omaa kylää edustava. Usein puhutaan ikääntyvästä kansalaistoiminnasta tai herrojen herkuista, ettei muilla kuin vanhemmilla ja varakkaimmilla henkilöillä ole aikaa, resursseja ja intoa kansalaistoimintaan. Harvassa tapauksessa yhdistyksen aktiivit edustavat jäsenistön keski-

arvoa. Erityisesti edustavuuden ongelma on silloin, kun yhdistys toteaa edustavansa myös muita kuin jäseniään. Tämä on tapaus kylätoiminnan osalta. Kyläyhdistykset ja -toimikunnat sanovat edustavansa tiettyä kylää ja sen asukkaita, eivätkä pelkästään jäsenistöään. Jäsenistö on osa kyläläisistä, mutta harvoin kaikki kyläläiset ovat aktiivisesti mukana kyläyhdistyksen tai -toimikunnan toiminnassa. Tämä kysymys nousee kiinnostavaksi, kun ajatellaan legitimizeettä ja kylätoimintaa. Kylätoimija ei voi olla mukana parantamassa kuntahallinnon legitimizeettä, mikäli toimijalla ei ole oman kohderyhmänsä keskuudessa vahvaa legitimiä pohjaa. Luoman kyläyhdistyksen osalta ongelma ratkottiin kyläkyselyllä ja avoimilla kyläkokouksilla, joilla saatiin aikaisemmin kylätoiminnassa passiivisia henkilöitä kyläsuunnitteluun ja tällä tavoin parannettiin kyläsuunnitelman edustavuutta. (Luoman kyläyhdistys 2009, 4-5; Kettunen 2004, 53-55)

Kyläyhdistys tai -toimikunta toimii yleensä kylän äänitorvena muita toimijoita, varsinkin kuntaa, kohtaan (Hautamäki 1979, 124-126). Tässä on vaarana se, että yhdistyksen ja kyläläisten mielipiteet ovat toistensa kanssa ristiriitaisia. Tällöin kyläyhdistyksen toiminta voi olla kyläläisten etujen vastaista, mutta kyläyhdistys sanoo toimivansa kyläläisten mandaatilla. Tämä ongelma on monella tapaa ratkottavissa. Ilmiselvin tapa on saada kyläläiset aktiivisesti osallistumaan toimintaan ja kuunnella heitä yhdistyksen toiminnan osalta. Toinen tapa on toteuttaa erinäisiä tilaisuuksia, joissa kaikilla kyläläisillä on mahdollisuus ilmaista mielipiteitään. Kolmas mahdollinen tapa on järjestää kylä- tai asukaskyselyitä. Luoman kyläyhdistys järjesti koko kylää koskevan kyläkyselyn kyläsuunnitelman yhteydessä. Suunnitelman teossa järjestettiin myös avoimia kyläkokouksia. On perusteltua todeta, että kyläsuunnittelussa vaikuttamisen mahdollisuus tarjottiin jokaiselle kyläläiselle, eikä vain kyläyhdistyksen jäsenille. Edustavuuden ongelmaa ei voida kokonaan ratkaista, sillä tilanne, jossa saadaan kaikki kyläläiset osallistumaan kylätoimintaan, on utopistinen. (Hyryläinen 1994, 122-127)

Haastatteluissa kävi ilmi, että kyläyhdistyksen toiminnan organisoimisessa on tietty ydinjoukko, jonka vaihtuvuus on vähäistä. Tällöin kyläyhdistyksen aktiivit eivät edusta keskivertokyläläistä. Tämä ydinjoukko koostuu pitkälti henkilöistä, joilla on paljon aikaa kylätoiminnalle, eli eläkeläisistä. Tämä ongelma olisi haastatteluiden mukaan vakavampi, mikäli yhdistyksen hallituksen asialinja poikkeaisi kovasti kyläläisten mielipiteistä.

Kyläyhdistys käyttää nykyään kyläsuunnitelmaa ohjenuorana. Koska kyläsuunnitelma on kyläläisten kanssa tehty dokumentti, nähdään tämä kyläyhdistyksessä riittävänä pohjana yhdistyksen toiminnalle.

Luoman kylän kylätoimintaa on uudentyyppistä kylätoimintaa. Hyyryläisen kylätoimintakäsité korostaa kulttuuri- ja vapaa-ajantoimintaa sekä talkootyötä. Hyyryläinen ei nosta vahvasti esille edunvalvontaa tai kyläsuunnittelua. Tämä kylätoiminnan toimintamuoto on kasvanut esiin viime vuosina. Edunvalvonnan ja päätöksenteon vaikuttamisen nouseminen tärkeäksi osoittaa kyläläisten huolet omien kyliensä tulevaisuudesta. Maaseudun tyhjentyminen ja ikääntyminen johtaa kunnissa taloudellisiin ongelmiin, jotka heijastuvat kylien palvelurakenteisiin. Lähikoulujen, kirjastojen ja terveysasemien verkostoa karsitaan, tuottaen huolta kyläläisille.

Kuntien taloudellinen tilanne heijastuu vahvasti yksittäisten kylien palveluihin ja tulevaisuuteen. Kylätoimintaan turvaudutaan, koska pelätään kunnan karsivan liikaa kylien taloudellisista resursseista. Taloudellisesti menestyvissä kunnissa on myös sama pelko palveluiden tehostamisesta ja kylien palvelupisteiden karsimista. Joissakin kylissä kuntien kaavoittaminen herättää vahvasti huolta. Harva kuntalainen toivoo tai haluaa omaan kylään tai sen läheisyyteen kaavoitettavan teollisuusaluetta tai esimerkiksi ydinvoimalaa. Joissakin kylissä, esimerkiksi Luomassa, pelätään oman kunnan vahvan asukaskasvun rikkovan oman kylän rauhaa ja idyllisyyttä. Luoman kyläyhdistyksen oman näkemyksen mukaan yhdistys ei halua toimia kylän huvitoimikuntana. Yhdistys haluaa pystyä vaikuttamaan kylän asioihin ja viemään kylään ääntä päätöksentekijöille. On huomattava, että esimerkiksi Uudellamaalla kyläyhdistykset ovat hyvin erilaisia. Osa yhdistyksistä keskittyy pelkästään huvi- ja vapaa-ajan toimintaan, toisten keskittyessä enemmän edunvalvonnalliseen toimintaan. Hyvin pieni osa yhdistää onnistuneesti molemmat toiminnat. Länsi-Uudenmaan kylät ry näkee kylätoiminnan siirtymisen edunvalvonnallisempaan suuntaan vasta-alkaneena prosessina. (Hyyryläinen 1994, 198-208)

Luoman kyläyhdistyksellä on siteet Länsi-Uudenmaan Kylät ry:hyn, johon kylätoimijat ovat kääntyneet asiantuntemuksen ja ammattimaisuuden vuoksi. Toisaalta Luoman kylätoiminnan agenda ja sisältö määrittyy kylän ja kyläläisten tarpeesta. Tällä tavoin kylätoimijat eivät ole täysin eristyksissä muista kylätoimijoista, mutta kylätoimintaa ei ohjata keskitetysti. Kyse on pikemminkin neuvomisesta ja koulutuksesta, kuten kyläsuunnitelman tapauksessa, jossa Länsi-Uudenmaan Kylät ry:n toiminnanjohtaja oli mukana kyläsuunnittelutyöryhmässä. Kyseinen toiminnanjohtaja pystyi ammattimaisuudellaan ja kokemuksellaan neuvomaan, miten kyläsuunnitelmassa kannattaa edetä, mutta itse suunnitelman teemat tulivat kylän ja kyläläisten tarpeista. Länsi-Uudenmaan Kylät ry. on ollut tärkeä toimija Luoman kyläverkostossa asiantuntemuksen ja neuvonnan vuoksi. Samalla Länsi-Uudenmaan Kylät ry. on omilla verkostoillaan ja kytköksillään voinut avittaa kyläsuunnitelman tekoa ja markkinointia.

## **6.4 Tapauksen olosuhteet**

Kyläsuunnitteluprosessiin vaikutti suuresti olosuhteet. Olosuhteita tutkimalla kyläsuunnitelmaprosessin aloittamisen motiivit selkiytyvät. Tämä auttaa vastamaan tutkimuskysymyksiin siten, että nähdään oliko legitimitetillä tärkeä sija prosessin aloittamisella ja oliko olosuhteilla vaikutusta toiminta- ja organisointitapaan.

Kyläsuunnitteluprosessi kesti kaksi vuotta. Kyläyhdistyksellä on tarkoitus tehdä kyläsuunnittelusta jatkuva prosessi, jolloin kyläläisillä on koko ajan ajankohtainen ohjenuora kylän kehittämiseksi. Tämä tekee tapauksen olosuhteista kiinnostavia, mikä saa kyläläiset paneutumaan niin paljon omaan kylänsä asioihin, että he ovat valmiita aloittamaan aikaa ja resursseja vaativan prosessin? Syyksi paljastuu vähintään kaksi eri asiaa, jo todettu rakennuspaine ja huoli kylän ylläpidosta sekä tyytymättömyys nykyisiin kaavoitusmenetelmiin ja kyläläisten vähäisiin vaikuttamismahdollisuuksiin. Rakennuspaineet ovat selvästi nähtävillä kyläsuunnitelmassa, jossa korostetaan kylän idyllisyyttä ja kohtuullista lisärakentamista. Kolme kylätoimijaa totesi haastatteluissa, että suunnitelman tekoon tarvittiin aikaa ja resursseja, jotta saatiin aikaiseksi dokumentti, jolla voi yrittää vaikuttaa kunnan päätöksentekijöihin. Suunnitelman käyttötarkoitus asetti tiukat kriteerit dokumentin muodolle ja sisällölle. (Luoman kyläyhdistys 2009, 4-10)

Yksittäinen kylä on pieni osa kuntaa. Kirkkonummen kunnan asukasluvun ollessa 36 554 vuonna 2010(Tilastokeskus), on Luoman noin 1100 asukasta vain pieni osa koko kunnan väestöstä. On kohtuutonta vaatia, että osayleiskaavaa suunniteltaisiin täysin pienen paikallisen yhteisön mukaisesti. Tämän paikallisen yhteisön huomioon ottaminen osayleiskaavaa tehtäessä ei ole kohtuuton vaatimus. Tämä on kylätoimijoiden lähtökohta, he haluavat, että heidän mielipiteitään otetaan huomioon kaavoituksessa. Haastatellut näkevät kyläyhdistyksen tarpeellisenä ja keskeisenä toimijana Luoman kylätoiminnassa. Yhdistyksen mukaan Luoma on liian pieni siihen, että poliitikot huomioisivat kylää automaattisesti. Mikäli kaikki kylän äänestysoikeutetut äänestäisivät kylän etua ajavia tai boikotoisivat kylän vastaista etua ajavia kunnallisvaaleissa, olisi heidän merkitys liian pieni ollakseen uhka kunnallispoliitikoille. Samalla yhdistys ei halua profiloitua lobbausjärjestöksi, joka rakentuisi pelkästään kunnallispoliitikkoihin vaikuttamisen ympärille. Yhdistys itse näkee keskitien, jossa yhdistyksen pohja on kyläläisissä ja sillä pohjalla yritetään vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon, olevan paras vaihtoehto.

Kyläsuunnitelma syntyi osaltaan sisäisestä tarpeesta kartoittaa omaa kylää ja kyläyhdistyksen toimintaa. Ulkoinen paine, osayleiskaavan muodossa, vaikutti kyläsuunnittelun syntyyn. Kyläsuunnitelma on kohdistettu kohtaamaan ulkoista painetta. Tämä selviää esimerkiksi kyläkyselyn kysymyksistä, joista suurin osa liittyy kylän kehitykseen ja suunnitteluun, vain pieni osa kysymyksistä liittyy kylän sisäiseen kansalaistoimintaan. Olosuhteet kunnassa johtivat suurilta osin kyläsuunnitelman tekoon. Huoli oman kylän tulevaisuudesta johti siihen, että osayleiskaava nähtiin asiana, johon kyläläisten pitäisi vaikuttaa. Huolta kasvattivat eritoten kuntaan kohdistuvat rakennuspaineet. Kyläyhdistyksen puheenjohtaja luonnehtii kyläsuunnitelmaa työkaluksi ulkoiseen vaikuttamiseen. Tämä on myös syy siihen, minkä takia kyläsuunnitelma tehtiin virallisen dokumentin kaltaiseksi. Kuten yhdistyksen puheenjohtaja totesi, mikäli suunnitelma olisi tehty vain yhdistyksen sisäiseen käyttöön, olisi suunnitelma voitu tehdä nopeammin ja halvemmin. Nykyisellään kyläsuunnitelman on laskettu maksaneen noin 5€/painettu kappale, mikä on kyläyhdistykselle suuri kustannus. (Luoman kyläyhdistys 2009, 4-15)

Kuten jokaisella prosessilla, myös Luoman kyläsuunnitelmaprosessilla oli omat alkuunpanijansa. Tässä tapauksessa prosessin panivat alulle kyläyhdistyksen aktiivit. Tällöin ulkoiset ja sisäiset tekijät olivat johtaneet siihen, että juuri he pitivät kyseisen prosessin aloittamisen tarpeellisenä. Kirkkonummen kunnan toimet ja päätökset ovat luoneet ulkoisia paineita Luoman kylälle, mutta ulkoiset paineet ja uhat ovat myös lähtöisin kunnan ulkopuolelta. Tästä on esimerkkinä koettu rakennuspaine, joka aiheutuu Espoon kaupungin suunnitelmista rakennuttaa Espoonlahtea joka on lähellä Luomaa. Muita rakennuspaineita lisääviä seikkoja ovat kantatie 51:n käynnissä oleva muokkaaminen moottoritieksi ja Länsi-Uudenmaan yleinen väestönkehitys. Ottaen huomioon voimakkaan väestönkehityksen Uudellamaalla ja etenkin Kirkkonummella(ks. taulukko 1), on kylätoimijoiden mielestä perusteltua tuntee tiettyä huolestuneisuutta siitä, mihin uusia rakennusalueita suunnitellaan. Huoli liiallisesta kasvusta ja rakentamisesta tulee ilmi, kun katsotaan taulukkoa 3, joka esittää luomalaisten mielipiteitä Luoman uhkakuvista. (Luoman kyläyhdistys 2009, 20-24)

Taulukko 3. Kyläkyselyyn vastanneiden näkemys Luoman uhkakuvista(Kyläkyselyn vastaukset).

|                 | Kauklahden ja Masalan kasvuvauhti | Kehittämistoimenpiteiden puute Kirkkonummella | Luonnontilaisten alueiden väheneminen |
|-----------------|-----------------------------------|-----------------------------------------------|---------------------------------------|
| Vakava uhkakuva | 49 %                              | 21 %                                          | 54 %                                  |
| Uhkakuva        | 19 %                              | 27 %                                          | 28 %                                  |
| EOS             | 17 %                              | 38 %                                          | 11 %                                  |
| Lievä uhkakuva  | 9 %                               | 8 %                                           | 5 %                                   |
| Ei uhkakuva     | 6 %                               | 6 %                                           | 2 %                                   |
| N               | 145                               | 143                                           | 145                                   |

Olosuhteita tarkastellessa, on myös huomioitava Kirkkonummen kunnassa voimassa oleva kaavoituskäytäntö. Kyseessä on tapa, jolla maankäytöstä päätetään ja kyläyhdistys päätti toimia tämän käytännön ulkopuolella. Kirkkonummen kunta seuraa maankäyttö- ja rakennuslaissa määritettyä kaavoitusmenetelmää. Tämän lisäksi kunta tiedottaa verkkosivuillaan käynnissä olevista kaavoituksista ja tulevista kaavoituksista. Internet-sivuilla kunta antaa myös muita neuvoja kaavoitukseen vaikuttamiseen. Näitä keinoja ovat esimerkiksi yhteydenotto kaavoitusvirkamiehiin, yhteydenotto kaavoituksista vastaaviin luottamushenkilöihin, kuntalaisaloitteiden teko, aktiivinen toiminta kansalaisjärjestöissä,

kuulutuksissa ja asukaskokouksissa käyminen sekä valitusten tekeminen. Tällä tavoin kunta ohjaa kuntalaisia toimimaan aktiivisesti kaavoitusprosessissa.(Kirkkonummi.fi)

Kylätoimijoilla on haastatelluiden näkökulmasta yleisesti hyvät suhteet kuntatoimijoihin. Kunta ei ole tapauksessa kylätoimintaa rajoittava tekijä, kunta tukee kansalaistoimintaa. Kunnalla on esimerkiksi oma avustuskategoria kylä- ja asukasyhdistyksille, jonka turvin jokainen kylä- ja asukasyhdistys Kirkkonummella on oikeutettu tukeen, mikäli tarvittavat toimintakertomukset ja tilinpäätökset on tehty asianomaisella tavalla.(Kirkkonummen kunta 2010).

## **6.5 Tapaus ja legitimizeetti**

Legitimiteettiin ja osallistumiseen liittyy olennaisesti arkitieto tai kokemuksellinen tieto. Tämä tieto ei perustu tilastoihin, teoriaan tai kokeiluihin. Arkitieto perustuu yksilöiden kokemuksiin(Staffans 2004, 67-72). Arkitiedon avulla voidaan suunnitella maankäyttöä kuntalaisten näkökulmasta lähtien. Tavallisesti maankäyttöä suunnitellaan ennakkotietojen, poliittisten arvojen, suunnitelmien ja tilastojen perusteella, mikä ei välttämättä sovi yhteen kuntalaisten näkemysten kanssa. Arkitiedon sisällyttäminen maankäytön päätöksentekoon parantaisi kuntalaisten legitimizeettiä päätöksentekoon.(Staffans 2002). Arkitiedon myötä päätöksillä olisi vahva pohja kuntalaisten näkökulmassa. Kunnilla ja kansalaistoimijoilla on monta mahdollista tapaa parantaa kuntalaisten legitimizeetin tunnetta kunnallista kaavoituspäätöksentekoa kohtaan. Yhteistä näillä tavoilla on kuntalaisen huomioiminen. Kunta voi huomioida kuntalaisiaan suomalla heille vaikuttamismahdollisuuksia, ottamalla arkitieto huomioon, tekemällä yhteistyötä kuntalaisten yhteenliittymien kanssa ja kehittämällä kunnallista päätöksentekoa avoimeksi ja läpinäkyväksi. Tämä käy yhteen Weberin ja Dahlin teorioiden kanssa, sillä molemmat huomioivat yksilön sisällyttämisen ja sitouttamisen päätöksentekoon. Weberin ja Dahlin teoriat eivät esitä yhtä ainoaa tapaa parantaa legitimizeetintunnetta, eivätkä samalla rajoita mahdollisia tapoja parantaa legitimizeetintunnetta. (Bäcklund 2002)

Kuntalaisten legitimitietintunne on sidoksissa omiin vaikuttamismahdollisuuksiin. Tämä merkitsee sitä, että mitä useampi kuntalainen saa mahdollisuuden vaikuttaa oman kuntansa ajankohtaisiin päätöksiin, sitä vahvempi on legitimitietintunne kuntalaisten keskuudessa. Tässä tutkimuksessa vaikuttamismahdollisuutena tarkastellaan löyhien sosiaalisten verkostojen käyttöä. Näiden löyhien sosiaalisten verkostojen koko vaikuttaa legitimitietin tunteeseen. Mitä useammalla kuntalaisella tai kyläläisellä on mahdollisuus osallistua sosiaalisen verkoston toimintaan ja tällä tavoin vaikuttaa, sitä parempi on lopputulos legitimitietin kannalta katsottuna.(Dahl 1989, 225-229)

Tapauksessa käytetty toimintatapa vaatii kansalaistoimijoilta oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta. Yhtenä kriteerinä tämänkaltaiselle toiminnalle on myös kuntaviranomaisten ja luottamushenkilöiden suostuminen tämänkaltaiseen epäviralliseen ja löyhempään yhteistyöhön. Tutkimuksen tapauksessa aloitteen tekivät kylätoimijat ja he myös ylläpitivät yhteistyötä. Haastateltujen mielestä kunnan viranomaiset ja luottamushenkilöt suhtautuivat positiivisesti kylätoimijoiden toimintaan tapauksessa, eivätkä asettaneet rajoituksia koskien yhteistyötä. Kylätoiminnalle on hyvin tärkeää, että kylätoimijalla on hyvät suhteet kuntaan. Kyläyhdistyksen puheenjohtaja ja Länsi-Uudenmaan kylien toiminnanjohtaja korostivat molemmat, että kyläyhdistysten on myös annettava, eikä vain vaadittava. Tämä merkitsee sitä, että kyläyhdistysten on oltava valmiita kompromisseihin ja myös valmiita tekemään kunnan kanssa yhteistyötä. Pelkkiä vaatimuslistoja esittämällä haastatellut eivät näe pääsevänsä pitkälle. Luoman tapauksessa kylätoimijat itse näkevät suhteiden olevan hyvällä mallilla kuntaan päin, vaikkakin parantamisen varaa on.

Kansalaistoiminnan ja julkisen vallan yhteistyön lisääntyminen toisi parannusta legitimitietin-ongelmaan. Mikäli kuntalaisten omia yhdistyksiä kuunneltaisiin aktiivisemmin kunnallisessa päätöksenteossa, tuntisivat kuntalaiset itsensä otetun huomioon päätöksenteossa(Borg 1998, 130-138). Tämän takia on kiinnostava kysymys, miten kunta reagoi kuntalaisten omia aloitteita koskien. Tässä tutkimuksessa huomio keskittyy kaavoituskysymykseen, mutta kansalaistoimintaa ja kuntalaisaktiivisuutta esiintyy jokaisella kunnan hallintoalalla. Mikäli kunnat vapaaehtoisesti ottaisivat aktiivisemmin kuntalaisten omia ryhmittymiä huomioon heitä koskevassa päätöksenteossa, ei legitimitietin parantamiseksi tarvittaisi suuria lainsäädännöllisiä muutoksia. Tällä

hetkellä laki antaa kaavoituskysymyksissä kuntalaisille oikeuden antaa mielipiteitä kaavoista, mutta eivät tarkenna miten suoranaista vaikuttamista kuntalaisten puolelta käsitellään.

Kylätoiminnan huomioiminen kunnallisessa päätöksenteossa parantaa päätöksenteon legitimitettiä kyseisen kylän osalta, mikäli kylätoimintaa tarkastellaan legitimitetin kannalta. Kiinnostava kysymys on, kuinka kattavasti kylätoimintaa on otettava huomioon legitimitetin parantamiseksi. Eri kyselyissä(esim. Arola 2002; Hirvonen & Wallin 2002) on tullut selville, että kuntalaiset ovat tyytymättömiä omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja haluavat parantaa näitä mahdollisuuksia. Tämä näkyy myös taulukossa 2, jossa kyläkyselyn vastausten perusteella useampi luomalainen on tyytymätön, kuin tyytyväinen kunnalliseen päätöksentekoon kylän näkökulmasta katsoen. Myös haastatellut kokivat kunnallisen päätöksenteon irrallisena kuntalaisista. Kuntaviranomaisten ja luottamushenkilöiden mielestä vaikutusmahdollisuudet ovat kuntalaisille nykyään riittävät(Arola 2002, 17-21). Kuntien sisällä on erimielisyys siitä, missä määrin kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia olisi lisättävä. Kylätoiminnan huomioiminen on ongelmallinen. Kyläläiset itse haluavat kylätoiminnan merkityksen kasvavan huomattavasti, kuntaviranomaisten ja luottamushenkilöiden nähdessä tämän ongelmallisena kunnan kokonaiskehityksen ja resurssipulan vuoksi.

Eurooppalaisessa kontekstissa suomalaisilla kunnilla on vahva kunnallinen itsehallinto. Suomen kunnilla on paljon vastuuta ja velvollisuuksia. Tämä johtaa osaltaan siihen, että yksittäisille kansalaisille kunta on tärkeä, ellei tärkein osa Suomen julkista valtaa. Kuntien itsehallinto kattaa kaikki elämän osa-alueet opetuksesta sairaanhoitoon ja sosiaalihuollosta kunta-alueiden kaavoitukseen. Kuntalaiselle ei ole ollenkaan yksi ja sama, miten kunta hoitaa velvollisuuksiaan. Peruseriaatteena on, että kuntalainen pystyy vaikuttamaan oman kuntansa toimintaan. Käytännössä tämä on Suomessa hoidettu edustuksellisen kuntademokratian kautta. Neljän vuoden valittava kunta- tai kaupunkivaltuusto ja siitä valittava kunta- tai kaupunkihallitus käyttää kuntalaisten ääntä päättäessään kunnan toimista. Vaaleissa valittujen luottamushenkilöiden lisäksi kunnissa on lautakuntia, jaostoja ja johtokuntia, joihin puolueet ja kunnanvaltuusto nimittävät jäseniä. Kunnan tärkeimmät toiminnot ja elimet ovat luottamuselimien alaisia. Viime vuosikymmeninä

jatkunut kunnallisvaalien äänestysaktiivisuuden ja ehdokkaiden määrän laskun nähdään johtuvan kunnallisdemokratian koetusta tehottomuudesta.(Niemi 2008, 75-90). Esimerkiksi Virén ehdottaa(2006, 61-65) kuntien vastuiden radikaalia keventämistä, jotta kuntalaisilla olisi mahdollisuus vaikuttaa kuntien toimintaan.

Kylätoiminnan kannalta tärkeimmät kysymykset, eli kaavoituskysymykset, ovat usein ongelmallisia. Tällaisissa tapauksissa päätöksenteon vahva legitiimi pohja varmistaisi ongelmien syntymisen vähenemisen. Ilman vahvaa legitiimiä pohjaa, päätöksiä aletaan kyseenalaistaa kansalaisten toimesta. Samalla kun kyseenalaistetaan päätöksiä, kyseenalaistetaan myös päätöksentekijät ja päätöksenteonprosessi(Borg 1998, 16-17). Ongelmaton päätöksenteko on utopiaa, mutta vahvalla legitiimillä pohjalla parannetaan päätöksentekoa ja päätösten vastaanottamista kansalaisten keskuudessa. Kunnassa hyvinkin pieni ja mitättömältä tuntuva päätös voi aiheuttaa suuren epäluottamuksen kuntaa kohtaan kuntalaisten keskuudessa, mikäli legitiimi pohja päätökseltä puuttuu tai vallitsevaa päätöksentekoprosessia ei noudateta.

## **6.6 Luoman kyläverkosto**

Luoman kyläsuunnittelussa on havaittavissa verkostomainen organisoituminen. Tämän verkoston, joka tässä tapauksessa kulkee nimellä Luoman kyläverkosto, hahmottaminen ja rakenteen selvittäminen on tarpeellista tapauksen syvemmissä tutkimuksissa. Tapausta tutkittaessa on tärkeää huomata, että kyläverkosto perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. Kyläverkoston sisäiset siteet ovat suuntaamattomia, koska verkosto ei perustu rakenteelliseen hierarkiaan, joka loisi pohjaa suunnallisille siteille. Tämä mahdollistaa jäsenten liikkuvuuden verkoston sisällä ja verkostosta ympäristöön ja ympäristöstä verkostoon. Tämä lisää verkoston interaktiivisuutta ympäristönsä kanssa. Verkoston jäsenyys ei sido yksittäisiä kyläläisiä pitkään toimintaan tai resurssien jakamiseen. Vapaassa verkostossa toimimisen kynnyks on matalampi, verrattuna verkostoihin, joissa verkoston jäsenet ovat sidotuimpia verkoston toimintaan. (Castells 1996, 469-478)

Luoman kyläverkoston rakenne on selvennettävissä kyläsuunnitteluprosessin eri vaiheita tarkastelemalla. Kyläsuunnitteluprosessi alkoi keväällä 2007, jolloin päätös suunnitelman teon aloittamisesta tehtiin ja valmis kyläsuunnitelma esitettiin keväällä 2009. Näinä kahtena vuotena kyläsuunnitelmaa varten kerättiin ja käytiin läpi aineistoa yhdessä kyläläisten kanssa, ennen kyläsuunnitelman painattamista. Kyläsuunnitteluprosessi on tässä jaettu yhdeksään eri vaiheeseen:

1. Päätös kyläsuunnitelman aloittamisesta, 14.3.2007
2. Suunnitteluprosessin aloittaminen ja kyläkyselyn valmistelu, kevät 2007 - kevät 2008
3. Tiedonkeruuvaihe, kyläkysely, touko-kesäkuu 2008
4. Vastausten käsittely suunnittelutyöryhmän sisällä, kesä 2008
5. 1. Kyläkokous jossa kyläkyselyn tuloksista keskusteltiin, 8.9.2008
6. 2. Kyläkokous jossa ensimmäisen kokouksen tulokset jäseneltiin, 13.10.2008
7. 3. Kyläkokous, jossa kyläsuunnitelman tärkeimmistä tavoitteista äänestettiin, 2.3.2009
8. Kyläsuunnitelman lopullinen kokoaminen ja viimeistely, kevät 2009
9. Kyläsuunnitelman julkistaminen ja käyttöönotto, 15.5.2009

Luoman kyläverkoston kohdalla on tärkeää tietää, koska verkosto oli aktiivinen ja eri toimijoiden aktiivisen toiminnan vaiheet verkoston sisällä. Kyläsuunnitteluprosessin ensimmäisen ja toisen vaiheen aikana verkosto on alkanut rakentua kahden päätoimijan, kyläyhdistyksen ja kyläsuunnittelutyöryhmän, ympärille. Kolmannen vaiheen myötä verkosto ulottui koskettamaan kaikkia niitä kyläläisiä, jotka osallistuivat kyläkyselyyn. Kolmas vaihe aloitti kyläläisten osallistumisen kyläverkostoon ja kyläsuunnitteluun kyläkyselyn kautta. Neljännen vaiheen aikana työ tapahtui pitkälti kyläsuunnittelutyöryhmän sisällä, jolloin kyläkyselyn vastaukset koottiin ja analysoitiin. Viidennen, kuudennen ja seitsemännen vaiheen aikana kyläverkoston toiminta syventyi kyläläisten toimintaan yhteisillä keskustelutilaisuuksilla. Varsinkin seitsemäs vaihe on tärkeä kyläläisten kannalta. Tuolloin kyläsuunnitelman tavoitteet kiteytettiin ja suunnitelman sitouttamista ja jalkauttamista aloitettiin. Tämä osoittaa, miten tärkeänä kylätoimijat pitivät kyläläisten hyväksyntää. Kahdeksas ja yhdeksäs vaihe olivat pitkälti kyläsuunnittelutyöryhmän sisäisiä vaiheita. Yhdeksännen vaiheen myötä kyläverkosto

lopetti toimintansa ja verkoston toiminta siirtyi kyläyhdistykselle ja sen hallitukselle. Kuntatoimijoiden kannalta kaksi viimeistä vaihetta olivat tärkeimmät. Näiden vaiheiden aikana verkostossa oli aktiivisesti myös kunnan edustajia. Kuntayhteistyön kannalta tärkeimmät toiminnot kyläsuunnitelman ja kaavoituksen suhteen tulevat eteen vasta kyläsuunnitelman käyttöönoton ja kyläverkoston lakkauttamisen jälkeen. Alusta alkaen kyläverkoston toimintaan kuului toiminnasta tiedottaminen kunnan ja muiden kuntalaisten suuntaan. Tällä tavoin verkosto oli toimintansa aikana yhteydessä kuntaan ja myös sisälsi kunnallisia toimijoita. (Luoman kyläyhdistys 2009, 4-5, 22-27)

Tapauksen kyläverkosto toimi aktiivisten kyläläisten varassa, jotka toimivat kunkin tilanteen vaatimalla tavalla ilman ennalta asetettuja toimintaraameja tai -muotoja. Kyläverkoston jäsenyys on käsitteenä tässä tapauksessa häilyvä. Verkoston toimijoiden määrä muuttui ajallisesti paljon. Kyläverkoston toiminnan alkamisen aikoihin verkosto oli pieni ja verkoston toimijamäärä kasvoi voimakkaasti kyläkyselyn ja kyläkokousten myötä. Formaalisen muodon puutteen ja jäsenten liikkuvuuden takia, on verkostoja tarkasteltava ilmiöinä, joiden aktiivisuus perustuu projektiluontoisuuteen. Projektiluontoisuuden myötä eri kysymysten ympärille muodostuu hetkellisesti vapaamuotoisia verkostoja, joiden päätehtävä on tietyn kysymyksen ratkominen tai tuominen esille. Kylätoiminnassa tämä voi tarkoittaa reaktioita kunnallisiin suunnitelmiin koskien kylää, jolloin reaktiot ottavat verkoston muodon. Luoman kyläverkosto on esimerkki tästä. Kyläyhdistyksen reaktiona kunnan kaavoitusaikeisiin oli kyläverkoston aloittaminen, jonka tehtävä oli luoda toimiva kyläsuunnitelma. Projektiluontoisten verkostojen elämäнкааri seuraa kyseessä oleva ajankohtaisen ongelman elämäнкаarta. (Castells 1996, 469-478; Mattila & Uusikylä 1999, 9-25)

Verkostopainotteista toimintaa käsitellessä keskitytään usein verkoston sidoksiin muihin verkostoihin ja toimijoihin (Mattila & Uusikylä 1999, 10-14). Kuten tutkimuksesta on käynyt ilmi, on verkoston sidoksilla muihin toimijoihin oleellinen vaikutus verkoston toimintaan. Verkoston on tehostaakseen toimintaansa, yritettävä ylläpitää sidoksia verkostolle tärkeiden toimijoiden kanssa. Tämä tarkoittaa Luoman kyläverkoston tapauksessa sitä, että alusta asti verkostossa on painotettu kontakteja kunnallisiin luottamushenkilöihin ja viranomaisiin. Haastatellut korostivat hyvien suhteiden

ylläpitämistä näihin toimijoihin. Tästä nähdään, miten verkoston suhteet ympäristöönsä määräytyvät pitkälti jo olemassa olevien sidosten kautta ja myös verkoston toiminnan painopisteiden kautta. Verkoston eri toimijoilla on omat siteensä verkoston ulkoisiin toimijoihin. Nämä toimijoiden omat siteet lukeutuvat verkoston resursseihin, sikäli kun verkosto pystyy käyttämään näitä siteitä omaan toimintaansa. Haastatteluissa kävi ilmi, että kylätoiminnan aktiivit ovat usein myös aktiivisia muussa yhteiskunnallisessa toiminnassa, mikä luo hyvät edellytykset kattaville yhteistyöverkostoille. Luoman kyläverkoston tapauksessa eri toimijoilla oli valmiiksi siteitä esimerkiksi luottamushenkilöihin. Toimijat käyttivät siteitään hyväksi kyläverkoston toiminnassa. Kyläverkoston toiminnan painopisteitä ovat olleet kuntakaavoitukseen liittyvät kysymykset. Tämän vuoksi verkosto yritti ylläpitää läheisiä siteitä kaavoituksesta päättävien tahojen kanssa, tässä tapauksessa kaavoittajien ja luottamushenkilöiden kanssa. (Luoman kyläyhdistys 2009, 18-25)

Kysyttäessä kylätoimijoilta onko heillä vakiintunutta yhteistyötä tiettyjen kunnallistoimijoiden kanssa, oli vastaus suora kyllä. Kylätoimijoilla on ollut yhteistyötä vain pienen osan virkamieskunnan kanssa. Toisaalta tämä yhteistyö on vakiintunutta. Henkilöt tuntevat toisensa ja yhteistyö on tällöin helpompaa. Yhteistyötoimijoiden pieni määrä selittyy myös sillä, että kylätoimijat tekevät yhteistyötä heidän kanssaan, jotka pystyvät vaikuttamaan asioihin. Virkamiehistä heillä on yhteistyötä esimies- ja asiantuntijatasoisten kanssa ja kunnallispoliitikoista joidenkin lautakuntien puheenjohtajien kanssa. Kylätoimijat ovat valinneet ottaa yhteyttä sellaisten henkilöiden kanssa, jotka pystyvät vaikuttamaan kylätoimijoille tärkeisiin asioihin. Tämä taasen tarkoittaa sitä, että kylätoimijoilla on ollut hyvät välit ja yhteistyötä heihin, jotka kunnassa päättävät kaavoituksesta, kunnallistekniikasta, tieinfrastruktuurista sekä nuoriso-, kulttuuri- ja liikuntakysymyksistä.

Lampisen, Saarlön, Vehmaksen ja Karppisen tutkimuksen (2003, 47-50) mukaan suurimmat ongelmat kaavoituksen yhteistyössä ja vaikuttamisessa ovat suunnittelukulttuurin muokkaaminen, näkemyserojen yhteensovittaminen, osallistumisprosentin saaminen korkeaksi sekä osallistumisen ja päätöksenteon välinen jännite. Tämä näyttää osaltaan, miten ongelma-alueet ovat monessa tapauksessa ratkaistavissa henkilökemioiden avulla, varsinkin näkemyserojen ja jännitteiden kohdalla. Yhteistyö ja yhteistyön organisoiminen on tärkeässä asemassa kaavoitukseen

vaikuttamisessa. Luoman tapauksessa vakiintunut yhteistyö on selvästi helpottanut kyläsuunnitteluprosessin yhteistyötä kuntaa kohti. Luoman kylätoimijat näkevät suhteensa ja yhteistyömahdollisuutensa kuntaan melko hyvinä.

Kylätoimijat valikoivat sosiaaliseen verkostoonsa sellaisia kuntatoimijoita, jotka he näkevät olevan hyödyllisiä asialleen. Pitkäaikainen yhteistyö, myös muissa kysymyksissä, kuin kyläsuunnitelmaan liittyen, on johtanut siihen, että kylätoimijoiden kynnyksessä yhteyttä yhteistyötahoihinsa kunnassa on madaltunut. Kylätoimija korosti haastattelussa sitä, että kuntayhteistyön kannalta on positiivista, että kyläyhdistyksen hallituksessa on koko ajan pitkälti samat henkilöt. Tällä tavalla kylätoimijat ja kuntatoimijat pystyvät solmimaan pitkäaikaisia yhteistyösuhteita henkilötasolla. Mikäli kaikki kyläyhdistyksen hallituksen edustajat ja johtohenkilöt vaihtuisivat vuosittain, toisi tämä ongelmia kuntayhteistyön jatkuvuudelle. Haastatellut olivat yhtä mieltä siitä, että yhteistyössä kunnan kanssa ovat yksittäiset henkilöt, heidän luonteensa ja henkilökemiansa ratkaisevassa asemassa.

Sosiaalisia verkostoja tutkittaessa on huomioitava verkostojen yksittäiset toimijat. Tässä kyseisessä tapauksessa on haastattelujen kautta käynyt selväksi, että aktiivisten toimijoiden määrä on ollut vähäinen. Toimijoita on paljon, mikäli verkostoon lasketaan kaikki ne, jotka ovat olleet mukana vaikuttamassa kyläsuunnitelman muodostamiseen ja sen käyttämiseen. Toisaalta kyläsuunnitelman kannalta keskeisissä rooleissa olleita on hyvin vähän. Tässä on vahva kontrasti, pienen ryhmän koordinoimassa ja muovatessa toimintaa, monen osallistuessa toimintaan. Tämä osaltaan asettaa haasteita, kun otetaan legitimitetti huomioon. Tutkielmassa on lähdetty liikkeelle siitä, että laaja osallistumispohja parantaa legitimitettiä. Tapauksessa on olemassa laaja osallistumispohja, mutta samalla on ollut hyvin pieni sisäpiiri, joka on ohjannut koko prosessia.

Tapausta tutkittaessa on tullut ilmi, ettei kylätoimijoiden sosiaalinen verkosto ollut yhtä löyhä ja avoin kuin oli etukäteen oletettu. Tämä ilmenee siten, että verkoston avainhenkilöt olivat lukumäärältään vähäisiä ja heidän keskuudessa ei ole tapahtunut mainittavaa vaihtuvuutta. Tällä keskeisellä ryhmällä oli muihin verkoston toimijoihin verrattuna hyvin

suuri valta, koskien verkoston sisäistä toimintaa ja verkoston ulkoisia suhteita. Verkosto oli sikäli avoin, että siihen pystyi kuka tahansa kyläasioista kiinnostunut liittymään, mutta verkostolla oli tiivis sisäpiiri. Tosin voi olla myös niin, että sisäpiiri vaikuttaa suljetulta sen takia, että hyvin harva on ylipäättään ilmaissut halukkuuttaan päästä sisäpiiriin jakamaan vastuuta ja työtaakkaa. Castellsin sosiaalinen verkosto on luonteeltaan avoin, joustava ja innovatiivinen. Joustavuuden ja innovatiivisuuden suhteen on huomioitava, että kunnallistoimijat ovat harvoin tunnettuja joustavuudesta tai innovatiivisuudesta. Koska kylätoimijoiden pääasiallinen yhteistyökumppani on kunta, vaikuttavat kunnallistoimijoiden jäykkyys ja byrokraattisuus myös kylätoimijoiden toimintatapoihin. Tämä vähentää kyläverkoston joustavuutta ja etenkin innovatiivisuutta, koska tärkein yhteistyökumppani edellyttää monilta osin vanhoihin toimintatapoihin pitäytymistä.

Castellsin näkemys sosiaalisen verkoston ideaalista ei toteudu täysin Luoman kyläverkoston osalta. Kyseisessä verkostossa on huomattavissa osia, jotka eivät täytä joustavuuden, innovatiivisuuden tai täydellisen avoimuuden kriteereitä. Itse kyläsuunnitteluprosessi oli avoin, mutta sen pohjalta tehdyt aloitteet on tehty sisäpiiriläisten toimesta ilman avointa reaaliaikaista raportointia asiasta. Samalla esimerkiksi kyläsuunnittelutyöryhmän kokouksista ei ole pidetty avoimia pöytäkirjoja. Näiltä osin verkostoa ei voi pitää täysin läpinäkyvänä. Tietty toimet on tehty niin, että asiasta on tiedotettu vasta kun päätökset on tehty. Täten kyläläisten mahdollisuudet vaikuttaa kyläsuunnitelman toteuttamiseen ovat olleet rajalliset, elleivät he itse ole hakeutuneet kyläyhdistyksen hallitukseen tai toimikuntiin.

Tutkimukseen liittyy määrittelyongelma koskien sosiaalisia verkostoja, mihin on vedettävä raja tavallisen sosiaalisen kanssakäymisen ja sosiaalisen verkostoitumisen välille? Mikäli kylätoimija ottaa yhteyttä viranomaiseen tai toiseen kylätoimijaan ei tämä vielä luo sosiaalista verkostoa. Mikäli yhteydenotto on jatkuvaa ja muodostaa vapaaehtoisuuteen perustuvaa jatkuvaa yhteistyötä, on kyse sosiaalisesta verkostosta. Rajanveto jatkuvan yhteistyön ja yksittäisten yhteydenottojen välillä on häilyvää ja riippuvainen tulkitsijan näkökulmasta. Legitimiteettiin ja sosiaalisiin verkostoihin liittyvät määrittely- ja rajanvedonongelmat ovat sinänsä haasteellisia kysymyksiä, mutta toisaalta ongelmien tiedostaminen antaa mahdollisuuden tulkita käsitteitä asianmukaiseen tapaan.

Tulkinnankysymyksissä on aina huomioitava tutkijan oma merkitys tulkinnassa ja tämän tulkinnan merkitys tutkimukseen. Tässä tutkimuksessa tutkittava tapaus on kooltaan pienehkö, mikä helpotti rajojen vetämistä ja käsitteiden tulkintaa, sillä kokonaisuus ja tulkintojen vaikutus siihen on helpommin nähtävissä, kuin laajemmissa tapauksissa. Sosiaalisten verkostojen suhteen ongelmaa ei liiemmin ollut, sillä kaikki suunnitelman ympärillä olleet sosiaaliset suhteet muodostavat löyhän yhteisen sosiaalisen verkoston yhteistyön jatkuvuuden ja laajuuden myötä. Kyläsuunnitelmaprosessin kestäessä kaksi vuotta, on perusteltua nähdä kyläverkoston toiminnan olleen jatkuvaa, eikä yksittäisiin yhteydenottoihin perustuvaa.

## **7 LUOMAN TAPAUS TEOREETTISESSA VIITEKEHYKSESSÄ**

Tässä luvussa syvennyttään teoreettisen viitekehyksen ja tapauksen yhteistarkasteluun. Teoreettinen ote tapaukseen antaa mahdollisuudet ymmärtää tapauksen mahdollisesti esille tuovia havaintoja koskien legitimitetin ja sosiaalisten verkostojen yhteyttä.

### **7.1 Luoman kylätoiminta perinteisenä kylätoimintana**

Hyyryläisen kylätoiminta-näkemyksessä erottuu kolme kylätoiminnan erityispiirrettä, jotka myös näkyvät Hautamäen kylätoiminta-näkemyksessä; kylätoiminta poliittisessa tilassa, mutta puoluepolitiikan puuttuminen kylätoiminnassa (Hyyryläinen 1994, 5, 44-51; Hautamäki 1979, 20-24), keskitetyn kylätoiminnan puuttuminen (Hyyryläinen 1994, 69-79) ja kylätoiminnan moninainen muoto (Hyyryläinen 1994, 201; Hautamäki 1979, 11). Verratessa näitä kolmea erityispiirrettä Luoman kylätoimintaan, ovat yhteneväisyydet selvät. Luoman kyläyhdistys painottaa olevansa poliittisesti sitoutumaton, eikä aja tietyn poliittisen ideologian tai puolueen asiaa. Kylätoimijat myöntävät, että välillä aktiivisempi osallistuminen puoluepolitiikkaan olisi kylän etujen mukaista, mutta kylätoimijat haluavat pitää puoluepolitiikan ja kylätoiminnan erillään. Tämä ei ole estänyt kunnallispolitiikassa aktiivisia olevia osallistumasta kylätoimintaan, mutta kyläyhdistys ei yhdistyksenä ole puoluepoliittinen ja välttää puoluepolitiikkaan sekaantumisen. Puoluepolitiikan puuttumisen kohdalla Hyyryläisen ja Hautamäen toteama näkyy selvästi Luoman kylätoiminnassa (Hautamäki 1979, 23; Hyyryläinen 1994, 44-5).

Luoman kylätoimintaa ohjataan kylän sisäisesti. Luoman kyläyhdistys on Länsi-Uudenmaan kylät ry:n jäsen, mutta on selvää, että kyseinen maakunnallinen yhdistys toimii neuvovana osapuolena, ei sisällönmäärittäjänä. Luoman kylätoiminnan osalta kyläläiset määrittävät kylätoiminnan sisällön ja merkityksen. Suomen kylätoiminta ry:llä ei myöskään ole vahvaa sidettä Luoman kylätoimintaan, eikä Suomen kylätoiminta ry:llä ole vahvaa keskusjärjestö-asemaa. Hyyryläisen näkemys keskitetyn kylätoiminnan puuttumisesta näkyy vahvasti Luoman kylätoiminnassa.

Kylätoiminnan moninainen muoto esiintyy selvästi Luoman kylätoiminnassa. Kylätoimintaa tarkastellessa laajemmin, näkyy kylätoiminnan moninaisuus vahvasti. Kyläsuunnitelma on teemoiltaan monimuotoinen. Suunnitelmassa käsitellään monta eri teema, aina liikenneyhteyksistä uimarantoihin. Tämän vuoksi kyläsuunnitelma ei ole puhdas teemasuunnitelma, vaikka kyläsuunnitelmaa voidaan luonnehtia kyläkaavoituksen teemasuunnitelmaksi (Välisalo 2007, 7). Kyläsuunnitelmassa esitettyjä toimenpide-ehdotuksia on jo alettu toteuttaa. Tässä näkyy toimenpiteiden monimuotoisuus, talkootyötä, kuntaan vaikuttamista sekä oman toiminnan kehittämistä. Samalla on muistettava, että Luoman kyläyhdistyksellä ei ole monopoliasemaa Luoman kylätoiminnassa. Muut yhdistykset, kuten Luoman VPK, sisältävät kylätoiminnan muotoja ja kylätoimintaa on myös havaittavissa yhdistysten ulkopuolella, yksittäisten ihmisten ja ryhmien toiminnan myötä. Moninaisuus käy selvästi ilmi luomalaisessa kylätoiminnassa, niin teemojen ja toimenpiteiden, kuin myös toimijoiden osalta.

Luoman kylätoiminta on monin tavoin tyypillistä kylätoimintaa. Tästä on johdettavissa johtopäätös siitä, että tapauksessa esiintyvät innovaatiot ja erilaiset toimintatavat selittyvät paikallisilla olosuhteilla. Olosuhteiden kohdalla Luoman kylätoiminnan olosuhteet eroavat esimerkiksi Itä- tai Pohjois-Suomen kylätoiminnan olosuhteista. Näillä alueilla maaseudun yleinen kehitys ja negatiivinen taloudellinen tilanne luovat aivan erilaisia haasteita, kuin vahvasti kasvavan kunnan kylätoiminnalle. Nämä peruserot selittävät osaltaan sitä, miksi Luomassa ja myös muualla Uudellamaalla toimitaan eri tavoin, kuin esimerkiksi Lapissa. Koska ongelmat ovat erilaisia, ovat myös ratkaisut ja toimintatavat erilaisia. Kylätoiminta on Suomessa koko ajan muutoksen kohteena, johtuen aluepolitiikan muutoksesta, sekä alueellisten olosuhteiden jatkuvasta muutoksesta. Hyyryläisen toteama: "Kylätoiminta on aina erilaista toisissa paikoissa siksi, että paikallinen kylätoiminta tulee todeksi tietyissä olosuhteissa ja tilannekohtaisissa tulkinnoissa" (1994, 198), osoittaa kylätoiminnan rakentuvan paikallisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin.

Luoman tapauksessa paikalliset olosuhteet ja tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen ovat perimmäiset syyt, jotka johtivat uudentapaiseen toimintamuotoon. Tämänkaltaisen

uudentapainen kylätoiminta on yleistymässä, erityisesti Uudenmaalla, esimerkiksi Vihdin ja Veikkolan kylätoiminnassa tapahtunut muutos kuvastaa uudenlaista kylätoimintaa. Luoman tapauksessa ei ole kyse mistään ennakkotapauksesta, pikemmin kyse on esimerkistä kylätoiminnassa laajemmin tapahtuvasta toimintatapojen muutoksesta.

## **7.2 Luoman kyläsuunnittelu ja legitimizeetti**

Luoman kylän tapauksen kohdalla on käynyt selväksi, että pääsyy kyläsuunnitelman tekoon on kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen. Kylätoimijat eivät ole tehneet kyläsuunnitelmaa korostaakseen legitimizeettiä sinänsä, heidän tavoitteena on ollut konkreettisten toimien läpivieminen ja kylän eduille suotuisan ilmapiirin luominen. Toisaalta legitimizeetti on ollut kyläsuunnitteluprosessissa vahvasti läsnä. Kylätoimijat ovat olleet turhautuneita siihen, ettei kunnallisessa päätöksenteossa kuunnella kylän ääntä(ks. taulukko 2). On käynyt hyvin selvästi ilmi, että kyläläisillä Luomassa, kuten myös kuntalaisilla yleensä Suomessa, on hyvin alhainen luottamus kunnallista päätöksentekoa ja päätöksentekijöitä kohtaan(esim. Arola 2002; Bäcklund(toim.) 2008; Hirvonen & Wallin 2002). Tämä kuvastaa heikkoa legitimizeettiä kunnallista päätöksentekoa ja hallintoa kohtaan. Heikko legitimizeetti on osaltaan vaikuttanut keskeisesti kyläsuunnitteluprosessin aloittamiseen. Mikäli päätöksenteon legitimizeetti olisi ollut korkea kyläläisten keskuudessa, olisivat kyläläiset luottaneet päätöksentekijöihin, eivätkä olisi nähneet tarvetta itse tarttua ongelmiin. Tästä on johdettavissa kaksi perustavanlaatuista johtopäätöstä koskien legitimizeettiä Luoman tapauksessa. Ensinnäkin legitimizeetillä on keskeinen rooli kyläsuunnitelmassa ja näkyy suunnitelmassa, vaikkei legitimizeettiä käsitteenä nosteta esiin. Toiseksi on nähtävä, että kunnallisen päätöksenteon alhainen legitimizeetti Luoman kyläläisten keskuudessa on vahvasti vaikuttanut kyläsuunnitelman syntyyn ja suunnitelman sisältöön.

Legitimeetti-käsitteellä on vahva asema Luoman kyläsuunnittelussa. Weberin ja Dahlin määritelmät käsitteestä ovat tässä tapauksessa osoittautuneet sopivan hyvin Luoman kyläsuunnitteluun. Dahlin kohdalla tukeudun kahteen kohtaan. Dahl, kuten myös Weber, pitää kansalaisten luottamusta päätöksentekoon pakollisena toimivalle länsimaiselle poliittiselle järjestelmälle, luottamuksen puute johtaa ongelmiin järjestelmässä. Dahl nostaa

myös esiin poliittisen autonomian rajaamisen ongelman. Hän nostaa esiin kysymyksen siitä, koska tietyn yksikön on saatava vaikuttaa omaan ympäristöönsä. Tätä ajatusta käytän tässä sovelletusti Luoman tapaukseen. Kyläläiset eivät hae autonomiaa, he hakevat vankempia vaikuttamismahdollisuuksia ja mahdollisuutta olla mukana päättämässä itseään koskettavissa kysymyksissä. Rajanveto pienten ja suurien yksiköiden välillä ja niiden salliminen samoihin pöytiin päätöksentekijöiden kanssa seuraa Dahlin kaavoittamaa ajatusta poliittisen yksikön koon problemaattisuudesta.

Teoksessa *Size and Democracy* Dahl ja Tufte nostavat keskeiseksi teesiksi olettamuksen siitä, ettei optimaalista kokoa poliittiselle yksikölle ole olemassa. Poliittisen yksikön koon määräävät tapauskohtaiset seikat, kuten yksikön jäsenten määrä, yksikön tarkoitus ja toimintatavat. (Dahl & Tufte 1973, 110-136). Valtioiden kesken yksikön koko on helpompi kysymys, kuin valtioiden sisäisten yksiköiden koon kysymys. Mikä on alueellisen tai paikallisen itsehallinnollisen yksikön paras koko ja itsenäisyyden määrä? Dahl on monessa otteessa ottanut poliittisten yksiköiden koon selittäväksi tekijäksi koskien yksikön demokraattisuutta. Dahl tyytyy toteamaan, että sekä suurilla että pienillä yksiköillä on hyvät ja huonot puolensa koskien demokraattisuutta ja täten myös legitimitettiä (Dahl 1998, 109-113). Tässä tapauksessa on kyse hyvin pienen yksikön, paikallisen yksikön eli kylän, tavoitteesta päästä vaikuttamaan enemmän päätöksiin, jotka koskevat omaa kylää. Kylätoimijat eivät vaadi tai hae paikallista autonomiaa, he haluavat laajentaa rooliaan päätöksenteossa. Dahlin teoretisointi poliittisten yksiköiden ympärillä jättää tämän keskittien pitkälti tutkimatta. Keskitiellä tarkoitan tässä tapauksessa tilannetta, jossa kylällä ei ole itsehallintoa, mutta pystyy vaikuttamaan kylää koskeviin päätöksiin, ja kyläläisillä on tietty valta päättää omista asioistaan yhteistyössä kunnan kanssa.

Dahl ja Tufte esittävät, että pienemmissä poliittisissa yksiköissä yksikön jäsenet ovat homogeenisempia kuin suuremmissa yksiköissä. Paine yhtenäiseen normistoon ja sen seuraamiseen on suurempi pienissä yksiköissä, kuin suuremmissa yksiköissä. Konfliktit ovat harvinaisempia, mutta vakavampia ja henkilökohtaisempia kuin suurissa yksiköissä. Pienissä yksiköissä on suurempia yksiköitä harvemmin institutionalisoituja tapoja, joilla ehkäistä ja rajoittaa konflikteja (Dahl & Tufte 1973, 92). Dahlin teoriassa pienemmillä yksiköillä on suurempia yksiköitä pienempi tarve edustuksellisille instituutioille, sillä

suurempi osa päätöksistä on tehtävissä suoraan pienen yksikön jäsenten kesken, ilman edustuksellisia instituutioita. Poliittisten yksiköiden koon problematiikka liittyy läheisesti legitimizeettiin. Pienemmissä yksiköissä etäisyys päätöksentekijöihin on lyhyempi, kuin suuremmissa yksiköissä. Pienissä yksiköissä on lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet ylläpitää hyviä suhteita päätöksentekijöihin ja tuntea yksikön toimijoita ja toimintaa, verrattuna suurempiin yksiköihin. Legitimiteetin kannalta ajateltuna pienissä yksiköissä on suurempia yksiköitä paremmat mahdollisuudet vaikuttamiseen. Samalla on huomioitava tilanne, jossa poliittinen järjestelmä on jaettu liian suuriin yksiköihin, joissa vaikuttamismahdollisuudet ja etäisyydet päätöksentekijöihin eivät ole optimaalisia. Ilman välitasoja ison kunnan hallinto on liian kaukana tavallisen kuntalaisen arjesta. Erinäisten välitasojen ja pienempien yksiköiden avulla tätä etäisyyttä pystytään lyhentämään ja luomaan tasapainoinen tilanne suurien ja pienien yksiköiden välille. (Dahl 1998, 91-92). (Dahl & Tufte 1973, 13-16; Dahl 1998, 91-92, 100-102)

Legitimiteetti-käsitteeseen liittyy ongelma rajanvedosta ei-legitiimin ja legitiimin päätöksenteon välillä. Suurin kysymys koskee sitä, koska päätöksenteko tai poliittinen järjestelmä on kansalaisten silmin ei-legitiimi. Toinen kysymys on, mitä tapahtuu kun legitiimi pohja murenee ja häviää poliittisen järjestelmän tai päätöksenteon alta. Historiasta löytyy monta esimerkkiä, joissa kansalaiset ovat järjestäneet vallankumouksen tai -kaappauksen. Suomen oloissa kyseinen tapa on tuskin oleellinen tässä mietiskelyssä. Mikäli poliittinen järjestelmä menettää kansalaisten luottamuksen, häviää samalla kansalaisten kiinnostus järjestelmää kohtaan. Demokratian kriisiä Suomessa luonnehditaan kriisinä poliittisen järjestelmän kiinnostavuudessa, äänestysvilkkauden jatkaessa laskuaan ja edustuksellisten instituutioiden menettäessä arvostustaan. Suomen kohdalla järjestelmän legitiimin pohjan heikkeneminen on aiheuttanut huolta ja keskustelua laajasti (Kettunen 2004, 9-11). Legitimiteetin pohjan heikkeneminen johtaa kierteeseen, jossa nykyistä järjestelmää ei nähdä riittävänä ja kansalaisten luottamus laskee. Tällaisessa ympäristössä poliittisen järjestelmän on vaikea toimia. Yksittäisen kunnan kohdalla tämä ilmenee siten, että kunnallispolitiikan suosio laskee ja kunnan instituutiot nähdään kuntalaisten etujen vastaisina toimijoina. Tämä voi johtaa erinäisiin reaktioihin kuntalaisten kesken esimerkiksi adressien, valitusten ja paikallisten liikkeiden kasvuun ja lisääntymiseen. Tällainen toiminta voi hidastaa ja vaikeuttaa kuntien toimintaa entisestään, varsinkin

valitusten kohdalla, jossa yksi valitus voi siirtää kunnan suunnitelmia usealla vuodella eteenpäin.(Borg 1998, 13-17)

Tutkielmassa on tarkasteltu maankäyttö- ja rakennuslakia, mikä on olennaista, kun huomioidaan lakien ja säännösten keskeinen asema Weberin rationaalisessa legitimitetissä. Maankäyttö- ja rakennuslakiin on selvästi kirjattu moneen otteeseen kuntalaisen mahdollisuus vaikuttamiseen koskien asuinalueensa kaavoittamista. Lain hengen mukaisesti kuntalaisilla olisi oltava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin suunnitelmiin ja päätöksiin. Yksittäisellä kuntalaisella on lain mukaan eri mahdollisuuksia vaikuttaa kunnan kaavoituspäätöksiin ja - suunnitelmiin. Konkreettisesti tämä tarkoittaa asianomaisten mielipiteiden kysymistä, kuntalaisten aloitemahdollisuutta, kuulemistilaisuuksia ja valitusmahdollisuutta. Nykyiset vaikuttamismahdollisuudet nähdään riittämättöminä. Tässä on nähtävissä kaksijakoisuus, laki antaa omalta osaltaan kuntalaiselle vaikuttamismahdollisuuksia, mutta kuntien puolelta ei suurelta osin oteta huomioon kuntalaisten mielipiteitä.

Weberin rationaalinen legitimitetti on lähtöisin säännöksistä ja lainsäädännöstä. Tällöin olisi nähtävä, että maankäyttö- ja rakennuslain antamat vaikuttamismahdollisuudet loisivat riittävän legitiimin pohjan kunnan päätöksentekoa kohtaan koskien kuntakaavoitusta. Koska laki antaa käytännössä kuntien viranomaisille ja luottamushenkilöille mahdollisuuden olla kuulematta kuntalaisten mielipiteitä, on nähtävä, että laki antaa liika vapautta koskien käytännön soveltamista. Tässä tapauksessa Weberin teoria ei anna suoraa vastausta. Lain hengen toteutuessa kunnallisella kaavoituksella olisi riittävä legitiimi pohja. Mikäli katsotaan käytännön toteutusta, niin laki ei tuota toivottua tulosta ja legitiimi pohja kunnalliselle kaavoitukselle on huomattavasti heikompi, kuin lain hengen mukaisesti toimiessa. Weberillä laki on legitiimi, kun se on säädetty legitiimien toimien kautta. Tässä tapauksessa lait säädetään representatiivisen demokratian mukaisesti, jolloin itse lain sisällölläkin olisi riittävä legitiimi pohja. Ottaen huomioon esimerkiksi Arolan ja Hirvosen & Wallinin tutkimukset, huomataan, ettei legitimitetti ole kunnallisessa kaavoituksessa vahva, vaikka kaavoitus noudattaa lainsäädäntöä.

Weberin rationaalisen legitimitietin mukaisesti kunnallisella kaavoituksella on riittävä legitiimi pohja. Kuntakaavoitusta ohjataan laissa määrätyillä tavoilla, jotka on säädetty kansainvalittujen toimesta eduskunnassa. Itse maankäyttö- ja rakennuslaki sisältää vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia kuntakaavoitukseen. Tällä tavoin tarkasteltuna täyttyvät ne kriteerit, jotka Weber asettaa rationaalisen legitimitietin osalle. Tutkimustulokset näyttävät, etteivät kuntalaiset luota kunnalliseen kaavoitukseen ja lisää vaikuttamistapoja kaivataan (esim. Arola 2002; Bäcklund (toim.) 2008; Hirvonen & Wallin 2002). Näiltä osin Weberin teoria ontuu ja ei pysty selittämään legitimitietin vajavaisuutta. Tämä on sinänsä luonnollista, Weberin aikana yhteiskunta oli aivan erilainen kuin nykyään, kansalaiset vaativat enemmän yhteiskunnalta ja avoimuus sekä vaikuttamismahdollisuudet ovat nousseet keskiöön. Weberin legitimitietikategoriat ovat myös ideaalityyppejä ja liian yksinkertaistettuja toimiakseen suoraan konkreettisiin tapauksiin siirrettynä.

### **7.3 Luoman kyläsuunnittelu ja Weberin byrokraattinen järjestelmä**

Weberin byrokraattinen järjestelmä ja Weberin kolme legitimitietti-kategoriaa luovat hyvän asetelman tutkia suomalaista kuntajärjestelmää ja sen legitimitiettiä. Suomessa kuntahallinto on pitkälti keskittynyt viranomaisten toimintaan ja kuntien organisaatorakenteet ovat hierarkkisia, sisältäen hyvin erikoistuneita yksiköitä. Byrokraattisen järjestelmän tarkastelu on tälle tapaukselle tärkeätä, kunnan ollessa kylätoimijoiden tärkein yhteistyökumppani. On motivoitua tarkastella kuntien hallintoa ja rakennetta kylätoimijoiden yrittäessä vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon. Voima Säätiön ja Suomalaisen työn liiton teettämässä tutkimuksessa (2010) suomalaiset näkevät yhteiskunnan vahvasti byrokraattisena. Tämä osoittaa, miten julkisen sektorin byrokraattisuus läpäisee koko yhteiskunnan. On myös huomioitava, että Weberin teoria byrokraattisista järjestelmistä nivoutuu yhteen hänen legitimitietti-käsitteen kanssa luoden pohjaa molempien tarkastelemiselle.

Weberin esittämä näkemys byrokraattisesta järjestelmästä ei ole täysin yhteensopiva Suomen kuntahallinnon kanssa, mutta huomattavan paljon yhtenäisyyksiä löytyy. Tästä syystä Weberin teoria on kiinnostava tässä tapauksessa. Weberin teoria antaa

yhtenäisyyksien ansiosta hyvän näkökulman kyseisen tapauksen legitimizeettiin. Dahlin legitimizeetti-teorian ollessa yleisempi, on Weberin keskittyminen byrokraattiseen järjestelmään tässä tapauksessa keskeisemmässä osassa.

Kun tarkastellaan tapausta Weberin kolmea legitimizeetti-kategoriaa silmällä pitäen, on selvää, mikä näistä kolmesta legitimizeetti-kategoriasta sopii parhaiten tapaukseen. Karismaattinen legitimizeetti sopii huonosti kuvaan, koska kuntahallinnon rakenne jakaa vastuuta eri henkilöiden ja instituutioiden kesken, eikä kunnissa ole pohjaa vahvoille karismaattisille johtajille. Karismaattisia henkilöitä voi esiintyä kuntien johtopaikoilla, mutta kunnissa jaettu vastuu estää vahvan karismaattisen johtajuuden. Perinteinen legitimizeetti sopii myös huonosti kuntiin. Kuntahallintoa ja -lainsäädäntöä muutetaan aika ajoin lainsäätäjien toimesta. Koska kuntien rakennetta ja tehtäviä muutetaan ja kunnat ovat koko ajan muutostilassa, on perinteillä heikko asema kuntahallinnossa. Weberin perinteinen legitimizeetti on tunnepohjaista ja vaatii järjestelmän jossa ei ole vahvoja institutionaalisia rakenteita. Tämä ei sovi kuntahallintoon. Jäljelle jää rationaalinen legitimizeetti, joka perustuu lakien ja sääntöjen noudattamiseen. Koska kuntien toiminta on säädetty laissa ja kuntien sisäistä toimintaa hallitaan normien ja sääntöjen turvin, sopii Weberin kolmesta legitimizeetin kategorioista rationaalinen legitimizeetti parhaiten Suomen kuntia koskevaan legitimizeetti-ajatteluun.

Weberin byrokraattinen järjestelmä vaatii toimiakseen legitiimin pohjan. Tämä legitiimi pohja rakentuu siihen, kuinka auktoriteettiasema on annettu byrokraattiselle järjestelmälle ja kuinka järjestelmää ohjataan. Koska kuntahallinto on kunnallisten luottamushenkilöiden alainen, on kuntahallinto legitiimi kansanvalittujen toiminnan myötä. Käytännössä kunnallisilla luottamushenkilöillä ei voida sanovan olevan suurta painoarvoa kuntahallinnon jokapäiväiseen toimintaan. Kunnalliset luottamushenkilöt pystyvät vaikuttamaan kunnallishallinnon suureen linjaan, joko suoraan asettamalla tavoitteita, sääntöjä ja budjetoimalla, sekä pystyvät vaikuttamaan myös epäsuorasti, esimerkiksi kunnanjohtajan valinnan kautta. Toisaalta kuntalaisiin vaikuttavat jokapäiväiset rutiinit ovat virkamiesten toimintaa.

Kaavoituksessa kunnissa virkamiehillä on hyvin voimakas asema. Virkamiehet suunnittelevat ja esittelevät kaavoitusehdotuksia ja tarkastelevat kaavojen toimeenpanemista. Juuri tämän vuoksi kaavoituksessa on byrokraattisuus hyvin esillä. Kaavoituksessa virkamiehet ovat erikoistuneet omaan alaansa ja ovat hyvin koulutettuja alaansa, kaavoittajina toimivat yleensä diplomi-insinöörit, arkkitehdit ja suunnittelumaantieteilijät (Toropainen 2001). Tämä käy hyvin yhteen Weberin näkemykseen byrokraattisesta järjestelmästä ja asiantuntemuksesta. Kunnissa juuri kaavoitusmenetelmä on oivallinen kohde Weberin byrokraattisen legitimitietin käyttämiseen. Weberin näkemys hallinnollisen yksikön legitimitietistä toimii näkökulmana, joka tässä tutkimuksessa pystyy avaamaan sitä vyyhtiä, miten kuntalaiset näkevät kaavoituksen, sen toimijat sekä koko prosessin legitimitietin.

Kaavoitus nähdään kuntalaisten näkökulmasta byrokraattisena menetelmänä, jossa kuntalaisilla on vähän vaikutusvaltaa (Hirvonen & Wallin 2002, 16-20). Maankäytön suunnittelu kunnissa on kuntalaisten mielestä jotain, mihin he eivät voi vaikuttaa. Tässä Weberin byrokratiateoria on oleellinen, jotta ymmärretään kuntakaavoituksen luonne. Kuntakaavoitus on Weberin teorian mukaisesti erikoistunut byrokraattinen yksikkö, joka seuraa kuntajohdon linjaamaa yleisnäkymää. Kaavoituksen parissa työskentelevät ovat ammattilaisia, jotka seuraavat sääntöjä ja normeja työssään. Weberin teoriassa kellään muulla, kuin johdolla ei ole vaikutusvaltaa byrokraatin työhön (Weber 1948, 196-197). Tämä siirrettynä käytäntöön merkitsisi sitä, että kaavoituksessa kaavoittajat seuraavat ainoastaan kuntajohdon linjauksia ja yleisiä kaavoituslakeja ja -käytäntöjä.

Esimerkkitapauksessa byrokraattiseksi todettu kaavoitusmenetelmä saa seurakseen kansalaistoimijat. Kyläyhdistyksen aktiivien aloittama projekti yhdisti kylän sisäiset voimavarat ja ponnistelujen tulokset on saatettu viranomaisten tietoon. Tällä on haluttu paitsi tuoda omaa mielipidettään esiin, myös laajentaa viranomaisten tietopohjaa koskien Luoman kylää. Weber näkee teorioissaan byrokraatit koneiston osina, jotka eivät omillaan pysty reagoimaan ympäristöstä tulleisiin ehdotuksiin ja haasteisiin. Tiukasti Weberin näkemyksessä pysyminen merkitsisi sitä, etteivät kunnan viranomaiset osaisi tai haluaisi ottaa kylälaisten projektin tuloksia huomioon, ellei kuntajohto tekisi tästä viranomaisten tehtävän ja asettaisi säännöt ja rajat koskien uutta tehtävää. Weberin ja muiden

teoreetikkojen teorit ovat ideaalitapauksia, eli ne eivät ole täysin siirrettävissä arkipäivään. Tässäkin tapauksessa on nähtävä, että vaikka kuntaorganisaatio näyttää suurelta osin täyttävän Weberin byrokraattisen järjestelmän tunnusmerkit, ei kuntaorganisaatio ole täysin konemainen organisaatio. (Weber 1948, 196-240).

Kuntahallinto Suomessa ei perustu pelkkään byrokraattiseen järjestelmään. Suomessa kuntien ylintä päätäntävaltaa käyttävät kansanvalitut kunnanvaltuutetut. Kunnanvaltuusto ja -hallitus toimivat kuntien byrokraattisen järjestelmän johtohahmoina. Kuntien byrokraattiset järjestelmät noudattavat kansanvalittujen tekemiä linjauksia ja päätöksiä. Täten legitimitietin ongelma keskittyy kunnanjohtoon, eikä virkamiehiin. Tämä perustuu siihen, että Weberin byrokraattinen järjestelmä ainoastaan seuraa sille annettuja ohjeita ja määräyksiä. On kyseenalaistavissa, missä määrin kuntien virkamiehet ainoastaan seuraavat annettuja ohjeita, mutta yleisesti vastuu virkamiesten ja koko byrokraattisen järjestelmän toiminnasta on poliittisilla päättäjillä.

Byrokraattinen järjestelmä on joissain määrin alkanut elää omaa elämäänsä Suomen kunnissa, mikä heikentää kuntien päätöksenteon legitimiä pohjaa. Mikäli kuntien luottamushenkilöt eivät pysty valvomaan ja ohjaamaan kuntien byrokraattista järjestelmää, on selvää, että päätöksenteon legitimitietti tällöin kärsii. Tämä kysymys on ajankohtainen koskien kuntien kaavoitusta, joka on hyvin pitkälti virkamiesten käsissä, johtuen kaavoituksen teknisestä luonteesta. Toisaalta lautakunnat, kaavoituksen osalta usein yhdyskuntateknillinen lautakunta, ovat kaavoitusprosessin aloittava elin. Virkamiehet toimivat kaavoituksen esittelijöinä ja suunnittelijoina. Tämä ei johda siihen, että lautakunnilla olisi kovinkaan tukeva asema kaavoituksessa. Kuntakaavoitus on teknokraattinen ala, jossa ammattilaisilla on vahva asema. (Puustinen 2004, 58-65)

Weberin näkemys legitimitietistä ja byrokraattisista järjestelmistä sopii hyvin tapaukseen. Käytännössä byrokraattinen järjestelmä voi alkaa elää omaa elämäänsä kunnassa, mikäli kyseisen kunnan luottamushenkilöt laiminlyövät tehtäviään tai epäonnistuvat tehtävässään antaa ohjeita ja käskyjä ja seurata näiden toteutumista. Tilanne, jossa kunnan byrokraattinen järjestelmä on täysin kunnan luottamushenkilöiden hallinnassa, on ideaali.

Ideaali koska kyseinen tilanne on tavoiteltava, mutta ideaali samalla, koska kyseistä tilannetta on hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta saavuttaa käytännössä. Tämä tarkoittaa sitä, että Weberin esittämä rationaalisen legitimitietin pohja toteutuu täysin vain teoreettisesti, ei käytännössä. Käytännössä rationaalisen legitimitietin pohja jää vajavaiseksi, koska byrokraattisen järjestelmän ja edustuksellisen demokratian välinen suhde on vajavainen.

Weber ja Dahl toteavat, että riittävän legitiimi pohja on vaatimus toimivalle yhteiskunnalle. Kumpikaan ei pysty osoittamaan rajaa riittävän ja riittämättömän legitimitietin välillä. Kiinnostava kysymys on myös, miten riittämätön legitimitietti vaikuttaa yhteiskunnan toimivuuteen. On selvää, että riittävä legitiimi pohja on tavoiteltava asia valtiotasolla ja paikallisella tasolla. Jotta riittävä legitiimi pohja saavutetaan paikallisella tasolla, on paikallisen tason päätöksenteon oltava toimiva ja läpinäkyvä. Tämä on rationaalisen legitimitietin kriteeri, koska rationaalinen legitimitietti perustuu lakeihin, sääntöihin ja siihen tapaan miten näitä säädetään. Borgin esittämä perusteeksi tutkimuksessaan(1998) on poliittisen legitimitietin monimutkaisuus. Poliittinen legitimitietti on Borgin määritelmän mukaisesti riippuvainen monesta asiasta. Borgin määritelmä legitimitietistä on hyvin pitkälle hyväksyttävyyden ilmapiiri. Tutkimuksessaan Borg esittää, että yleinen vallitseva legitimitietin ilmapiiri vaikuttaa myös paikallisen tason legitimitiettiin. Tämä tuo mukanaan sen, että Luoman kyläläisten legitimitietin tunne kunnan päätöksentekoa kohtaan saa vahvoja vaikutteita yleisestä politiikan ja julkisen vallan legitimitietistä ja ilmapiiristä.(Borg 1998, 17)

#### **7.4 Luoman kyläsuunnittelun sosiaalinen verkosto**

Castellsin teoriassa verkostoilla ei ole yhtä keskiötä. Mikäli tätä lausumaa seurataan orjallisesta, on tuloksena, että sosiaalisissa verkostoissa ei voi olla yhtä resurssi- tai valtakeskiötä. On tarkasteltava, miten Castells määrittelee käsitteen keskiö. Castellsin teoriassa(1996, 190-192, 382) keskiö on toimijoiden liitoskohta, jossa on myös huomattava osa verkoston resursseista tai mahdollisuus käyttää näitä resursseja. Valtakeskittymä on Castellsilla eri asia kuin valtakeskiö. Valtakeskittymiä voi olla yhdessä verkostossa useampia, mikä on tavallista(1996, 382). Keskiö on jonkin instituution uniikki ilmiö, instituutiolla on vain yksi keskiö. Keskiö-ajattelu liittyy läheisesti hierarkkiseen

ajattelutapaan. Tässä näkökulmassa keskiö on hierarkiassa ylimpänä ja harjoittaa valtaa periferiaa kohden. Valtakeskittymät kamppailevat toistensa kanssa vaikutusmahdollisuuksista ja resursseista, mikä johtaa valtakeskittymien epävakauteen. Valtakeskittymiä voi syntyä ja hajota verkoston koko elinkaaren aikana.

Sosiaalisissa verkostoissa vahva instituutio voi luoda vahvan valtakeskittymän, mutta on liian kärkevästi todettu, että instituution keskus toimisi koko verkoston keskiönä. Verkoston muut aktiiviset toimijat voivat kamppailla tämän vahvan valtakeskittymän kanssa vaikutusvallasta ja verkoston resursseista. Kyläverkotot, kuten tapauksen kyläverkosto, eivät ole ristiriidassa Castellsin verkostoteorian kanssa. Tapauksen kyläverkostossa on vahva valtakeskittymä, Luoman kyläyhdistys. Koska verkosto on rakentunut kyläyhdistyksen toiminnan ympärille, on kyseisellä instituutiolla verkostossa hyvin keskeinen asema. Samalla on huomioitava, että kyläyhdistys nimesi erillisen työryhmän kyläsuunnitelmaa varten, tämä työryhmä on toiminut verkoston tärkeimpänä keskittymänä. Kyläläisten mahdollisuus osallistua verkostoon ilman yhdistyksen jäsenyyttä, sekä muutoin avoin toiminta on estänyt sen, että kyläyhdistys tai kyläsuunnittelutyöryhmä olisi toiminut yksinvaltaisena keskiönä. Tässä tapauksessa oli kyse siitä, että kyläyhdistys ja kyläsuunnittelutyöryhmä toimivat vahvoina keskittyminä, mutta kumpikaan ei toiminut keskiönä.

Kyläverkostojen toiminnalle avoimuus on elintärkeää. Castellsin teoria korostaa verkostojen avointa luonnetta ja toimijoiden liikkuvuutta. Avoimuus paitsi lisää legitimizeettiä ja kyläverkoston voimaa, myös tuo uusia resursseja tietotaidon ja sosiaalisten siteiden muodossa. Verkoston avoimuus ja kattavuus lisää verkoston vaikutusvaltaa kaavoituskysymyksissä. Mikäli kyläverkosto on pieni, eikä kata koko kylää tai ei edusta kaikkia kyläläisiä, on viranomaisilla helppo jättää kyseisen verkoston mielipiteet huomioimatta. Mikäli kyläverkosto pystyy todistettavasti sanomaan edustavansa koko kylää ja tuo kylän mielipiteet esiin, on viranomaisilla vaikeampi olla huomioimatta kyläverkoston mielipidettä. Luoman kyläverkoston tapauksessa kyläyhdistys aloitti kyläsuunnitelman teon kyläkyselyllä. Kyselyn tarkoitus oli paitsi saada selville kyläläisten mielipiteet kylän tulevaisuudesta, myös saada legitiimi pohja kyläsuunnitelmalle. Kyläkyselyn ja kyläkokousten ansioista kyläsuunnitelmaa ja siinä

esiintyviä mielipiteitä käytetään kylätoimijoiden mielestä oikeutetusti kylän ja kyläläisten mielipiteenä. Viranomaisille ja luottamushenkilöille on vaikeampaa olla huomioimatta legitiimiä kylän mielipidettä, kuin olla huomioimatta kyläyhdistyksen mielipidettä. Kyläsuunnitelma, joka on tehty avoimesti koko kylän kesken, lisää kyläverkoston vaatimusten legitiimiä pohjaa. Luoman kyläsuunnitelman verkosto oli avoin, sillä jokaisella kyläläisellä oli mahdollisuus osallistua prosessiin haluamallaan tavalla joko työryhmätyöskentelyn, kyläkyselyn tai kyläkokousten kautta.

Mitään suoraa yhteyttä sosiaalisten verkostojen ja legitiimin pohjan välillä on vaikeaa havaita sosiaalisten verkostojen kirjavan luonteen ja legitimitietin monimuotoisuuden takia. Sosiaalinen verkosto voi olla oligarkkisesti johdettu, jossa verkoston toimijoita ei kuunnella ja verkosto toimii pienen toimijajoukon johdolla. Kankainen näkee luottamuksen monimuotoisena verkkona. Kankaisen näkemyksen mukaan yhden instituution heikkoa luottamusta voidaan paikata toisen instituution vahvemmallalla luottamuksella (2007, 103-109). Tämä näkemys luo kuvan, jossa monimuotoisuus ja luottamus ovat yhteydessä toisiinsa, mikä on yhtenevää tämän tutkimuksen näkökannan kanssa. Weberin ja Dahlin legitimitietin käsitteissä on yhtymäkohtia Castellsin sosiaalisten verkostojen teoriaan. Weber ja Dahl näkevät legitimitietin kansalaisten hyväksymisenä ja luottamuksena hallitsevaa järjestelmää kohtaan. Samalla Weber ja Dahl näkevät laajan toimijapohjan laajentavat legitiimiä pohjaa. Castellsin teoria sosiaalisista verkostoista näkee verkostot mahdollisuuksina rakentaa kaikille avoimia organisaatioita, joissa yhteistoimintaa harjoitetaan. Tällä tavoin sosiaalisilla verkostoilla laajennetaan toimijapohjaa, yhä useampi pääsee verkostoihin ja mikäli verkostoilla on pääsy päätöksentekoprosessiin, on yhä useammalla pääsy päätöksentekoprosessiin.

Castellsin teoria torjuu mahdollisuuden siihen, että sosiaalisista verkostoista voisi muodostua oligarkkisesta hallittuja järjestelmiä. Tämä on yksi Castellsin teorian puute. Castells ei huomioi sosiaalisten verkostojen epäonnistumisen mahdollisuutta. Castells olettaa, että sosiaalisten verkostojen avoin luonne estää vahvojen valtakeskittymien syntymisen. Sosiaalinen verkosto voi joutua oligarkkisesti johdetuksi, mikäli verkostossa oleva valta keskittyy liian harvoihin käsiin ja muut verkoston jäsenet eivät joko pysty estämään tätä kehitystä tai eivät reagoi ongelmaan. Tässä tutkimuksessa kyseinen

ongelmakohta on olennainen. Perusolettamuksessa sosiaaliset verkostot parantavat legitimitietin tunnetta ollessaan vaikuttamassa päätöksentekoon. Tämä olettaus nojaa vahvasti Castellsin teoriaan, että sosiaaliset verkostot ovat avoimia, joustavia ja innovatiivisia sekä demokraattisesti toimivia. On kuitenkin huomioitava se mahdollisuus, että sosiaaliset verkostot voivat kehittyä väärään suuntaan. Tällöin sosiaalinen verkosto ei pystyisi parantamaan legitimitietin tunnetta ollessaan mukana vaikuttamassa päätöksentekoon, koska ei ole perusteita vahvalle legitimitetille koskien itse verkostoa. Tämä tarkoittaa sitä, että on katsottava tapauskohtaisesti täyttääkö verkosto Castellsin ideaaliverkoston kriteerit. Castells ei ole teoriassaan lainkaan käsitellyt sosiaalisten verkostojen epäonnistumista, joten teoria ei anna viitteitä siihen, miten epäonnistuneita sosiaalisia verkostoja tulisi tarkastella.

Yksi kysymys nousee tässä vaiheessa esiin, täyttääkö Luoman kyläverkosto Castellsin asettamia kriteereitä, vai onko kyse epäonnistuneesta sosiaalisesta verkostosta tai verkostosta ylipäättänsä? Tapauksen verkostossa täyttyvät Castellsin määrittämät kriteerit sosiaaliselle verkostolle. Samalla on todettava, että tapauksen verkosto jää monelta osin vajavaiseksi verrattaessa Castellsin ideaalityyppiseen verkostoon. Avoimuuden ja joustavuuden kriteerit täyttyvät, mutta samalla kyseiset kriteerit jäävät vajavaisiksi tietyiltä osilta. Verkoston keskeiseksi toimijaksi muotoutunut kyläsuunnittelutyöryhmän asema muistuttaa pitkälti organisaation keskiön asemaa. Castellsin teoriassahan verkostoilla ei voi olla keskiötä, mutta verkostolla voi olla useita keskittymiä. Tällöin asiasta tulee rajanveto-ongelma. On kysyttävä mikä ero valtakeskittymällä ja valtakeskiöllä on tässä tapauksessa? Voidaanko selvästi sanoa, että kyläsuunnittelutyöryhmä on rinnastettavissa valtakeskittymään? Nämä ovat kysymyksiä, joihin ei löydy objektiivista vastausta. Ottaen huomioon verkoston toiminnan on nähtävä, ettei kyläsuunnittelutyöryhmä yksinään vastannut koko prosessista, eikä voinut toimia täysin itsevaltaisesti. Samalla on huomioitava, että kyläsuunnitelman sisältö on kokonaan kyläläisten kyselyvastausten ja kyläkokousten tulos. Tähän tukeutuen määritellään työryhmä tässä tapauksessa valtakeskittymäksi. Tämä tosin osoittaa, kuinka tulkinnanvaraista sosiaalisten verkostojen ja niiden toimijoiden määrittelemine on.

Organisaatiomuoto tai - muodot eivät Luoman kyläsuunnitelman kohdalla ole harkitusti valittu. Tämä on johtanut siihen, että tapaus on enemmänkin kokoelma eri tapoja järjestää toimintaa, kuin yksi yhtenäinen organisaatiomuoto. Sosiaalinen verkosto on nähtävä tässä tapauksessa ilmiönä, joka kattaa muut organisaatiomuodot, sekä yhdistää tilkkutäkkimäisesti eri toimijat. Tällä tarkoitan sitä, että Luoman kyläsuunnitelmassa sosiaalinen verkosto piti eri toimijat yhdessä ja yhdisti eri organisaatiomuodot. Eri organisaatiomuotoja edustavat tapauksessa kyläyhdistys rekisteröitynä yhdistyksenä, kyläsuunnittelutyöryhmä, kyläkokousten workshop-mallinen organisointi ja kyläläisten vapaa toiminta suunnitelmaprosessissa.

Tapauksen kohdalla on kyse hallitsemattomasta organisoinnista. Prosessin päävastuu ja koordinointi on ollut selvästi kyläsuunnittelutyöryhmällä, mutta työryhmä keskittyi enemmän asiasisältöön ja itse prosessin organisoiminen ja koordinoiminen jäi sivualalle. Tämä näkyy lopputuloksessa. Kyläsuunnittelussa on keskitytty sisältöön ja jätetty toiminnan organisointiin liittyvät kysymykset toissijaisiksi. Tämä on johtanut siihen, ettei kyläsuunnitteluprosessin aikana ole kyetty rakentamaan toimivaa verkostoa tai organisaatiota, joka pystyisi jatkamaan kokonpanollaan suunnitelman parissa prosessin loputtua. Kyläsuunnittelutyöryhmä lopetettiin suunnitteluprosessin saavutettua tavoitteensa.

Tapauksessa käy selvästi ilmi, että kyseessä oli projektiluontoinen sosiaalinen verkosto. Verkosto oli toiminnassa niin kauan, kuin kyläsuunnitteluprosessi oli käynnissä. Tässä on sekä hyvät, että huonot puolensa. Hyvänä puolena nähdään, että projektiluontoisuutensa ansiosta verkosto on pystynyt keskittymään täysin kyläsuunnitelmaprosessiin. Verkoston ei ole tarvinnut jakaa huomiotaan ja resurssejaan eri tehtävien kesken, kyläsuunnitelma on ollut verkoston ainoa tehtävä. Huonona puolena on nähtävä se, ettei olla kyetty rakentamaan verkostoa, jonka toimintaa voisi jatkaa. Suunnitteluprosessin aikana on luotu tärkeitä yhteistyösuhteita ja aktivoitu passiivisia kyläläisiä. Kyläsuunnitteluprosessin loputtua näille kohderyhmille ei löydy toimintaa tai vastuuhenkilöitä. Suunnitteluprosessin positiivisia oheisvaikutteita ei ole pystytty säilyttämään, esimerkiksi uusia jäseniä on saatu yhdistykseen, mutta suurin osa suunnitteluprosessiin jollakin tapaa osallistuneista kyläläisistä ovat jatkaneet passiivista toimintaansa kylätoiminnassa.

Kyläyhdistys on painottanut, että kyläsuunnittelusta on saatava jatkuva prosessi ja suunnitelmaa päivitettäisiin säännöllisin väliajoin. Tähän tarkoitukseen sopii huonosti se, että synnytetään projektiluontoisesti verkostoja ja työryhmiä, jotka lopetetaan prosessien loputtua ja aloitetaan taas tyhjästä muutaman vuoden kuluttua. Sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen on vaikeaa, mikäli verkostojen rakentumista ei ole suunniteltu tai hallittu. Voidakseen rakentaa pitkäjänteistä toimintaa, olisi verkostojen rakentumista suunniteltava siten, että asetetaan tavoitteita ja kohderyhmiä verkoston toiminnalle. Verkoston rakentumista on hallittavissa esimerkiksi kohdentamalla toimintaa tietyille toimijoille tai tukemalla verkoston toimintaa haluamallaan toimintatavoilla.

Luoman tapauksessa verkostomainen organisointi ei ollut toiminnan keskiössä. Tapauksen organisaatiomuoto muotoutui päämäärien mukaiseksi. Koska tapauksessa haluttiin saada kyläläiset aktivoitumaan ja osallistumaan, oli avoimuus ja joustavuus selviä kriteereitä. Samalla oli luotava ja ylläpidettävä yhteistyösuhteita kunnan ja muiden toimijoiden suuntaan. Tämä johti avonaiseen organisointiin, joka on luokiteltavissa sosiaalisesti verkostoksi. Tapauksen verkostossa keskeisessä asemassa oli kyläsuunnittelutyöryhmä, joka koordinoi ja suunnitteli kyläsuunnitteluprosessia. Toinen tärkeä toimija verkostossa oli kyläyhdistyksen hallitus. Kyläyhdistyksen hallitus on tapauksessa ollut se toimija, joka on pääasiallisesti ottanut yhteistyökysymykset hoitaakseen. Luoman tapauksessa verkostomaisuus on syntynyt tavoitteiden vaatimuksesta, ei erillisten päätösten kautta. Täten verkostotyyppistä organisoitumista tässä tapauksessa ei voida nähdä suunniteltuna. Suljettu organisoituminen ei olisi mahdollistanut kyläläisten aktiivisen toiminnan. Verkostoa on johdettu kyläsuunnittelutyöryhmän johdolla, mutta heillä ei ollut erillistä strategiaa siitä, miten verkostokokonaisuutta pidettäisiin koossa. Tämä tosin on lisännyt joustavuutta, sillä verkostolle ei asetettu rajoja tai kriteereitä ja tällä tavoin verkosto on muovautunut prosessin kuluessa verkoston toimijoiden toimesta.

## 7.5 Luoman kylätoiminnan identiteetti

Tapauksen kyläverkosto on Castellsin käsitteitä käyttäen alueelliseen identiteettiin perustuva vastustava identiteettiverkosto. Kyläverkostolla on toimintansa perustana rajattu alue, Luoman kylä. Kyläsuunnitelmasta(2009) ja kyläkyselystä selviää, että kyläverkoston päämääriin kuuluu kylän suojaaminen ulkoa päin tulevilta rakennuspaineilta. Tämä näkyy hyvin kyläsuunnitelmassa, esimerkiksi s.26 ôAsumisen tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettiin ôkylän säilyttäminen pientaloalueenaô. Kyläsuunnitelmassa on monta mainintaa säilyttämisestä. Kyläverkosto määritetään tässä Castellsin käsittein vastustavaksi identiteettiverkostoksi, jonka päämääränä on suojata itseään ympäristöltään ja säilyttää status quo, tosin maltillisella kehittämisellä höystettynä. Tämä on tyypillistä kylätoiminnalle, kyläläiset haluavat suojata kylänsä hyviä puolia samalla parantaen kylän huonoja puolia. Luoman tapauksessa säilyttäminen nousee kehittämistä tärkeämmäksi. Kyläkyselyssä tuli esimerkiksi selville, että 88 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Luoman nykyinen asumisväljyys pitää säilyttää, samalla 67 % näki Masalan ja Kaukalahden kasvun olevan uhka Luomalle(ks. taulukko 1). Kyläläiset näkevät kylän asumisväljyyden ja idyllisyyden olevan tärkeämpiä seikkoja, kuin lähipalvelut tai lisärakentamisen. (Luoman kyläyhdistys 2009; Kyläkyselyn vastaukset)

Castellsin identiteeteillä on kolme eri tavoitevaihtoehtoa. Näistä kolmesta vaihtoehdosta Luoman tapauksessa poliittisen autonomisuuden ja kansalaisaktiivisuuden vaihtoehto on sopivin. Luoman tapauksessa keskiöön ei noussut kyläkulttuurin tunnustaminen. Asumiseen liittyvien tekijöiden kohentaminen ja yhteinen kulutus nousevat tiettyssä määrin esiin Luoman tapauksessa, erityisesti asumiseen liittyvien tekijöiden kohdalla. On nähtävissä, että Castellsin tavoitevaihtoehdot kiteyttävät Luoman tapauksen motiivit poliittiseen autonomisuuteen ja kansalaisaktiivisuuteen sekä asumiseen liittyvien tekijöiden kohentamiseen. Kyläverkosto on rakentunut näiden tavoitteiden varaan. Tämä on nähtävissä siten, että Luoman kyläyhdistys on painottunut paikalliseen edunvalvontaan ja nostanut asumiseen liittyvät seikat toimintansa keskiöön.

Verkoston identiteetti on yksi syy verkoston koossa pysymiseen ja toimivuuteen. Ilman jaettua identiteettiä verkoston toimijat eivät näe merkitystä toiminnassa, eivätkä näe syytä

olla aktiivinen toimija verkostossa. Sosiaaliselle verkostolle, johon sekä liittyminen, että eroaminen on helppoa, on tärkeää, että toiminta pystyy houkuttelemaan henkilöitä verkostoon. Luoman tapauksessa alueellinen identiteetti, eli kylän yhteisten merkitysten jakaminen, on syy siihen, että verkosto pystyi toimimaan ja sai uusia jäseniä. Ilman identiteettiä sosiaalinen verkosto on merkityksetön ja tällöin Castellsia mukaillen myös tarpeeton.

Kyläsuunnittelussa kylän identiteetin esiin nostaminen ja vahvistaminen on nähtävä tärkeänä. Tällä vahvistetaan kylätoiminnan pohjaa ja edesautetaan aktiivisten toimijoiden rekrytointia. Kylän oma identiteetti on nähtävä kylätoiminnan missiona, perusajatuksena koko kylätoiminnalle. Kylätoimintaa tutkiessa on huomioitava identiteetin tärkeä asema sekä alullepanevana voimana, että kylätoimintaa selittävänä tekijänä. Vahva kylätoiminta edellyttää kyläläisten sitoutumista kylän etujen ajamiseen. Tämä puolestaan edellyttää vahvaa syytä osallistumiseen. Omaan kylään identifioituminen on yksi vahva syy yksittäisten kyläläisten aktiiviselle toiminnalle. Suomessa sekä asuinalueeseen että kunnanosaan samaistuminen on viime vuosina vahvistunut (Pekola-Sjöblom, Marianne, Helander, Voitto & Sjöblom, Stefan 2006, 93). Tämä osoittaa, että paikallisella identiteetillä on vahva asema, joka ei ole heikentymässä.

## **7.6 Luoman kyläsuunnittelun esille tuomaa pohdintaa**

Ajatus siitä, että sosiaaliset verkostot parantaisivat legitimizeettiä kuntapäätöksenteoksessa, tukeutuu siihen oletukseen, että verkostomainen toiminta mahdollistaa kaikkien halukkaiden vaikuttamisen ja mukanaolon. Tässä on ristiriita Luoman tapauksessa. Luoman tapauksessa kaikki halukkaat ovat voineet vaikuttaa kyläsuunnitelmaan, mutta kyläsuunnitelman suunnittelu, muotoilu ja toteutus ovat olleet hyvin pienen ryhmän tulos. Tämä pieni ryhmä on valinnut ne teemat, joita kyläkyselyssä kysyttiin ja tehnyt rajauksia siitä, miten vastauksia käytetään ja hyödynnetään suunnittelu- ja vaikutustyössä. Toisaalta prosessi on ollut kaikille avoin ja yhdistys itse on harmissaan siitä, että esimerkiksi kyläsuunnittelutyöryhmä ei ollut kokonpanossaan kyläläisiä edustava. Koska kyläsuunnittelu kiinnosti suurta osaa kyläläisiä ja he osallistuivat suunnitelman tekoon, on Luoman kyläsuunnitelma kyläläisten näkökulmasta legitiimi. Täten yksi tapauksen

perusolettamuksista on nähtävä pitävänä. Tämä merkitsee sitä, että perusta päätöksenteon legitimitettiin parantamiselle löytyy. Toisaalta tämän tapauksen kohdalla ei ole kyse aivan tyylipuhtaasta suorituksesta koskien itse kyläsuunnitelman ja kyläsuunnittelutyöryhmän edustavuutta kyläläisten keskuudessa. Kyläsuunnitelman ja kyläsuunnittelutyöryhmän legitimitetin kohdalla kyläläisten keskuudessa ei ole kuulunut soraääniä.

Yhteistoiminnassa Hyyryläinen näkee suurena ongelmana kuntahallinnon byrokraattisuuden. Tämä byrokraattisuus on negatiivista yhteistoiminnalle monella tapaa. Kuntahallinnon toimintatapa ei anna riittävästi aikaa tai muita resursseja innovatiivisuuteen, joka on yhteistoiminnan kannalta välttämättömyys. Muita negatiivisia seikkoja ovat Hyyryläisen mielestä liian tarkka johtamiskontrolli, riittämätön innovatiivisuuden kannustus, riittämätön yhteys henkilökunnan ja johdon välillä ideoiden välittymistä varten, riittämättömät kontaktit ulkopuolisiin toimijoihin ja alhainen riskinotto-kyky- ja tahto. Tämä on Hyyryläisen mielestä johtanut siihen, että kuntahallinnosta on tullut rutiinin pyörittelyä. Uusille toimintatavoille ja ideoille ei löydy kuntahallinnosta tahtoa tai resursseja. Innovatiivisuuden puute ja jämähtäminen hallintorutiineihin johtaa yhteistoiminnan vajavaisuuteen kunnan ja eri toimijoiden välillä. Monessa tapauksessa innovatiivisia yhteistoimintaideoita ei voida harkita resurssipulan takia tai sen vuoksi, että kuntahallinnon johdolta puuttuu tahto uusien toimintatapojen kehittämiseen. Tämä johtaa kuntalaisten turhautumiseen, mikäli kuntalaiset yrittävät kehittää uusia yhteistoimintatapoja kunnan kanssa, mutta kunta torjuu nämä uudet mahdolliset toimintatavat tahtotila- tai resurssipuutteen takia. (Hyyryläinen 1992, 54-70)

Haastateltavat näkivät kuntien byrokraattisen hallintorakenteen hidasteena ja joissakin tapauksissa esteenä yhteistyön dynaamisuudelle. Tämä on yhtenäistä Hyyryläisen näkemysten kanssa. Byrokraattisuus nähtiin hidasteena siksi, että virkamiehet näkevät kylätoimijoiden aloitteet uutena asiana, joita on hankala käsitellä. Kylätoimijoiden mielestä kyse on uuden pelosta, ja halusta pitää kiinni omasta päätäntävällästä. Samalla byrokraattisuus nähtiin innovatiivisuutta ja dynaamisuutta estävänä asiana. Virkamiehet nähtiin hyvinä yhteistyökumppaneina siksi, että heihin pystyy vaikuttamaan asiaperustein. Kylätoimijat näkevät, että riittävällä motivoinnilla ja tiedolla he pystyvät vaikuttamaan virkamiehiin, mutta sama ei päde kunnallispoliitikkoihin. Yleisesti nähtiin vaikeana sanoa,

kumpi on parempi yhteistyökumppani kunnassa, virkamiehet tai luottamushenkilöt. Tämä antaa kuvan siitä, että tässä tapauksessa toimijat eivät nähneet suurta eroa Kirkkonummen virkamiesten ja luottamushenkilöiden yhteistyöinnokkuudessa. Tämä näkyy myös siinä, että kylätoimijat ovat tapauksessa ulottaneet verkostoaan virkamiehiin ja luottamushenkilöihin.

Kuntaliiton selvitys, Paras demokratia - kohti kansanvaltaista uudistusta ja elävää lähidemokratiaa(Manninen(toim.) 2007), käsittelee suomalaisen kunnan tulevaisuudennäkymiä ja ehdottaa erilaisia muutostoimenpiteitä. Selvitys osoittaa, kuinka puutteelliset kuntalait ovat lähidemokratian kannalta. Samalla selvitys nostaa esille monta kuntaa, joissa on vapaaehtoisesti kehitetty uusia toiminta- ja vaikutustapoja. Tämä vapaaehtoisuus on luonut eriarvoisuuden eri kuntien välillä. Ilman laissa säädettyä toimintatapaa, jatkavat kunnat ongelmien kohtaamisen eri tavoin. Jotkut kunnat eivät tee mitään ongelmakohtien kanssa, toisten kuntien panostaessa paljon löytääkseen vastauksia ongelmiin. Selvitys toteaa tämän olevan ongelma. Tähän ongelmaan luonnollisin ratkaisu on kuntalainsäädännön uusiminen siten, että lainsäädäntöön lisätään toimenpiteitä, jotka parantavat ja yhtenäistävät lähidemokratiaa Suomen kunnissa. (Manninen(toim.) 2007, 10-22)

Selvityksessä esitetään malli, jossa kuntalaiset jaetaan viiteen eri kategoriaan. Selvityksen viisi osallistumiskategoriaa ovat pieni aktiivisten joukko, oman tontin pihalta maailmaa katsovat, yhden-asian liikkeet, aktivistiverkostot ja passiiviset tai syrjäytyneet. Selvitys asettaa tärkeäksi tavoitteeksi, että nämä eri osallistumistyyppit on otettava huomioon siten, että eri osallistujatyypeillä on yhtäläiset mahdollisuudet vaikuttaa kuntansa päätöksentekoon. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kuntien olisi kehitettävä ja ylläpidettävä erilaisia vaikuttamiskanavia, jotka ottaisivat huomioon eri osallistujatyypit. Selvityksessä otetaan huomioon se, että uudet vaikuttamiskanavat muuttavat myös päätöksentekojärjestelmää, joka on mukautettava huomioimaan erilaisia kuntalaistyypppejä. Vaikuttamiskanavien ja päätöksentekojärjestelmän muuttaminen johtaisi väistämättä uusiin ja erilaisiin vaikuttamisverkostoihin. Tämä johtuu siitä, että mikäli eri osallistujatyyppejä huomioitaisiin ja näille rakennettaisiin omia vaikuttamiskanavia, pystyisivät kyseisentyypiset toimijat organisoitumaan uudella tavalla hyödyntääkseen omia

vaikuttamiskanaviaan. Kyseisenkaltaiset järjestelmän muutokset olisivat tärkeitä siksi, että muutokset ottaisivat huomioon osallistumisen yksilöllistymisen. Nykyään kansalaiset hakevat muita osallistumismuotoja, kuin perinteiset puolueet ja yhdistykset ja tämä on synnyttänyt uusia yhteisöjä, joita vanhat hallintatavat kunnissa eivät huomioi.(Manninen(toim.) 2007, 10-12)

Selvitys nostaa uuden kuntademokratian keskiöön yhteistoiminnan. Selvityksen yhteistoiminta on hyvin samankaltainen, kuin Hyyryläisen käyttämä yhteistoiminnan käsite. Selvityksen tulokset osoittavat, että kuntien johtamisesta on tullut yhä läpinäkymättömämpää ja suurta osaa kunnallisista päätöksentekijöistä ei valita vaalein.(Manninen(toim.) 2007, 11-12). Yhteistoiminnalla parannetaan kunnan päätöksenteon demokraattisuutta. Yhteistoiminta selkeyttäisi palvelujen järjestämistapoja ja päätöksentekoprosessia. Samalla yhteistoiminnalla sidottaisiin kansalaistoimijat tukevammin osaksi kunnallista päätöksentekoa. Selvityksessä todetaan järjestöjen toiminnan tukemisen tuovan kunnalle taloudellisia säästöjä(Manninen(toim.) 2007, 17). Syy tähän on se, että järjestöjen toiminnalla ennaltaehkäistään ongelmia ja ongelmista koituvia lisämenoja vältetään. Järjestöt vahvistavat myös kuntalaisten omaehtoista toimintaa ja vahvistavat kuntalaisten vastuuta omasta ja kanssaihminen hyvinvoinnista.

Kuntaliiton selvitys ja kuntien demokratiatilinpäätös korostavat molemmat kunnallisen tiedotuksen tärkeyttä ja asemaa koskien kuntalaisten osallistumista. Ongelmaksi koetaan kuntien demokratiatilinpäätöksessä tiedotuksen riittämättömyys, huono näkyvyys ja myöhäinen ajoitus. Tiedotuksen riittämättömyydellä tarkoitetaan sitä, että kunnat tiedottavat liian vähän ajankohtaisista päätöksistä ja valmisteluista. Tiedotus koostuu yleensä lyhyestä tiedotteesta, jossa kerrataan päätösprosessin tulos. Tämä tekee kuntien toiminnasta läpinäkymätöntä, kun tiedotus ei ole riittävän kattavaa. Toisena ongelmana ovat kuntien tiedotuskanavat. Useimmilla kunnilla on nykyään ajantasaiset Internet-sivustot, mutta tiedotus koostuu vielä pitkälti tiedotustaulu-tyyppisestä tiedotuksesta. Harvassa on ne kunnat, jotka laittavat esimerkiksi kaavoitusluonnokset sivustoilleen. Kuntien Internet-sivustoissa on myös paljon laadullista vaihtelua. Tiedotuksen kannalta sivustojen olisi oltava ajankohtaiset, selkeät ja helposti löydettävät. Perinteisempää lehtitiedotusta ei tilinpäätöksessä ole unohdettu hyvänä tiedotustapana. Kuntien

tiedottamisen ajoitus on myös ongelmallinen. Kunnat tiedottavat selvityksistään, suunnitelmistaan, ehdotuksista, valitusajoista ja kokouksistaan usein kuntalaisen kannalta liian myöhään. Tämä tarkoittaa sitä, että kuntalaisille ei suoda riittävästi aikaa paneutua asiaan ja toimiakseen. Selvitys ja tilinpäätös toteavat, että tiedotuksen painopistettä on suunnattava siten, että suunnitteilla ja valmistelussa olevista kysymyksistä tiedotettaisiin kattavammin ja riittävän ajoissa, jotta kuntalaiset pystyisivät halutessaan toimimaan ennen päätösten tekemistä. Kuntalaiset eivät pysty toimimaan ilman riittävää tietoa kuntansa ajankohtaisista asioista. Täten kuntalaisten osallisuuden kannalta tiedotuksen kattavuus, saatavuus ja ajankohtaisuus ovat avainkysymyksiä. (Manninen(toim.) 2007, 14-15;Kurikka & Pikkala 2006,10-11)

Luoman tapauksessa on merkittävää, että koko suunnitelmaprosessi lähti käyntiin Kirkkonummen kunnan kaavoitussuunnitelmista. Kunta tiedottaa Internet-sivujensa kautta tulevista kaavoitussuunnitelmista ja käynnissä olevien kaavoitushankkeiden tilasta. Tässä tapauksessa kylätoimijat ovat saaneet ajoissa tiedon kunnan suunnitelmista, joka on johtanut kylätoimijoiden kyläsuunnitteluun. Tässä tapauksessa on todettava, että Kirkkonummen kunnan tiedottaminen on ollut laadultaan, ajankohtaisuudeltaan ja kattavuudeltaan oikeanlaista. Tämä osoittaa miten kunnan puolelta toimiva tiedotus auttaa kansalaistoimintaa päättämään toimintatavoistaan ja tavoitteistaan. Ilman riittävää tiedotusta olisi Luoman kylätoimijoilla ollut hankalampaa pysyä ajan tasalla kylää koskevista suunnitelmista. Riittävän tiedotuksen avulla kylätoimijat ovat voineet suunnitella omaa toimintaansa kaavoitusprosessissa.

## 8 LUOMAN TAPAUKSESTA OPITTUA

### 8.1 Kyläsuunnittelun vaikutus legitimizeettiin

Tutkimuksessa on nähtävissä tiettyjä suuria linjoja, jotka antavat viitteitä siitä, miten sosiaaliset verkostot liittyvät paikallisen kaavoituksen legitimizeettiin. Tutkimusta ohjasi kolme kysymystä:

1. Miten organisointi sosiaalisiin verkostoihin on Luoman tapauksessa vaikuttanut legitimizeettiin?
2. Onko sosiaalisilla verkostoilla ja paikallisen kaavoituksen legitimizeetillä yhteyttä ja minkälainen tämä yhteys on?
3. Onko sosiaalinen verkosto sopiva organisaatiomuoto yhdistämään kuntalaisia ja kunnan virkamiehiä sekä luottamushenkilöitä?

Pystyäkseen vastaamaan kolmeen yllä olevaan tutkimuskysymykseen on tutkimus edellisissä luvuissa keskittynyt kolmeen eri kysymykseen:

1. Mitä ovat sosiaaliset verkostot ja legitimizeetti?
2. Miten paikallinen kaavoitus toimii tällä hetkellä?
3. Miten esimerkkitapauksesta ilmenevä toimintamuoto voi parantaa paikallisen kaavoituksen legitimizeettiä?

Tähän mennessä tutkimus on pystynyt vastaamaan kolmen jälkeisempään kysymykseen edellisissä luvuissa, vuorossa on kolmen tutkimuskysymyksen tarkastelu. Legitimizeetin ja sosiaalisten verkostojen välinen yhteys on hankala kysymys tutkittavaksi, varsinkin suppeahkon tutkimuksen merkeissä, mutta tiettyjä suuntaviivoja on nähtävissä.

Tilanteessa, jossa legitimizeetin heikkeneminen vaikuttaa kuntien toimintaan, on ongelmaan yritettävä löytää ratkaisu. Tutkielman tarkoitus ei missään vaiheessa ollut yrittää löytää kyseiseen ongelmaan yhtä pätevää ratkaisua, pikemmin tarkastella sosiaalisten verkostojen ja legitimizeetin yhteyttä laajemmalla tasolla. Tutkimuksen edetessä ratkaisu-keskeinen näkemys nousi teoreettisen tason vierelle keskiöön. Tällä toivon saavuttaneeni sen, että nähdään onko legitimizeetillä ja sosiaalisilla verkostoilla yhteyttä. Samalla on nähtävissä miten tämä yhteys on siirrettävissä ratkaisuksi

legitimiteetin heikkenemisen ongelmaan. Tämänlaajuinen tutkielma ei anna riittävää tilaa viimeksi mainitun asian perusteelliseen selvittämiseen. Tämä vaatisi pitkäjänteistä tutkimusta ja kokeiluja, joiden perusteella voitaisiin tehdä syvemmälle meneviä johtopäätöksiä. Tämä onkin mielestäni aihealueessa varsin tärkeä tutkimussuunta, jota pitäisi hyödyntää. Pitkäjänteisemmällä tutkimuksella voitaisiin selvittää mahdollisia parannuskeinoja legitimiteetin heikkenemiseen ja keskittyä enemmän ratkaisu-keskeiseen näkemykseen. Tällöin myös sosiaalisten verkostojen vaikutusta legitimiteettiin tulisi tutkia syvemmin.

On kysyttävä, onko verkostotyyppinen organisointitapa ainoa mahdollisuus kyläsuunnitelman, ja laajemmin kylätoiminnan, tekoon. Verkostokeskeinen organisaatiomuoto ei ole ainoa tapa organisoida kyläsuunnittelua. Tutkimuksessani on käynyt ilmi, että verkostoilla paljon positiivisia puolia, jotka tekevät niistä sopivan organisointimuodon kylätoiminnalle. Jotta kylätoimintaa olisi edustavuuden kannalta perusteltavissa, on kylätoiminnalla oltava mahdollisimman laaja tuki kyläläisten kesken. Tällöin kylätoimija voi perustella vaatimuksiaan, ehdotuksiaan ja toimiaan kyläläisten edulla ja heidän mielipiteillä. Mikäli kylätoimija ei pysty tukeutumaan kyläläisiin, ei toimijalla ole kovinkaan paljon toivoa saada muutoksia aikaan. Pystyäkseen tarjoamaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuden kaikille kyläläisille on kylätoimijan organisaatiomuodon oltava luonteeltaan avoin. Verkostotyyppinen organisaatiomuoto on Castellsin ja monen muun verkostotutkijan määrittelemänä perusluonteeltaan avoin. Staffans esittää verkostoille välittävää roolia, Staffansin tutkimuksessa verkostot ovat pystyneet tuomaan esille uusia toimijoita laajemmalti (Staffans 2004, 284-298) Verkostot soveltuvat moneen eri tarkoitukseen, pitkäjänteiseen toimintaan, kuten myös lyhyempiaikaiseen toimintaan. Erityisesti projektimuotoisessa toiminnassa verkostot ovat avainasemassa (Castells 1997, 5-12). Tällöin kyläsuunnitelmissa ja kyseisenkaltaisissa toiminnoissa verkosto-organisointi on hyvä tapa taata osallistumisen mahdollisuus kyläläisille.

Kirkkonummen kunta ja sen viranomaiset, sekä luottamushenkilöt ovat osaltaan näyttäneet innostusta kyläsuunnitelmaa kohtaan, joka ylittää laissa määrätty toimet. Kirkkonummen

kunnan kohdalla kyse on vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta kyläsuunnitelman kohdalla. Laki korostaa kuntalaisten oikeutta vaikuttamiseen, mutta ei sisällä montaa konkreettista toimea tähän tarkoitukseen. Kirkkonummen kunta noudattaa lain henkeä, mutta konkreettisissa toimissa kunta osoittaa olevansa valmis tekemään enemmän kuin laki vaatii. Tämä on konkretisoitunut hyvässä yhteistyössä kunnan ja kylätoimijoiden välillä. Yhteistyö ei tosin ole vielä kantanut kovinkaan paljon hedelmää, mutta kunnan asenne kannustaa kylätoimijoita yhteistyöhön. Samalla kylätoimijat ovat huomioineet taloustilanteen vaikuttaneen paljon kunnan toimintaan. Kunnan taloustilanteen kiristyessä, pidättäytyy kunta laissa määrätyissä pakollisissa palveluissa ja investoinneissa. Kunnalla ei ole varaa tai halua priorisoida kylätoimijoiden toiveita ja mielipiteitä kovinkaan korkealle. Virén näkee tämän lisäksi vielä suuremman ongelman: jokaisessa kunnassa on hänen mukaansa suuri määrä erilaisia lobbausorganisaatioita ja eturyhmittymiä, jotka ajavat pelkästään omaa etuaan kunnallishallinnossa. Tämä hankaloittaa kunnan nuoralla kävelyä kireämmässä taloustilanteessa (Virén 2006, 46-53).

Koska kaavoitusta ei ole vielä aloitettu, on tässä tutkimuksessa jätettävä kyläverkoston vaikuttavuus sivummalle. Tämä jättää aukon legitimitietin parantumisen mahdollisuuden tutkimukseen tapauksessa. Kärjistettynä tapauksessa on kaksi eri vaihtoehtoa: kaavoituksessa otetaan huomioon kyläsuunnitelmassa nousseita mielipiteitä ja kyläläiset tuntevat pystyvänsä vaikuttamaan. Tällöin vahvistuu kunnallisen päätöksenteon legitimitetti kyläläisten keskuudessa. Toinen vaihtoehto on se, että kaavoituksessa ei huomioida kyläsuunnitelmassa nousseita mielipiteitä. Tällöin kyläläiset tuntevat itsensä ulkopuolisiksi päätöksenteossa ja päätöksenteon legitimitetti ei parane, legitimitetti voi pahimmassa tapauksessa heiketä.

Koska tutkimuksen kohteena on tapaus, jonka vaikutuksia ei vielä tiedetä, on perustettava olettamuksia niiden tietojen perusteella jotka ovat saatavilla. Kylätoimijoiden mielestä kunta on asennoitunut positiivisesti kyläsuunnittelua kohtaan ja kunnassa vallitsee positiivinen ilmapiiri kylätoimintaa kohtaan. Pieniä yhteistyöprojekteja on saatu tehtyä, mutta suurimmissa kysymyksissä ei merkittäviä tuloksia ole saavutettu. Vallitsevaa ilmapiiriä silmällä pitäen, on epätodennäköistä, että kunta jättää kyläsuunnitelmassa ilmenneet mielipiteet kokonaan huomioitta. Samalla on epätodennäköistä, että

kaavoituksessa otettaisiin kaikki kyläsuunnitelman mielipiteet huomioon. On todettava, että aiemmin esitetyt kärjistetyt vaihtoehdot ovat molemmat epätodennäköisiä. Tapauksessa legitimizeettiä parantaa jo se, että kyläsuunnitelmaa ja kyläläisten mielipiteitä ylipäättänsä kuunnellaan kaavoituksessa. Tämän myötä on todennäköisempää, että tapauksessa kyläläisten legitimizeetti kuntakaavoituksen päätöksentekoa kohtaan vahvistuu, kuin että se heikentyisi. Mikäli kunta ottaa jollakin tapaa huomioon kyläsuunnittelun tuloksia, on sillä positiivisia seuraamuksia kyläläisten legitimizeetintunteessa kunnallista päätöksentekoa kohtaan.

Luoman tapauksessa kyläverkoston projektimaisuus on määrittänyt verkoston jälkeistä aikaa. Verkosto oli toiminnassa niin kauan, kuin kyläsuunnitelmaa tehtiin. Kaavoitukseen vaikuttaminen kyläsuunnitelman avulla on siirretty kyläyhdistyksen, etenekin tämän hallituksen, tehtäväksi. Tämä on legitimizeettiin kannalta ongelmallista. Kaikille kyläläisille on annettu mahdollisuus vaikuttaa verkostossa kyläsuunnittelun aikana, mutta kun kyläsuunnitelma on saatu valmiiksi ja itse vaikuttamistyö kyläsuunnitelman ympärillä alkaa, ei kaikilla kyläläisillä ole enää osallistumismahdollisuutta. Kyläyhdistys motivoi tätä sillä, että se asiasisältö millä yritetään vaikuttaa, on kyläläisten toimesta tehty. Yhdistys on ottanut itselleen suunnitelman markkinoinnin roolin.

Luoman tapausta tarkemmin tutkittaessa on käynyt ilmi, ettei kyseessä ole ihannetapaus legitimizeetin parantamisen kohdalla. Tämä on seurausta siitä, että kyläsuunnitelmaprosessissa verkostomainen organisoituminen on ollut puutteellista. Ensinnäkin verkostossa kyläyhdistyksen sekä kyläsuunnittelutyöryhmän rooli on ollut hyvin vahva, kyläläisillä ei ole ollut realistista mahdollisuutta vaikuttaa itse suunnitteluprosessiin tai sen lähtökohtiin. Toiseksi verkostomainen organisoituminen lopetettiin kyläsuunnitelmadokumentin valmistuttua. Itse vaikuttamistyöhön kyläläiset eivät pysty vaikuttamaan verkostomaisesti. Nämä kaksi puutetta johtavat kyläsuunnitelman legitimizeetin puutteellisuuteen. Toisaalta kyläläisten puolelta ei ole kuulunut merkittävää kritiikkiä kyläsuunnitelmaa kohtaan. Tässä tapauksessa kyläkysely sekä kyläkokoukset ovat kyläläisten mielestä olleet riittäviä menetelmiä heidän mielipiteidensä huomioonottamiseen.

Tapauksessa kattavuuden kriteeri täyttyy, sillä kyläsuunnitteluprosessiin ja kyläverkostoon osallistumisen mahdollisuus annettiin jokaiselle Luoman kylän tulevaisuudesta kiinnostuneelle. Kyläsuunnitteluun saatiin aktivoitumaan jonkin verran kyläläisiä, mutta suuri osa kyläläisistä ei osallistunut kyläsuunnitteluun ja jäi näin myös kyläverkoston ulkopuolelle. Tämä osoittaa, miten osallistumisen mahdollistaminen ei automaattisesti realisoitu kyläläisten aktiivisuutena. On kysyttävä, miten osallistumista olisi voitu edistää ja saada enemmän kyläläisiä aktivoitumaan kyläverkostoon ja kyläsuunnitteluun. Toisaalta on hyvinkin vaikeaa, ellei mahdotonta, saada kaikkia kyläläisiä kylätoimintaan. Kyläläisillä voi olla niukasti aikaa osallistumiseen, ei ole tietoa osallistumisen mahdollisuudesta tai osallistuminen kylätoimintaan ei yksinkertaisesti kiinnosta. Tämän vuoksi jo se, että kyläsuunnitteluun saatiin vajaa puolet kyläläisistä mukaan, on hyväksyttävä saavutus.

Vastaukseksi kysymykseen, *miten organisointi sosiaalisiin verkostoihin on tässä tapauksessa vaikuttanut legitimizeettiin*, on sanottava, ettei vastausta ole. Tässä tapauksessa prosessi ei ole vielä loppunut, eikä tuloksia ole vielä nähtävissä. Kyläverkosto on tapauksessa luonut oivan mahdollisuuden osallistaa kyläläisiä kyläsuunnitelman tekoon. Tällä tavoin mahdollisuudet kunnan kaavoituksen päätöksenteon legitimizeetin parantamiseen ovat olemassa. Kyse on siitä, miltä osayleiskaava tulee Luoman osalta näyttämään. Kyläyhdistys on prosessin aikana vahvistanut asemaansa Luomassa pääasiallisena kylätoimijana. Kyläläisten laaja kuuleminen on luonut kyläyhdistykselle vahvan legitimiin pohjan kyläläisten keskuudessa.

Toiseen tutkimuskysymykseen, *onko sosiaalisilla verkostoilla ja paikallisen kaavoituksen legitimizeetillä yhteyttä ja minkälainen tämä yhteys on?*, on jo epäsuorasti vastattu tutkimuksen aiemmissa luvuissa. Sosiaalisten verkostojen avulla voidaan parantaa legitimizeettiä eri instituutioiden kohdalla. Tämä on mahdollista siksi, että sosiaalisten verkostojen avulla osallistumis- ja vaikuttamispohja laajenee ja yhä useammat saavat mahdollisuuden osallistua omien resurssiensa ja kiinnostuksen mukaan. Tämä on Dahlin ja Weberin legitimizeetti-käsitteissä olennaista.

Legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteyden muoto on monisyysemmpi kysymys. Koska legitimizeetti ja sosiaaliset verkostot ovat moninaisia käsitteitä, on myös näiden kahden välinen yhteys moninainen. Sosiaaliset verkostot eivät automaattisesti vahvista legitimizeettiä, ja legitimizeettiä voi vahvistaa ilman sosiaalisia verkostoja. Näiden kahden käsitteen välinen yhteys ei ole vakio. Kyseessä on yhteys, joka voi ottaa monta muotoa ja merkitystä, riippuen tapauksesta ja olosuhteista. Tämän tutkimuskysymyksen kohdalla on todettava, että tutkittavaa riittää. Kysymys sosiaalisten verkostojen ja legitimiteetin välisestä yhteydestä on kiinnostava. Samalla tämä kysymys voi antaa viitteitä siitä, miten legitimizeettiä voi ylläpitää ja vahvistaa. Aikana jolloin äänestysaktiivisuus laskee ja tyytymättömyys valtion- sekä kunnanhallintoon nousee, on tarve legitimiteetin vahvistamiseen vahva.

Luoman tapauksessa legitimiteetin ja sosiaalisten verkostojen yhteys on selvä. Kyläläiset ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä siihen, etteivät he pysty vaikuttamaan oman kylänsä kehittämiseen. Sosiaalisen verkoston kautta he saivat tilaisuuden osallistua kuntakaavoituksen vaikuttamiseen. Tämä on aktivoinut kyläläisiä ja antaneet heille tunteen, että heidän mielipiteillä on painoarvoa. Mikäli kunta ottaa kyläsuunnitelmassa esille tulleita asioita huomioon, on kylälaisten vaikuttamistyöllä ollut vaikutusta. Tämä luo tilanteen, jossa kyläläiset voivat nähdä vaikuttaneensa omaan ympäristöönsä. Tämä sitouttaa kyläläisiä tiukemmin kyläänsä ja kuntaan ja vahvistaa kunnallisen päätöksenteon legitimizeettiä kylälaisten keskuudessa.

Kolmas ja viimeinen tutkimuskysymys on *Onko sosiaalinen verkosto sopiva organisaatiomuoto yhdistämään kuntalaisia ja kunnan virkamiehiä sekä luottamushenkilöitä?* Tärkeä kysymys on se, parantuisiko legitimiteetin tunne kunnallista kaavoitusta kohtaan riippumatta siitä, miten kylätoimintaa organisoidaan? Kyse on siitä, onko legitimiteetin tunteen takia välttämätöntä, että toimintaa harjoitettaisiin avoimissa ja väljissä sosiaalisissa verkostoissa. Palataan Weberin ja Dahlin legitimiteetin käsitteisiin, jotka korostavat osallisuutta ja osallisuuden tunnetta. Mitä useampi saa tilaisuuden osallistua päätöksentekoon vaikuttavaan toimintaan, sitä varmemmin legitimiteetin tunne paranee.

Sosiaaliset verkostot on tässä otettu tarkasteluun ilmiön kattavuuden takia. Sosiaaliset verkostot luovat teoreettisen mahdollisuuden antaa jokaiselle asiasta kiinnostuneelle vaikutuskanava. Sosiaaliset verkostot mahdollistavat paitsi suuren määrän toimijoita, myös toiminnan monipuolisuuden verkoston sisällä. Tällöin jokainen verkoston jäsen ei ole sidottu yhteen toimintatapaan. Verkoston jäsenet voivat itse määrittää, millä tavoin osallistuvat verkoston toimintaan ja koska. Nykypäivän hektisessä tahdissa tämä mahdollistaa työtätekevien ja perheellisten toiminnan verkostoissa, silloin kun heillä on aikaa ja energiaa siihen. Sosiaaliset verkostot luovat Castellsin teoriassa mahdollisuuden joustavaan ja innovatiiviseen toimintaan. Tämän takia sosiaaliset verkostot ovat teoreettisesti varteenotettava vaihtoehto vaikuttamisen organisoitumisessa. Käytännössä sosiaaliset verkostot eivät pysty realisoimaan täysin Castellsin luomaa kuvaa innovatiivisuudesta ja avoimuudesta. Verkostot ovat joustavampia ja avoimempia kuin esimerkiksi rekisteröidyt yhdistykset, joiden jäsenyydet tuovat mukanaan erilaisia velvollisuuksia. Yhdistyksen jäsenyys on myös tarkoitettu pidempiaikaiseksi, verkostossa toimiminen voi olla tilapäistä, mikä luo toimintaan joustavuutta. Samalla yhdistysten hallinto on sidottu yhdistyksen hallitukseen, jossa päätöksenteko voi olla käytännön syistä hidasta ja kankeaa.

Sosiaaliset verkostot voivat houkuttaa sellaisia henkilöitä, joilla ei ole aikaa tai kiinnostusta esimerkiksi yhdistystoimintaan tai luottamustoimiin. Sosiaaliset verkostot antavat mahdollisuuden vaikuttaa päätöksentekoon muilla tavoin. Rekisteröityneiden yhdistysten asema ainoana organisoitumismuotona on heikentymässä uusien joustavampien vaihtoehtojen yleistyessä. Sosiaalisten verkostojen kattavuus on pääasiallinen syy, minkä takia verkostot ovat hyvin varteenotettava organisoitumismuoto vaikuttamiseen. Legitimiteetin näkökulmasta sosiaalisten verkostojen arvo on vielä suurempi. Verrattuna muihin organisoitumismuotoihin, on sosiaalisilla verkostoilla paremmat mahdollisuudet houkutella toimintaansa niin paljon asiasta kiinnostuneita, kuin mahdollista. Osallistumisen mahdollisuuden antaminen siitä kiinnostuneille on nähtävä kriteerinä sille, että toiminnalla olisi legitimizeettia parantava vaikutus, mikäli lähdetään Weberin ja Dahlin legitimiteetin käsitteistä. Koska kyseessä on tapaustutkimus, ei tulosten yleispätevyys ole selviö. Gerringin(2007, 76-80) mukaan tapaustutkimus antaa kuitenkin aina kuvan ilmiön yleisestä tilasta ja kuvatun tapauksen ilmiön rakenteesta.

Sosiaaliset verkostot eivät ole ainoa keino parantaa legitimizeettia. Esimerkiksi Borgin mukaan legitimizeetin parantamiseen tarvitaan laaja-alaista muutosta ilmapiirissä (Borg 1998, 136-138). Sosiaalisilla verkostoilla on vahvuutensa koskien legitimizeetin parantamista. Ottaen huomioon ne mahdollisuudet, joita sosiaaliset verkostot luovat osallistumisen ja vaikuttamisen kannalta, ovat sosiaaliset verkostot yksi sopiva keino vaikuttamisen organisointiin. Tehokkuuden tai nopeuden kannalta sosiaaliset verkostot eivät ole optimaalisin organisointimuoto suuren toimijamäärän ja epämääräisen rakenteen vuoksi. Sosiaaliset verkostot ovat tämän tutkimuksen aikana näyttäytyneet toimivana vaihtoehtona, kun organisoidaan paikallista vaikuttamista ja halutaan ylläpitää laajaa yhteistoimintaa eri toimijoiden kesken. Samalla Borgin mukaan ilmapiirin muutos on lähdettävä paikalliselta tasolta, jossa sosiaalisilla verkostoilla ja kylätoiminnalla voisi olla merkittävä asema tässä muutoksessa (Borg 1998, 136-138).

Kunnallisen päätöksenteon legitimizeetti on pitkälle riippuvainen kunnan tavasta kohdella kuntalaisiaan. Mikäli kunta aktiivisesti kuuntelee kuntalaistensa mielipiteitä ja luo vaikuttamismahdollisuuksia, on kunnallisen päätöksenteon legitimizeetti kuntalaisten kesken vahvalla pohjalla. Mikäli kunta ei ollenkaan huomioi kuntalaisia päätöksenteossa, on päätöksenteon legitimizeetti kuntalaisten kesken heikko. Tämä merkitsee myös sitä, että kunnan olisi pystyttävä antamaan eri kuntalaisryhmille yhtäläiset mahdollisuudet vaikuttaa. Tämä koskee niin harraste-, ammatti-, edunvalvonta-, kuin myös kyläryhmiä. Tämä on haasteellinen tehtävä kunnille, näistä eri mielipiteistä olisi pystyttävä kokoamaan toimivia päätöksiä. Tärkeintä on vaikuttamismahdollisuuksien suominen kaikille niin, että kuntalaiset tuntevat pystyvänsä vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä.

Tutkimuskysymysten käsittelyn jälkeen on todettava, että tutkimuksen hypoteesi sosiaalisten verkostojen legitimizeettia vahvistavana ilmiönä on paikkaansa pitävä. Tämä ei ole ongelmaton syy-seuraus-suhde, mutta pääpiirteittäin on sosiaalisilla verkostoilla legitimizeettia vahvistava vaikutus. Tämä juontaa juurensa jo todettuihin seikkoihin: laaja osallistumisen mahdollisuus, joustavuus ja osallistavuus.

## 8.2 Kylän ääni kuuluviin

Kuntaliiton selvitys ja kuntademokratian tilinpäätös nostavat molemmat esille alueelliset lautakunnat ja toimielimet. Nämä toimivat siten, että kyseisiltä alueilta valitaan toimielimet, jotka toimivat tietyn alueen ja kunnan välisenä tiedonvälittäjänä. Nykyään kunnat voivat vapaaehtoisesti perustaa alueellisia lautakuntia tai toimielimiä. Näillä lautakunnilla ja toimielimillä ei ole suoranaista päätösvaltaa. Koska alueelliset lautakunnat ja toimielimet ovat vapaaehtoisia, ovat niiden muoto, päämäärä, toimintamuoto ja resurssit toisistaan hyvin poikkeavia. Kunnat määrittävät itse, minkälaisia alueellisia toimielimiä perustetaan. Täten Suomessa on hyvin erilaisia alueellisia toimielimiä. Tavallisimpia alueellisia toimielimiä ovat alueelliset lautakunnat. Joissakin kunnissa on järjestetty seutukäräjiä, jotka toimivat tiettyjen alueiden keskustelufoorumeina (kunnat.net). Pääperiaatteena alueellisissa toimielimissä on näiden keskusteleva ja välittävä luonne. Alueellisilla toimielimillä on harvoin päätäntävaltaa, mutta näillä on usein tietty rooli esimerkiksi budjettikeskusteluissa. Alueelliset toimielimet välittävät tietoa kuntalaisten ja paikallisten kansalaisjärjestöjen sekä kunnan välillä. Alueelliset toimielimet toimisivat paikallisina sosiaalisina verkostoina, jotka yhdistävät eri toimijoita ja välittävät tietoa kunnan ja paikallisten välillä. Tässä tapauksessa alueellinen toimielin olisi esimerkki legitimoivasta sosiaalisesta verkostosta, jota dominoiva osapuoli rakentaa vahvistaakseen omaa legitimizeettii alistuvan osapuolen keskuudessa.

Alueellisten toimielinten merkitys kylätoimijoille olisi suuri. Kylätoiminnalle alueelliset toimielimet olisi tapa saada paikalliset asiat kunnan tietoon. Alueelliset toimielimet kattavat usein suuremman maantieteellisen alueen kuin yhden kylän. Tämä tasapainottaa myös kunnan ja kylätoimijoiden välissä olevaa partikularismin ja generalismin kuilua. Alueelliset toimielimet edustavat aluetta ja täten kunnan on helpompi suunnitella toimiaan, koska toimielimessä käytäisiin läpi alueen sisäiset kyläkohtaiset kysymykset. Alueelliset toimielimet voivat olla tavallisessa arkipäiväisessä toiminnassa liioiteltu toimi lähidemokratian parantamiseksi. Ongelmakysymyksissä, esimerkiksi tietyn alueen suuremmassa kaavoitusprosessissa, alueelliset toimielimet toisivat tyydyttävän ratkaisun kuntalaisten osallisuuden tarpeelle.

Borg ei koe, että kunnallishallinnon legitimiteettiongelmat olisi ratkaistavissa yllämainituin keinoin. Borg näkee ongelman johtuvan yleisestä kielteisestä ilmapiiristä politiikka ja poliitikkoja kohtaan. Parannuskeinoksi Borg esittää politiikan ja julkisen sektorin arvostuksen parantamista. Borgin näkemys juontaa juurensa laajasta näkökulmasta, jossa politiikan yleinen arvostus ja hyväksyttävyyys heijastuvat vahvasti kunnallishallinnon legitimiteettiin. Kylätoimijat itse näkevät paikalliset olosuhteet tärkeinä. Yleinen mielipideilmasto ei pysty selittämään kunnallisen legitimiteettikriisin kaikkia syitä. Legitimiteetti ja yleinen mielipideilmasto voivat olla hyvin sidoksissa toisiinsa, mutta en näe näiden ilmiöiden olevan toisistaan täysin riippuvaisia ja ettei paikallisilla toimenpiteillä voisi vaikuttaa positiivisesti ja negatiivisesti kunnallisen päätöksenteon legitimiteettiin. (Borg 1998, 136-139)

Luoman tapaus on osoittanut, että teoreettisena viitekehyksenä käytetyt Weberin, Dahlin ja Castellsin teoriat käsittelevät ideaalimalleja, joita käytännössä ei löydy. Nämä teoriat antavat työkalut tapauksen tutkimiseen, mutta samalla jättävät huomioimatta useita tärkeitä seikkoja. Varsinkin Castellsin teoria käsittelee ideaalimalleja silkkihanskoin ja sosiaalisten verkostojen heikkouksia tai epäonnistumisia ei liiemmin käsitellä, näin Castellsin teoria ei huomioi käytännössä esiintyviä sosiaalisten verkostojen ongelmia. Dahlin ja Weberin teoriat osoittavat puutteellisuutensa, kun tarkastellaan toimintaa nykypäivänä. Ihmisten odotukset poliittista järjestelmää ja päätöksentekijöitä kohtaan ovat muuttuneet, avoimuus ja läpinäkyvyys ovat yhä tärkeämmässä asemassa päätöksenteossa. Weberin ja Dahlin teoriat tuntuvat staattisilta, eivätkä pysty ennakoimaan tai ottamaan huomioon muutoksia legitimiteetin kehityksessä. On kyseenalaistettavissa, ovatko Weberin kolme legitimiteetin kategoriaa vielä nykypäivänä toimivia näkökulmia. Weber itse kuvasi kolmen legitimiteetin kategoriansa avulla muutosta legitimiteetissä, tällöin hän näki muutoksen perinteisiin ja tunteisiin perustuvan legitimiteetin vaihtuessa rationaaliseen legitimiteetin.

Tässä tutkimuksessa esille tulleet havainnot tukevat aiempaa tutkimusta aihealueella. Legitimiteettikriisi on useasti esille tuleva ongelma eri tutkimuksissa, mikä myös nousi tässä tutkimuksessa keskiöön. Samalla aiemmassa tutkimuksessa kehoitetaan kuntalaisten ja kyläläisten vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen ja vahvistamiseen korjatakseen kyseistä legitimiteettikriisiä. Myös tämä seikka on yhteneväinen tämän tutkimuksen

kanssa. Se mikä aiemmassa tutkimuksessa ei ole tullut vahvasti esille, on sosiaalisten verkostojen ja legitimizeetin yhteys kunnallistasolla kaavoituspäätöksenteossa. Tässä tutkimuksessa esille tulleet yhteyttä koskevat johtopäätökset saavat tukea aiemmalta tutkimukselta, esimerkiksi Hyyryläisen tutkimus(1992) korostaa luottamuksen asemaa alueellisen kehittämisen yhteistoiminnassa. Aiemmassa tutkimuksessa on tultu samankaltaisiin johtopäätöksiin, koskien osallistumispohjan laajuuden korrelointia päätöksenteon legitimizeettiin. Samalla aiempien tutkimusten toimintaehdotukset koskien kaavoituksen legitimizeetin parantamista menevät hyvin yhteen sosiaalisten verkostojen käytön kanssa kunnan ja kylätoimijoiden välisessä yhteistyössä. Tässä tutkimuksessa esille tulleet johtopäätökset eivät ole ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa. Pikemmin aiempi tutkimus vahvistaa tässä tutkimuksessa esitettyjä olettamuksia, niiltä osin, mitä vastaavaa tutkimusta on tehty ja tässä huomioitu.

# LÄHTEET

- Anttiroiko, Ari-Veikko (1999) Identiteetin Rakentuminen Verkostoyhteiskunnassa  
Näkökulmia Manuel Castellsin Teoriaan Informationaalisesta Yhteiskunnasta. Sosiologia 36(2), 110-115
- Arola, Tuija (2002) Vuorovaikutteinen kaavoitus ja kuntalaisten vaikuttaminen  
Kansalaisyhteiskunnan, suunnittelun ja päätöksenteon kohtaaminen maankäytön suunnittelussa. Helsinki: Kuntaliitto.
- Borg, Sami (toim.)(2006) Suomen demokratiaindikaattorit. Helsinki: Oikeusministeriö
- Borg, Sami (1998) Puolueet ja Edustuksellinen kunnallisdemokratia Tutkimus poliittisesta edustautumisesta ja legitimitetistä. Tampere: Tampereen Yliopisto
- Brenner, Hans (2003) Bobäck: en bygdekrönika från Kyrkslätt.  
Kyrkslätt: Bobäcks Byaförening rf.
- Bäcklund, Pia(toim.)(2008) Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta.  
Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus
- Bäcklund, Pia (2002) Miten kuulla asukasta? Kaupunkitila ja osallisuuden haasteet.  
Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) osalliset ja osaajat kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus.
- Castells, Manuel (1997) The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume II: The Power of Identity. Cornwall: Blackwell Publishers
- Castells, Manuel (1996) The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume I: The Rise of the Network Society. Cornwall: Blackwell Publishers
- Dahl, Robert (1998) On Democracy. New Haven: Yale University Press
- Dahl, Robert (1989) Democracy and Its Critics. New Haven: Yale University Press

- Dahl, Robert & Tufte, Edward(1973) Size and Democracy. Stanford: Stanford University Press
- Eneroth, Bo (1984) Hur mäter man ôvackertô? - Grundbok i kvalitativ metod. Stockholm: Akademilitteratur
- Eriksson, Kai (2005) On the Ontology of Networks. Communication and Critical/Cultural Studies 2 (4) 305- 323
- Gerring, John (2007) Case study research- Principles and practices. New York: Cambridge University Press
- Hautamäki, Lauri (1979) Elävä Kylä - Kylätoiminnan opas. Jyväskylä: Gummerus
- Heiskala, Risto (2000) Verkko ja minä - Kohti maailmanyhteiskunnan tutkimusta. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Roos, J.P(toim.), 2000-luvun elämä ñ Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. 54ñ75, Tampere: Gaudeamus
- Hirvonen, Jukka & Wallin, Sirkku (2002) Kansalaisjärjestöjen kokemuksia osallistumisesta ñ Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuuden seuranta ja arviointi. Helsinki: Ympäristöministeriö
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997) Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder. Lund: Studentlitteratur
- Hyyryläinen, Torsti (1994) Toiminnan aika- Tutkimus suomalaisesta kylätoiminnasta. Vammala: Line Sixtyfour Publications
- Hyyryläinen, Torsti (1992) Omaehtoisuuspyrkimys alueellisessa kehittämisessä. Tampere: Tampereen Yliopisto, Aluetieteiden laitos sarja A, 14
- Kankainen, Tomi (2007) Yhdistykset, instituutiot, luottamus. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 326. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

- Kettunen, Pekka (2004) Osallistua vai vaikuttaa?. Kunnallisan alan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu 39. Vammala: Vammalan kirjapaino
- Kirkkonummen kunta (2009) Kirkkonummen kunnan väestö 2008, Kirkkonummi: Kirkkonummen kunnan konsernihallinto
- Kurikka, Päivi & Pikkala, Sari (2006) Kuntien demokratiatilinpäätös- Kuntademokratian toimintatavat - Teemavihko 2. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Laakso, Seppo(toim.) (2005) Kirkkonummen kunnan muuttoliiketutkimus. Vantaa: Dark Oy
- Lampinen, Seppo, Saarlo, Anna, Vehmas, Anne & Karppinen, Seppo (2003) Osallistuminen eheyttävässä suunnittelussa. Helsinki: Ympäristöministeriö
- Leino, Helena (2006) Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun dynamiikka ñ Tutkimus Tampereen Vuoreksesta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy
- Leppänen, Elina(toim.) (2002) Kyläsuunnitelma- Tulevaisuuden työväline. Suomen Kylätoiminta ry:n julkaisu 1/2002. Kokemäki: Satakunnan Painotuote
- Luoman Kyläyhdistys ry (2009) Luoma- Kyläsuunnitelma (Saatavissa: <http://www.luomankyla.net/index.php/kylasuunnitelma/index/>)
- Manninen, Tero(toim.) (2007) PARAS demokratia- kohti kansainvaltaista uudistusta ja elävää lähidemokratiaa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Matthies, Aila-Leena (1994) Epävirallisen sektorin ja hyvinvointivaltion suhteiden tarkastelua, Jyväskylä studies in education, psychology and social research 110. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto
- Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri (toim.) (1999) Verkostoyhteiskunta - Käytännön johdatus verkostanalyysiin. Tampere: Gaudeamus

- Mäkinen, Eija (2000) Maankäyttösopimus ja hyvä hallinto. Tampere: Finnpublishers
- Niemi, Sari (2008) Dimensions of citizen participation: the comparative study of the Nordic village action associations. Vaasa: Vaasan Yliopisto
- Nieminen, Kalle (2004) Kuntaorganisaation ja kunnan asukkaiden välisen vuoropuhelun kehittäminen - Kainuulainen Souva ja Huopaa -hanke esimerkkitapauksena. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Pekola-Sjöblom, Marianne, Helander, Voitto & Sjöblom, Stefan (2006) Kuntalainen-Kansalainen. Kuntaliiton verkkojulkaisu Acta nro.182, [www.kunnat.net](http://www.kunnat.net)
- Peltosalmi, Juha & Siisiäinen, Martti (2001) Yhdistysten toimialan mukainen luokittelumalli, Jyväskylän Yliopiston Sosiologian Julkaisuja 67/2001. Jyväskylä: Kopiojyvä
- Pikkala, Sari (2006) Kunta kuntalaisosallistumisen edistäjänä ñ Kuntien demokratiatilinpäätös, Teema II ñ Kuntademokratia-toimintatavat. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Puustinen, Sari (2004) Yhdyskuntasuunnittelu ammattina ñ Suomalaiset kaavoittajat ja 2000-luvun haasteet, Suomen Ympäristö 715. Helsinki: Ympäristöministeriö
- Rantakokko, Jukka-Pekka(toim.) (2009) Vallakas- Kuntalaisen vaikuttamisopas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Rimmi, Mervi (1988) Kylätoiminta kansalaisaktiivisuutena. Joensuu : Joensuun yliopisto
- Salmikangas, Anna-Katriina (2004) Nakertamisesta hanketoimintaan ñ Tapaustutkimus Nakertaja-Hetteenmäen asuinalueen kehittämistoiminnasta ja liikunnan osuudesta yhteissuunnittelussa. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto
- Staffans, Aija (2004), Vaikuttavat asukkaat- Vuorovaikutus ja paikallinen tieto kaupunkisuunnittelun haasteina. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 29. Espoo: Teknillinen korkeakoulu

- Staffans, Aija (2002) *Kilpailu tiedosta kiristyy- Supertyypit eletyn kaupungin tulkkeina*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman Harry (toim.) Osalliset ja osaajat - Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus
- Stranius, Leo (2009) Epämuodollinen kansalaistoiminta ja järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Teoksessa Suomalaiset osallistujina - Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen, Oikeusministeriö Julkaisu 2009:5. Helsinki: Edita
- Sörensen, Eva & Torfing, Jacob (toim.) (2007) *Theories of Democratic Network Governance*. Eastbourne: Palgrave MacMilla
- Toropainen, Tapio (2001) Mistä uudet kaavoittajat?. Maankäyttö 1/2001, Porvoo: Kirjapaino Uusimaa
- Weber, Max (1994) *Max Weber ja Sociological Writings*. Kääntänyt: Heydebrand, Wolf. New York: Continuum
- Weber, Max (1948) *From Max Weber*. Kääntänyt: Gerth & Wright-Mills. London: Routledge & Kegan
- Weber, Max (1947) *Max Weber- The Theory of Social and Economic Organization*. Kääntänyt: Parsons, Talcott. New York: Oxford University Press
- Virén, Matti (2006) *Kansalaisen Kuntaudistus. Kunnallisan alan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu 64*. Vammala: Vammalan kirjapaino
- Välisalo, Terhi (2007) *Kyläsuunnitelman Teko-ohjeet*. Kauhajoki: Suupohjan kehittämissyhdystys ry
- Ympäristöministeriö (2009) *Kyläkaavoitus ja Yleiskaava maaseuturakentamisen ohjaamisessa*. Helsinki: Yliopistopaino

## Internet

Kirkkonummi.fi, Osallistu ja vaikuta:

[http://www.kirkkonummi.fi/prime\\_502.aspx](http://www.kirkkonummi.fi/prime_502.aspx), katsottu 10.8.2010

Kunnat.net, Alueelliset toimitukset:

[http://www.kunnat.net/k\\_perussivu.asp?path=1;29;348;4827;58683;123854;123860](http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;348;4827;58683;123854;123860), katsottu 13.4.2010

Maankäyttö- ja rakennusasetus, Finlex:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990895>, katsottu 18.8.2010

Maankäyttö- ja rakennuslaki, Finlex:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>, katsottu 17.8.2010

Sundsberg.com:

<http://www.sundsberg.com>, katsottu 20.9.2010

Suomen Kylätoiminta ry., Kylätoiminnan tunnusluvut:

<http://www.maaseutuplus.fi/fi/kylatoiminta/kylatoiminnantunnusl>,  
katsottu 3.2.2010

Tilastokeskus, Väestöennuste 2009: Ennustetut väestönmuutokset sukupuolen mukaan

alueittain 2009 ñ 2040:

[http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaenn/vaenn\\_fi.asp](http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaenn/vaenn_fi.asp), katsottu  
14.10.2010

Voima Säätiön ja Suomalaisen Työn Liiton arvotutkimus 2010:

<http://www.avainlippu.fi/service.cntum?pageId=152319>, katsottu  
18.12.2010

## **Julkaisemattomat**

Luoman kyläkyselyn vastaukset

Kirkkonummen kunta (2010) Kunnanhallituksen pöytäkirja, 7/2010, liite nro. 15  
Järjestöille tarkoitetut toiminta-avustukset vuonna 2010

## **Haastattelut**

2 kylätoimijaa, yhteishaastattelu 16.10.2010

Kylätoimija, haastattelu 22.10.2010

Luoman Kyläyhdistys ry:n puheenjohtaja, Luoman kyläsuunnittelutyöryhmän puheenjohtaja, haastattelu 5.10.2010

Länsi-Uudenmaan Kylät ry:n toiminnanjohtaja, Luoman kyläsuunnittelutyöryhmän jäsen, haastattelu 1.10.2010

# LIITET

## Liite 1: Haastattelurunko

Mikä oli roolisi kyläsuunnittelussa?

Oletko aktiivinen Luoman kylätoiminnassa? Miten ja missä roolissa?

Miksi päätettiin vaikuttaa kaavoitukseen kyläsuunnitelman avulla?

Miksi ei perinteisin tavoin kaavoitusmenetelmän mukaan?

Ovatko perinteiset tavat riittämättömiä?

Muodostuiko kyläsuunnitteluprosessin aikana havaittavia sosiaalisia yhteistyöverkostoja?

Minkälaisia nämä verkostot olivat?

Olivatko verkostot toimivia?

Olivatko verkostot avoimia kaikille halukkaille?

Näettekö toimintanne olevan lähidemokratian puolesta olevaa toimintaa?

Miten viranomaiset suhtautuivat teihin?

Ovatko viranomaiset joustaneet tehdessään kansanne yhteistyötä?

Oliko toimintatapanne mielestänne oikea valinta?

Näettekö toimintatapanne parantavan vaikuttamismahdollisuuksianne kunnallisessa päätöksenteossa?

Luotatteko kunnalliseen päätöksentekoon

Kuuluuko Teidän mielestä kylän ääni kunnallisessa päätöksenteossa?

Miten muuttaisitte kunnallista päätöksentekoa kuntakaavoituksessa?